XXXIII - garren urtea 539-540 - Zenbakia

1973 — UZTAILAK, 1 eta 8

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

NON ZER

- IDAHO
  Larresoro ... ... 3 garrenean
- ITSASOETAKO BORROKA
  Lanteri ... ... 5 garrenean
- ITSASOA LAIÑO DAGO
  Atxukale ... ... 6 garrenean
- ARRANTZARAKO ONTZIAK ETA MOTORREN INDARRA
  Lekuona ... ... 7 garrenean
- ZUMAIAko jaiak ... ... 12-13 garrenetan
- LASARTEko jaiak ... ... 14-15 garrenetan
- USURBILko jaiak ... ... 16-17-18 garrenetan

GREGORIO IRIARTE, ARRANTZALEA

Pasaian sortu ziren lehenengo patroiak

Pasaia «ateuna» arrantzorako era berriaren maixu

Donostian jaioa dugu Gregorio Iriarte, baina Pasaian bizi da oso aspaldidanik. Aita zena ere Pasaiakoa zuen. Hain zuzen ere Trintxerperi izena eman dion «Trintxer» baserrikoa.

Hamalau urtetan hasi zen itsasoan lanean gure Gregorio. 1922an hasi eta 1962ra arte jardun da itsasoan. «Ziriza» etxean egin zuen 22 urtez lan. Frantsesez «Bou» eta euskeraz «Ateuna» deitzen zaion arrantzoan. Ontziak bi ate dituztelako deitzen diote «Ateuna». 1932tik aurrera patroi bezala ibili zen. Aurrena Agustin eta Migel izeneko ontzietan. Hurrena Martze eta Lina izenekoetan. 1941garrenean lan-etxez aldatu zen.

Gaur lanari utzirik dago, zahar-sariturik, alegia. Gaur gertatuak balira bezalaxe gogoratzen zaizkio gauza guztiak. Noiz, non eta nola, dena buruan dauka. Maite du itsasoa eta maitasunez esaten ditu bertako kontu guztiak.

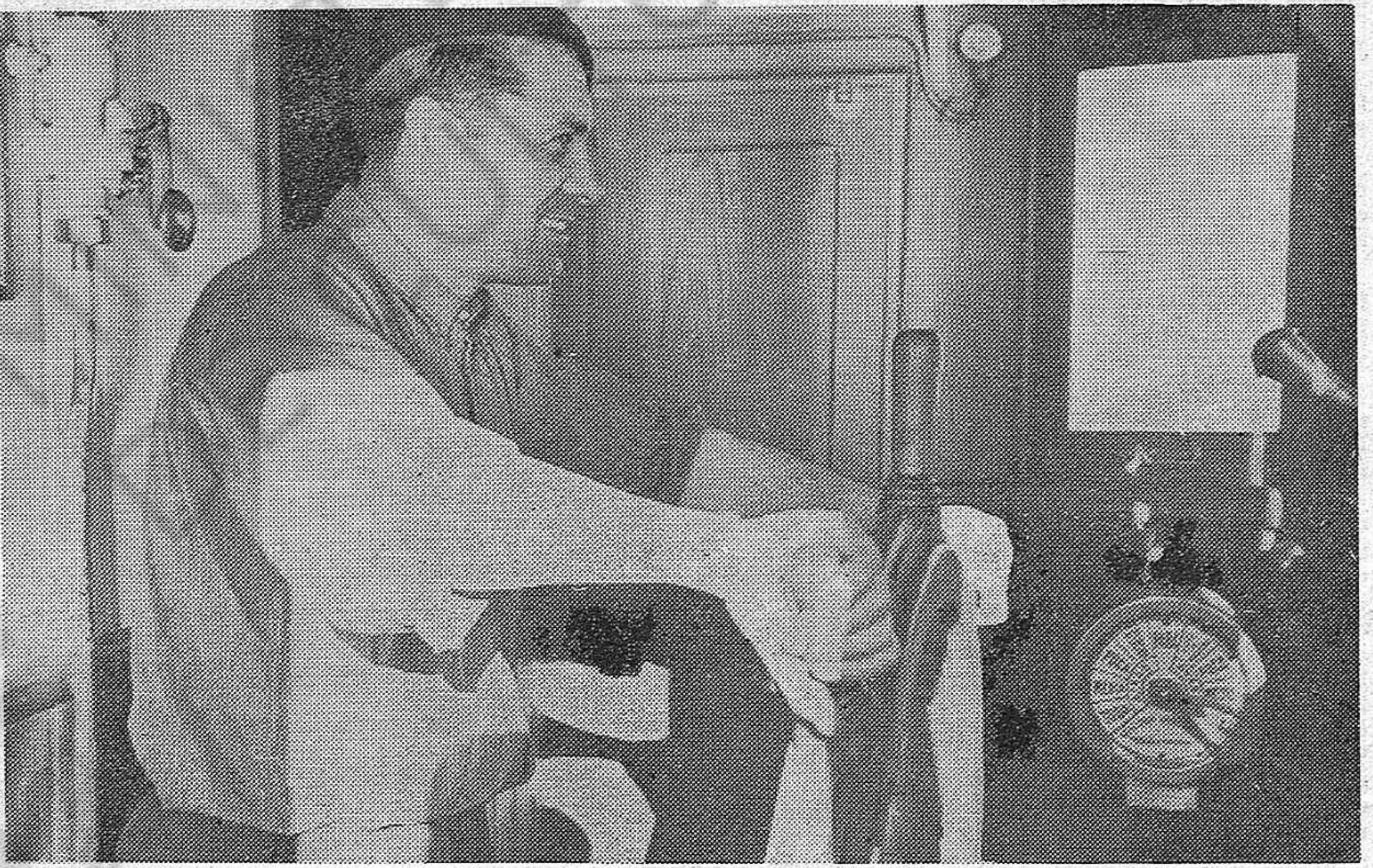

—Esango al zeniguke nola hasia den «Ateuna» era hau?

—"Mercader" etxea hasi zen lehenik era hontan lanean. Hamaika itsasontzi izateraino iritxi zen garai haietan. Gaur ez du bat bakarrik ere. Hemendik joan ziren Coruñara arrantzo era berri hau erakustera. Hemendik joan ziren lehenengo patroiak. Gogoan dauzkat oraindik haien izenak: Roman Amunarriz, izengoitiz "Zarpalla", Domingo Txurdiña, Zoilo Lizaso, Tomas Iriarte...

—Baina patroiekin bakarrik ezer gutxi aurreratuko zuten. Ez al zen beste inor joan?

—Bai, sare kontuan maixu zirenak ere joan ziren: Paulo Sarasua bere bi semeekin, Iñaxio eta Paulorekin eta Madalena Amunarriz. Kontramaixu edo sokak ere joan ziren: Joxe Mari eta Ziriako Arrizabalaga anaiak, Joxe Agote eta Baionako Piert. Hoietatik sortu ziren lehengo patroi gallegoak: Antonio Lustres "Estaca", Noyako Benito eta Antonio, "Racu".

—Arrantzorako era berri hau indartuz joan al zen ala ahulduz?

—Indartuz joan zen 1929ra arte. Gero ontzi bikoak sortu ziren eta gainbehera abiatu zen "Ateuna". Baina gaurregun indarrean dago berriro.

—Noiz hasi ziren honera gallegoak etortzen?

—1922-1923 inguru hortan ez zen ia bat bera ere. 1928tik 1936ra bitartean asko etorri zen.

—Zer dela eta etortzen hasi ziren?

—Antxoa garaian eta hemengo arrantzaleak beren herrietara joaten ziren. Ia arrantzalerik gabe geratzen ginen arrastrerako. Horregatik esku-lanerako langileak behar ziren. Orduan hasi ziren gallegoak etortzen.

—Patroi asko al dago gaurregun euskalduna?

—Ez, oso gutxi. Gallegoak hartu dute aginpidea. Euskal-patroiek ez dute beren semea itsarora bidali nahi izan. Ikastera bidali izan dituzte. Halere nere bi seme itsasoan dabiltza.

—Asko aurreratu al da ordutik honera itsasoko lanean?

—1928an hasi ziren argindarrezko sonda edo eskandaioak. Telegrafia Españian 1922an hasi zen. Telefonia, berriz, hemen 1927-28an ezagutu zen. Lehen esku eskandaioak erabiltzen ziren. Eskuz ardatz batean biltzen zen kable mehe-mehea izan ohi zen. Eskandaio borobil bat zuen muturrean askatu ahala murgil zedin uretan. Honela jakiten genuen azpian zer geneukan, eskandaioak segoa eramaten bait zuen muturrrean. Hondarra bazegoen hondar aleak ekartzen zituen gora eta txirlak bazeuden txirla markak.

—Eta honek zer aldaketa edo aurrerapen ekarri du?

—Zenbait tokitan orduerditik orduerdira eskandaioa askatzen eta biltzen jardun behar zen. Denbora asko galtzen zen. Bidea ere askotan luzatzen zen alferrik. Gaur berriz, bat ere bide eta denbora galtzerik gabe joan diteke noranahira. Garbi markatzen du argindarrezko eskandaioak non dagoen, azpian zer daukan, zenbaterainoko hondoa daukan eta abar. Gaur hontan harrigarrizko tresnak daude. Gaur zuzen-joan diteke bat ere biderik galdu gabe. Gaur bide-galtzea egiteko oso utzia eta nagia izan behar da.

—Zer alde ikusten duzu lehengo arrantzaleetatik gaurkoetara?

—Lehengoek erantzukizun gehiago zutela uste dut. Senideak bezala elkar zaintzen zuten. Gaur ez bezalako elkarteak zituzten beren eskubideak zaintzeko ere. Orduan denak batera hartutako erabakia agertzen zitzaion nagusiari. Gaur askotan nork berak bakarrik joan behar izaten du gaizki dauden gauzak salatzera. Besterik gabe gaizki ikusia eta begitan hartua geratzen da aurpegia ematen duena. Lehen elkartasun hobea zela uste dut arrantzaleen artean. Bahontako eta bestaldeko euskaldunak. Gaur berekoikeria gehiago dagoela uste dut.

—Patroiak ez al zuen oso mende hartzen arrantzalea?

—Onak ziren gehienean patroiak. Baina baziren gogorrak ere, mingain txarrekoak. Edozer gauza esaten zutenak. Besteren ama, mingainez bederen, kakazten zutenak. Eta hori oso gaizki dago. Errespetoa zor zaio mendekoari. Arriskukoa da gainera itsasoan. Edonork sartu lezaioke eskuan daukan labana. Gertatu izan dira honelakoak itsasoan.

—Denek al zekiten sareak josten?

—Bai, denek ikasten zuten. Ez zekienak patroiari lagundu behar izaten zion edo jostarratzean lokarria sartzen jardun behar izaten zuen. Aspertu egiten zen patroaiaren ondoan ezer egin gabe. Ordu luzeak bakarrik ez igarotzeagatik ikasi egiten zuten denek sareak josten eta lotzen. "Ateuna"ko arrantzaleak dira itsas-lanetan ikasienak.

—Arrantzale guztiek berdin irabazten al dute?

—Bai. Urte asko itsasoan lanean jardun denak eta berriak berdin irabazten du. Ikasia izan ala ez izan, berdin jasotzen du. Horrek nere ustez oker haundiak ekartzen ditu. Nere ustez ikasiak zerbait gehiago merezi duela uste dut. Ez du behar bezala lan egiten aurreneko aldiz doanak. Sarri izaten ditu txorabioak ere eta orduan lana besterik ez du ematen. Ez dut uste ondo dagoenik berdin jasotzea egun bat daramanak eta hogei urte daramazkienak.

—Zuk fotografiak ateratzeko zaletasun haundia izan omen duzu.

—Oso mutikotatik nintzen hortara oso zaletua. Baina nere argazki guztiak itsasokoak eta itsas ingurukoak izan dira. Badut eguzkiaren sarrerarekin ere bat ona. Almeriako sariketara eraman nuen Karlos Fagoagaren erreguz. Aurreneko saria irabazi nuen.

—Zer alde dago lehen eta orain irabazietan?

—1932an aski zen egunean 400 pezeta ateratzea ontzi baten gastuak estaltzeko. Gaur 35 edo 45 mila pezeta behar dira egunean. Hilean 250 pezeta irabazten zituen mariñel batek. Kontramaixuak 300. Gaur, berriz, mariñelak 18 mila eta kontramaixuak 25 mila hilean. Legatzak esate baterako 1,50 edo 3 pezeta egiten zuen kiloak. Gaur 100dik 150ra bitarte hori egiten du.

—Hobeto horniturik al zeuden lehengo itsas gizonak seguro aldetik eta abaretatik?

—Bai. Zaharrak, esate baterako, bazuten beren bizibidea nahiz eta lanik ez egin. Bazituzten beren alkarteak ere eskubideak zaintzeko.

—Nondik ekarri zituzten «Ateunak»?

—Lehen esan dizudan bezala "Mercader" etxekoak izan ziren aurrenekoak. Inglaterratik ekarri ziren. Burnizkoak ziren. Donostian zuten "kamingantxo" deitzen zioten baradorea. Donostian sartzen bait ziren beren arraiak uztera.

—Itsasontzien izen batzuk?

—Lehengoenak: Nere Aingerua, Nere Maitea, Nere Fedea, Pakitatxo, Felix Ziriza, Pasaia, Donostia, Gure Ametsa, Gure itxaropena, Ernio, Igeldo, Maite, Euzkadi, Plin, Gipuzkoa. "Plin" esate baterako "a mi plin" esaten zuen jabeak jarri zion. "Amiletxe" berriz, "a mi leche" eskatzen zuenak. Guarkoen izenak: Punta kalparra, Migel, Ogoño, Izaro, Olabarria, Laga, Lanfon, Kapredi...

—oOo—

Lehorrekoei bost axola dien gorabeherak dituzu asko. Baina itsasgizonak bere gorputzeko zatiak bezala maite ditu itsasoko ontziak, sareak, arriskuak, lagunak. Ez zaizkie ahaztutzen itsasoan galdutako lagunak. Ontzia hondoratu eta salbatutakoak. Gaur gertatua bezala kontatu digu ontzia bi puska egin eta bidoi baten gainean olatupetik atera zen gizonarena. Bizi bizi kontatzen ditu Gregoriok itsasoko gorabehera guztiak. Tamalez guk ez tokirik gehiagorako.

ERRIALDE

(c) Ministerio de Cultura 2005

Gure Lehiatilatik

PASKUELTSOROREN BI DESAFIO

Gaztetako astakeriek zahartzarorako ajeak ekartzen dituztela eta laster arrijasotzeari uztera omen dijoa Paskueltsoro. Baina utzi baino lehen bi desafio bota ditu.

Bata: 76 kilotik gora pixatzen ez duen edozein indartsuri jokatzeko prest dagoela amabost arroako arri kuadroarekin edo laukiakin. Seina minutuko iruna txandetara jokatuko litzake.

Ez dio inori presarik ematen. Urtearen azkenera arte itxoingo lioke. Alde bakoitzetik ogeina mila duro bota beharko lirake.

Bestea: Edozein indartsuri jokatuko lioke bakoitzak bere pixuaren bi alako eta arroa bat gehiago jasotzekotan.

Arri kubikoarekin jokatu litzake apustua. Emen ere ogeina mila duro bota beharko lirake alde bakoitzetik.

Paskueltsorok 76 kilo ditu. 164 kilo eta erdiko kubikoari eldu beharko lioke. Besteak aundiagoari edo txikiagoari bere pixuaren araberan.

MENDIZABALEN DESAFIOA

Sasoian dago jendea. Indarrak ezin soseatu nonbait. Arria bigarrenari jo dio erronka.

Bi lan egin beharko lituzke bakoitzak.

Batetik: Berrogeita amar aldiz jaso amar arroako arri kubikoa.

Bestetik: ondoren mila metro kuadrado belar ebakitzen edo nahiago balu aizkoran.

Zizurkilgo "Pasus-enea" ostatuan egongo da Mendizabal il onen 30-ean, arratsaldeko seitatik zazpirak arte erantzunaren zai.

INDARRA JAKINDURIAREN ALDE

Endañeta, Aretxa eta Astobieta arrijasotzaileak izan ziren Eibarko Ipuruan, Ekainaren 16ean, arratsaldeko 5,30etan.

Ikastolaren alde jardun ziren beren arriekin borrokan. Euskera Lagunak elkarteak antolatutako jaialdia zen.

Ez ziren lo egon irurak ere. Eman zioten jendeari gustoa.

Endañetak lau aldiz jaso zuen iru minututan 225 kiloko arria. Zazpi aldiz jaso zuen iru minututan, esku bakarrez, 125 kiloko arri kubikoa. 127 kiloko arri borobilarekin berriz, nahi zituen guztiak egin zituen. Ura jendearen gozamena.

Aretxa Iak iru bider jaso zuen 188 kilokoa. 125 kiloko kubikoa zazpi aldiz jaso zuen bi minututan.

Astobietak 37 aldiz jaso zuen bost minututan 90 kiloko zilindroa.

Gure besa zainetako indar guztia ikastolaren alde jartzen denean ez da giro izango!

Raul-Arizkuren, Galarretan txapeldun

ARRIA ETA MINDEGIA

"Arria"doa irabazle "Banco Guipuzcoano"k eratu duen lehiaketa ontan. Mindegiak Zarautzen bakarrik irabazi dio oraindik. Ermuan, Durangon eta Zestuan "Arria II" izan da nagusi. Amabi segundoz kendu zion Zestuan Mindegiari.

Uste ez zuen apustua ere gertatu zaio "Banco Guipuzcoano"ri diru-etxe berri auen irekitzean. Ez du Zestuako erretoreak bedeinkatu nahi izan diru-etxe berri au. Gu ere D. Anjel Arandiarekin gaude, ez lirake bedeinkatu behar. Baina badira bedeinkatzaileak oraindik ere bedeinkatua geratu da. Dirua, gizonaren eta erriaren zerbitzuan dagoenean bakarrik dago bedeinkatua. Ez du ur-bedeinkatuak okerrik zuzentzen.

Dena den Logroñon dute azken jokoa Lehiaketa ontan Arria IIak eta Mindegiak.

IDIDEMAK

Amaitu da "Kantauriko ididemen txapelketa". Azpeitiako plazan jokatu da. Ilaren 21ean asi eta 24an bukatu da.

Auek izan ziren Korputz eguneko markarik onenak:

Ordiziako Argoinek 52 plaza.

Bermeoko Pedernalesek 49.

Arruako Urtainek 48.

Lasarteko Telleriak 47.

Ilaren ogeita irukoetan, larunbatekoaetan:

Itziarko Santuaranek 43 plaza.

Ibaetako Mujikak 41 plaza, 4 zinta eta metro bat.

Errezilgo Mendiolak 40 plaza.

Orioko Oriak 38 plaza, 7 zinta eta 2,65 metro.

Itziarko Igartzak 29 plaza, 2 zinta eta 1,70 metro.

Arruako Uzkudunek 20 plaza, 6 zinta eta 1,80 metro.

San Juan egunez jokatutakoak, berriz, marka auek egin zituzten:

Lujuako Bilbao anaiak 52 plaza.

Santanderko Gozalezek, bigarren parearekin 19 plaza.

Aiako Izetak 34 plaza.

Lasarteko Telleriak 24 plaza.

Berdinean geratu ziren, beraz, Ordiziako Argoin eta Lujuako Bilbao anaiak. Erdibana egin zen bien artean lehenengo saria.

REMONTEA

Galarretako "Jai-Alai" pelotalekuan jokatu zen txapelketaren azken partidua Korputz egunez.

Aierra II eta Lekunberri batetik eta Raul eta Arizkuren bestetik. Dirua aurrenekoen alde atera zen. Txapelketa guztian auek izan ziren ondoen jardundakoak. Baina egun artan ezin nerbioei eutsi batez ere Lekunberrik.

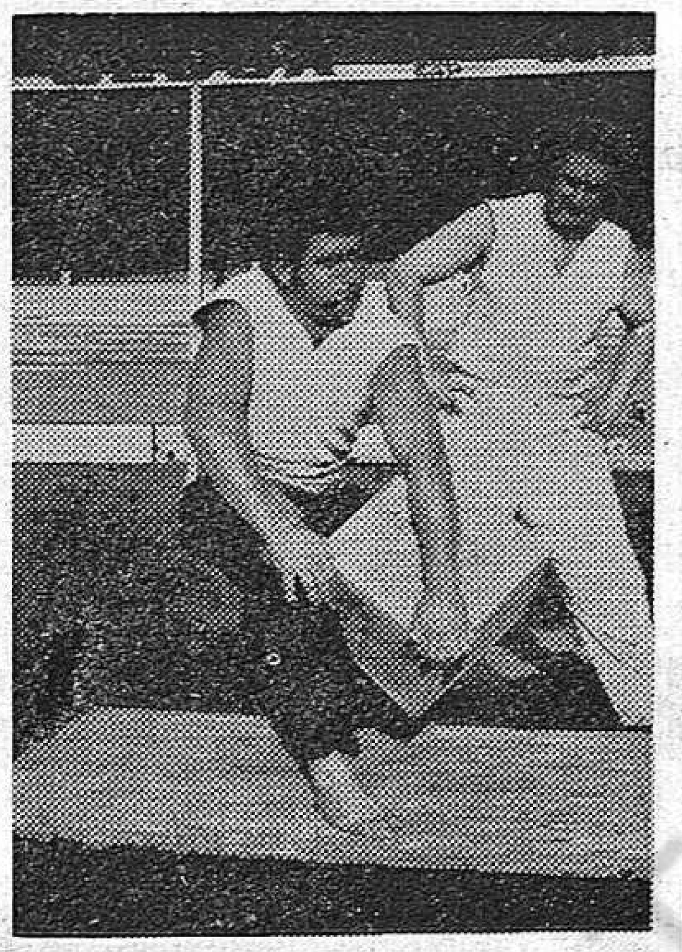

Endañeta Eibarren

Beti, partidu osoan, aurretik joan ziren Raul eta Arizkuren. 40-36 irabazi zuten.

Beste orrenbeste gertatu zen "promesas" txapelketan. Ripa eta Mikelarena geratu ziren txapeldun Urrutia eta Oraaren aurka. 35-32 geratu ziren.

Sekulako jendetza ikusi genuen Galarretan. Eguraldia ere apropósa eta gainezka betea zegoen "Jai-Alai". Uts beldurgarriak ere bai, baina baita tanto ederrik ere ikusi genuen. Aiek txaloak!

MUTIOZABAL

ORMAZABAL - DAR DUNIXI
ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA
TOLOSA
Urrutizkiñak:
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33
URRETXUA
Urrutizkiñak:
Landolakoa 67 17 84
ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

oyal s.a.
Oyal eta eforru almazena
Paregabekoak
Bikañeñak
GARIBAY, 4 - TELF. 14304
DONOSTIA

Bertso Berriak

Orixeren bizitza bertso berritan

— 1 —

Milla beatzireun irurogeita
amairugarren urtea,
nere barrena arkitutzen da
euskal giroaz betea,
dozenatxo bat bertso jartzeko
nik daukat borondatea
oroiturikan Orixe zana
ain euskalzale maitea.

— 2 —

Agertu nai det bere bizitza
lamperatua ta luze,
milla zortzireun berrogei eta
zortzian jaioa uraxe,
Gipuzkoako Oreja errian
baserritar bezelaxe,
Ormaetxea'tar Nikolas edo
ezagunago Orixe.

— 3 —

Juan Bautista bere aita zan
Manuela Iñazia ama,
Aurraldi batez iru batera
jaio ziran da ango lana,
azitzera ordun Orixe iñudez
Uitzira zan eramana,
gaixoak galdu zun txikitatik
amaren gozotasuna.

— 4 —

Uitzin bizi zan ura Errekalden
amazazpi urte arte,
amaikarekin eskola utzita
basarrin lanean fuerte,
milla beatzireun eta bostean
erritik joan zan aparte,
ta Xabier'en jesuitetan
urte batzuk zitun bete.

— 5 —

Xabier, Loiola, Burgos, Oña ta
Comillas zitun korritu,
toki obetan ikasi arte
ez zan pakean gelditu,
humanidade, teologia,
filosofia ere amaitu,
jesuitak bota, ta konbentutik
gero zan urrutiratu.

— 6 —

Bere ondotik jesuitak bota
ta joan zan Bilbo aldera,
Euskaltzaindien buru Azkuek
deitu ta aldamenera;
oni laguntzen zortzi urtean
akademian billera,
bien artean txukundu zuten
sasitegi zan euskera.

— 7 —

Euskal burua zan Kirikiño
«Euzkadi» egunkarian,
ura iltzanean Orixe zuten
izendatu aren tokian,
une artantxe liburu pilla
patxara gabe lanian,
euskeratuak izan zituan
Euskal Errian onian.

— 8 —

Milla beatzireun ogeita amaikan
joan zan jaioterrira,
an bost urtean aritu ontzen
«poema» euskaldunak neurrira,
gero Iruñako San Cristobalen
preso giltzape tokira,
gaztelu ortan bi urte bete
ta andik pasa zan Frantzira.

— 9 —

«Urte guziko Meza Bezperak»
liburua egin Frantzian
ta Argentinara abiatu zan
izugarrizko zorian,
Chile ta Peru, Bolivia ere
ta El Salvador iritxian;
idatzi zitun ainbat liburu
Amerikako atarian.

— 10 —

Amerikatik Euskal-Errira
berriro zan etxeratu,
ta Lazkaoko beneditarren
konbentoan an geratu,
gero Tolosa, Oreja eta
Aramara ere mudatu,
ta azkenean illobarekin
Añorgara zan aldatu.

— 11 —

Milla beatzireun berrogei eta
emezortzi urte aldera,
Leizan jaialdi baten, egin zun
Euskaltzaindian sarrera,
sariak Lizardi ta olerti
irabazi lau urtera,
ta andikan laister mundu ontatik
joan zan Jaunaren aurrera.

— 12 —

Eskasa naiz ta ezin azaldu
amabi bertsotan dana,
erlijioaz izkuntzaz edo
literaturazko lana,
ain zan jatorra eta errikoia
ta egiazko euskalduna,
Euskal Errian ez da aztuko
iñoiz Ormaetxea zana.

Jose Antonio LAZCANO
(Donostia)

MAI-ONA

SAGARDOA

(c) Ministerio de Cultura 2005

ARRANTZOA

Laborea gutxi zutenez gero, iparraldeko euskaldunek beste bizibide batzuri eldu zioten antzina antzinatik. Esate baterako, arrantzoari.

Itsas aldeko jendeek, kondaira-aurreko garaietatik, itsasoko gauzak zituzten beren janari; baina itsas aundiko arrantzora oso berandu irixten dira euskaldunak; batez ere itsas ertzeko arrantzoaren aldean, oso berandu.

Itsas aundiko arrantzoak erakunde bereziak eskatzen zituen, nahiz gizarte aldetik nahiz teknika aldetik, eta euskaldunak holakorik gabe bizi ziren antzinatean. Caro Barojak "Los Vascos" bere liburuan dioenez, normandiarrek erakutsi zieten euskaldunei itsas aundiko arrantzoan. Beraz, IXgarren mendean ekiten diote euskaldunek itsas aundiko arrantzoari.

Balea zuten batez ere beren arrantzoa. Bale arrantzoaz dokumenturik zaharrenak, 1059. urtekoak dira. Urte horretan ematen zaio Baionari balearen aragia saltzeko eskubidea.

Asi berrian, kostatik urbil atzematen zuten balea. "Bizkaitar balea" zeritzan. Bizkaiko itsas bazterrera etortzen bait zen neguan.

Urritzen asi zenean, arrantzaleek iparraldera jo behar izan zuten.

1351. urtean, Inglaterrako erregek baimena ematen die euskaldun arrantzaleei ango eta Bretaniako itsasotan balea arrapatzeko.

Gerora, baleari jarraikiz, Noruega, Spizberg, Groenlandia, eta Terranovako itsasoetara zabaltzen dira. Bakalloa an aurkitu zuten.

Ez da izkutatu Euskal Errian antzinatik datorren bizibide hau. Baina badu zailtasunik gaurregun. Tresna eta erakunde berriz jantzi beharra dauka iraungo badu. Zaharkituriko erakunde batek ahuldurik aurkitzen da. Batez ere itsas ertzean egiten dena.

Gauza asko behar du berritzeko. Lehenik arrantzoa egiteko tresnak eta teknikak berritu behar ditu. Salmenta eratu behar du. Oraindik lehorreko zenbait erritan ez dago arraia gordeko duen izoztegirik. Aragia baino gutxiago jartzen da otorduetan.

Ugaldu dira azken urte hauetan itsasontzi berriak, baina ez da ugaldu arraia kaietan. Zenbait arrai lehen baino gutxiago atzematen da. Ez da arraiaren salneurria gastuaren eta beste janariren neurrian garestitzen.

Estaduaren diru laguntzak ere industrira gehiago zabaltzen dira itsasora baino. Ontzi jabe askok ez daukate zenbait gasturi erantzuterik. Dirua ugaltzeko baino zorrak aunditzeko arrisku gehiago du zenbait ontzi jabek.

Atzendurik daude mariñelen seguro, zahar-sari eta elkarteak. Langileriarenak baino askoz motzago daude mariñelenak.

Honela bizirik irauten badu ere arrantzoak, gaixorik iraungo du. Eraberritu eta indarberritu beharrean aurkitzen da arrantzaleen mundu hau. Arriskuz, bakardadez, ukapenez, premiaz betetako mundu hau.

OHARRA

Iruiñeko gorabeherak direla eta, ez du behar bezala lanik egiten Z. Argiaren irarkolak. Horregatik irixten zaizu egun batzuk atzeraturik.

Zenbait herrietako jaiak ere ez ditugu aipatzen, azken goibelaldiak jai giroa moteldu bait du herri hoietan.

Bidezko da guk ere borrokaren ondorioak jasatea.

Ondo artuko duzula uste dugu, beraz, gure jokabidea.

ZERUKO ARGIA

zeruko ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.° Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasal»
A, Adoain, 1 IRUIÑEA
D. L.: NA. 88-1968

EGUN EGUNEKOA

Eskuin asko da ezkerraren arrakastaz arropuzturik ezkerrez aurrera hasten dena. Inoiz axkarkeria batez edo suertez ongi ateratako kale batez txaloak jasorik, beti ezkerrez jo nahi duena. Sinestu egin du ezkerra dela. Gutxienik sinestarazi egin nahi die ikusleei ezker dela.

Ez du, ordea, aurreneko kuadrotik pelota ateratzeko indarrik, ez du besagainez pelota ikutzeko ere taxurik, ez du bitara jotzeko molderik. Ez da ezkerra eta hala dela uste du. Eskuina da eta ezkerrez ari dela sinestarazi nahi dio jendeari. Grazia egiten duelakoan jendea nazkatu besterik ez du egiten. Ez ezker eta ez eskuin diren gizarajo batzuk bakarrik jotzen diote txalo.

HARANZABAL

IDAHO

Urtebete joan da Idahoko lurralde zabal urrunetan izan nintzenez geroztik.

Bidaiak (irakurleak dakikeenez) ez beti nik neure kabuz eta desiraz hautaturik, eta «Globe Trotter» bat ez izanik ere, munduan zehar pitin bat ibilia naizela iruditzen zait. Eta euskaldunen multzoak anitz lekutan ezagutuak ditut. Zergatik, beraz, Idahotik ekarritako oroitzapena denetan gailen? Zergatik ote?

Hauxe hasi naiz gaur neure buruan ikertzen.

Baina ez naiz neure buruaz mintzatuko; nahiz-eta, hein batez, idazlea beti ere, eta besterik ezinean, bere buruaz mintzo bada ere. Oso neureak nituzkeen arrazoinetatik at, beraz, zerk gailen erazten ote du Boise-koa kanpoan igarotako egonaldi guztien artean?

Noski! Boisen, Bruselan eta nun-nahi, bi multzotan bana daitezke bertako euskaldunak: batera, inoiz sorterrira bihurtzeaz osotara etsi, eta zeharo bertakotzen saiatzen direnak bil ditzakegu; bestera, berriz, besoak han, baina bihotzak eta esperantzak Euskal Herrian atxiki dituztenak.

Hots, Parisen, Bruselan, Londresen, iruditzen zaidanez, euskaldunik gehienek, noiz izanen den ez badakite ere, «halako batez» etxera etortzeko asmoa dute. Kilometro gehiegi ez izanik, nahi izanez gero bederen etorri egin litezkeela iruditzen zaie. Parisen batez ere, eguneroko bizikeraren gogorrak, gogoaren mailan bederen, uxatu egiten ditu hara joandakoak, eta sorterrira itzultzera bultzatzen. Oso amorraturik ere, eta beharbada amorruarengatik beragatik ere bai, noizpait honeratzeko asmoa ez da haiengan iraungi. Bakantzetan, eta (ustez!) nahi dutenean, honera etor, haizea har, garo-usaina hatsar, eta berriz... «urrungo lantegira» bihur.

Brel-ek ederki kantatu duen Flandreko zelai goibel azkengabea, Jon Mirande-k madarikatzen zuen paristar bulego ziztrina, Londresko giza-itsaso gaitza, hor daude, bai, eguneroko biziari itsatsirik. Baina, ustez bederen, utzi egin daitezke. Atzerrialdiak, osoa gerta badaiteke ere, ez dirudi osoa; ez bide datorkio inori goitik behera eta ezin bestean ezarria. Londresko, Bruselako, Pariseko euskaldunek, ene ustez, ez dute BETIRAKO urrundu direnik sinesten. Noiz-behinka labur daitekeen atzerrialdian daude, hori bai; pitin bat bolara baterako lantegia urruti atxeman duenaren antzera.

Idahon, berriz, besterik da, iruditzen zaidanez. Urruti ageri da Euskal Herria Boise-tik, urrutiegi, oso urruti, BETIRAKO URRUTI.

Arrotza da giroa arrunt Idahon. Hizkuntza arrotz, bizimodua arrotz, basamortu gaitzak arrotz, mendi zuri eskergak arrotz, bakardade azkengabeak arrotz, indioak eta chicanoak arrotz, ekonomiazko bizi-maila gorena arrotz, herrien hirigintza arrotz, Far-West hartako azken aztarna harrigarriak arrotz... Idaho atzerria da osoki.

Eta Idahotik, nahi izanik ere, ez bide da itzultzen; ez da Parisetik bezala itzultzen. «Jet» modernoek uste zindo hau pitin batez arindurik ere, askoren bihotz zolaren hondoan ehortzirik ideia berbera datza, nik uste: «Adio ene maitea, adio sekulako!». Betirako agur, bai, hanarteko maitetasun guztiei, betirako agur sorterriari. Eta BETI hitzak oihartzun ozenak piztutzen ditu gizonarengan, hilkorra dela uste baino hobeki dakielako.

Hots, ederki zion berriki Escarpit-ek, txalogarria dela, ikasle eta intelektual langileen asmoa: langilearen egoera bolara batez zuzenki, buruz buru, lanean bertan eta esku-ahurrak maskurturik, ezagutzea; baina —zion kasetalari famatuak— langile-egoeraren betirako-tasuna galtzen dutelarik, funtsezkoena galtzen dute hain zuzen: EZIN IHES EGITEA.

Eta, uste dudanez, Idaho-ra datorrena, betirako etorri da; eta badaki; eta egunero frogatzen du.

Nola etorria, edo nork edo zerk etor arazia, Idahora, bestalde? Atzerrialdi bati, berariaz hautatua izan denean, «turismo» deritza; eta erdizka bederen (ustez bederen!) utz daitekeen atzerrialdia, ez da, izan, ezinezko menturazale... Idahoraz gero, berriz, horrelakorik ez. Bizi beharrak sortu du Euskal Herrian euskaldun «menturazale» eta «ibiltari» horren gezurra. «Ford» eder luze diztiranteen atzetik ere, borondatetik AT mamitu da bidaia eta sorterria utzi-beharra; atzerrialdia (betirakoa gehienetan) KANPOTIK onar erazirik bezala nagusitu zaie hangoei. Atzerria, kasu honetan, inguramendua edo eguraldia bezalatsu itsasten da, nahiaz bestaldetik.

Eta Sun Valley-z oroitu naiz; Noruegako fjordoekin batera neure bizi guztian ezagutu dudan eskualderik ederrena. Hantxe hil dira aurten, ordea, Idahoko Sekretario den Zenarruza jaunaren bi gurasoak, igaz nik biak bizirik ezagututa. Mende honen haseran hara iritsiak, hantxe hil dira, atzerrian; eta olerki-ametsik oparoenak mami daitezkeen eskualde zoragarri hartan zentu. Heriotzak han ere kolpatzen baitu.

Izadia, naturaleza, ezin ederrago, ezin birjinago, ezin aratzago. Amets guztiak zilegi; baina... han.

Eta ximist batek argitu nau bapatean: arrotz... betirako... irten ezin... bazterrak eder, miresgarri... ametsak oro zilegi... baso eder bat Payette-Lake ezin ederragoaren ondoan... hiltzera bertan kondenaturik... Gizona! Gizonaren zortea zaio Idaho euskaldunari! Honetxek markatu nau, eta ez nekien! Parte batez bederen hauxe izan daiteke egia.

Eta Kafka-z oroitu naiz, eta Becket-ez, eta Jeans astronomoaz; eta, nola ez, Pascal-ez: «Gizonaren itsutasuna, gabezia eta eskasia ikustean; Kosmo guztia mutu, eta gizona abandonaturik eta argirik gabe, itxuraz mundu zoko xume honetan errebelaturik, bere burura bildurik antzematean; bere horretan nork ezarri ote duen ez dakielarik, zertara etorri ote den eta hil ondoren zer bilakatuko ote den ezin ulerturik, eta inolako ezagueraz jabetzeko gauza ez delarik, dardaratu egiten naiz; gizon bat loak harturik estekatu, eta uharte idor soil bildurgarri batetara eramanda, iratzartzean bere hartatik nondik edo nola ihes eginen ezin asmaturik, laztu egingo litzakeen bezala»...

Ahaztu egin ohi zaigun geure atzerritasun funtsezkoa pizttu zen nigan Boisen, orain konprenitu dudanez. Giza-zorte izkutua da nigan euskaldun urrun haien egoera, ene ispilua izan ziren; eta horrengatik daramazkit bihotzean iltzaturik.

Atzerrian hil beharra! Horra hor Idaho-ren mezu hitz gabea. Etsi beharrak arrotzago egin erazten euskaldunak; eta ezin etsiak malenkoniatsuago, zoritxarrekoago eta tristeago. Egia zuen Irazusta zorigaitzekoak. Eta egia dute hurrengo belaunean, amerikar asko, eta oso euskaldun gutxi aurkitu uste dutenek. Idahoko euskaldunen barne-egoera latzegia baita. Ezin eten, ezin itzul. Ezin aukera. Seme-alabentzako horrelako kinka gaistorik nahi ez izateaz, nor harrituko? Zirt edo zart egin behar horretan, gehienek: «Adio sekulako... gure ondokoek bederen!»...

Eta Parisen ikusi ohi nuen Jabier Landaburu kezkatuaren aitor samin hura bururatzen zait: «Lo más terrible sería para mí terminar un dia enterrado en uno de estos cementerios de banlieu de París». Eta ez behin bakarrik entzuna, ez pentsa. Gizajoa! Han hil baitzen hura ere, zai, gaur gorputza Donibanen badatza ere.

Atzerrian hil beharra! Gizon ororen patua. Eta honengatixek, nik uste, Idahoko oroitzapenak denetan gailen.

Atzerrian hil beharra... Atzerritaren artean hil beharra ere bai! Ahazturik hil beharra, bai; baina arrotzen artean eta ilarako azkena hiltzeko segurantzia ere bai. Horra hor Idahoko euskaldun multzoaren geroa: arrotz gisa suntsitu beharra.

Eta honek ere, zalantzarik ez, inkontzientearen mailan bederen, oso ilunpetan bestelakaturik ere, Euskal Herriaren irudia izan date; eta berriz ere, hortaz, ene bihotzean itsatsi...

Idaho! Atzerrian hil beharra! Kafka judua zen, Camus arjeliarra, Unamuno euskalduna; eta hirurok beren herrien jatorrizko izaeraren ukatzaile. Zergatik ote?

Pascal... janseniarra zen, eta deserrian ikusten zuen gizona. Ezer sakonik esan ote lezake bestela atzerriaren gogorraz, herbesteko ur garratzik inoiz dastatu ez lukeenek?

LARRESORO

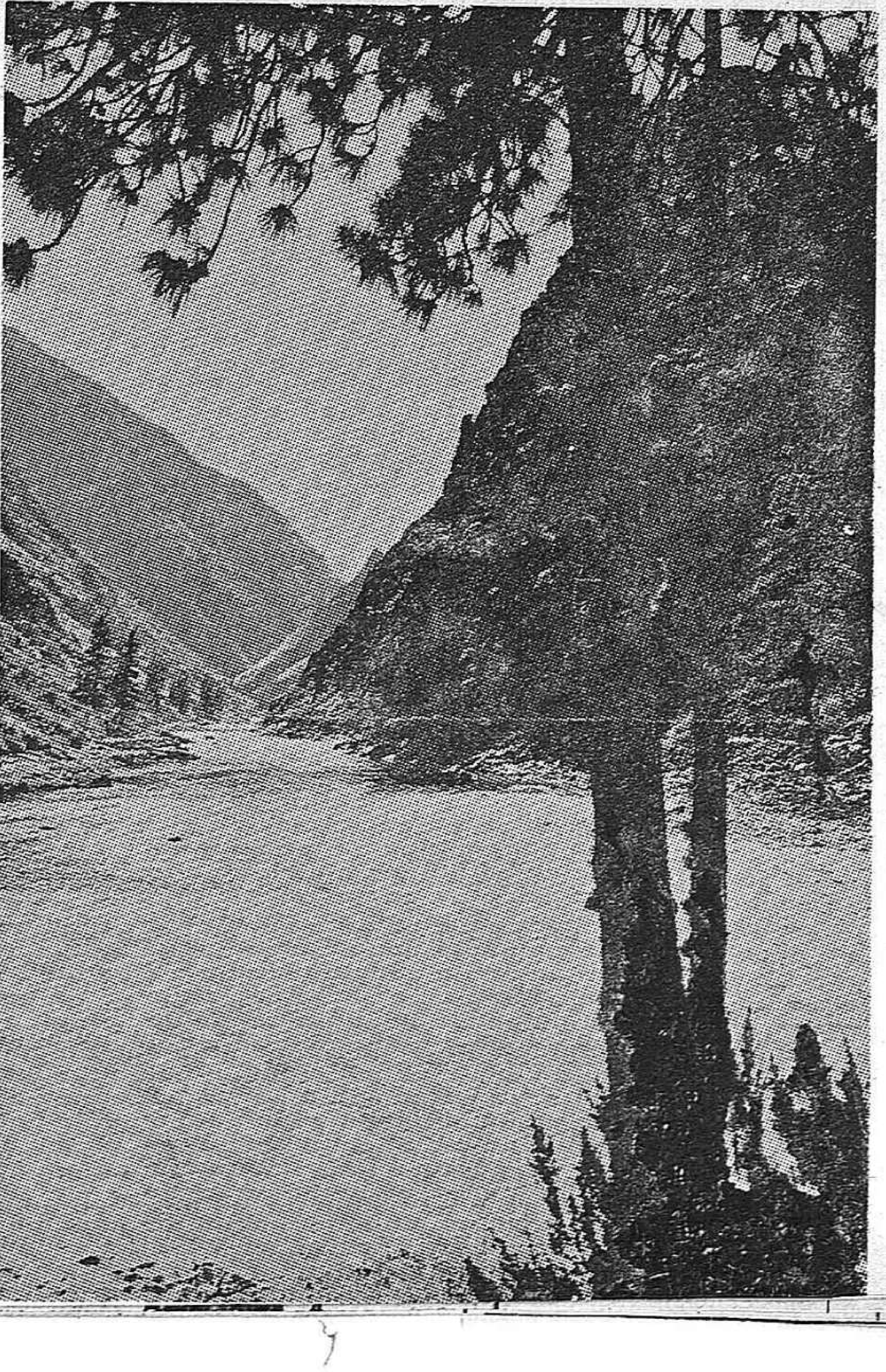

(c) Ministerio de Cultura 2005

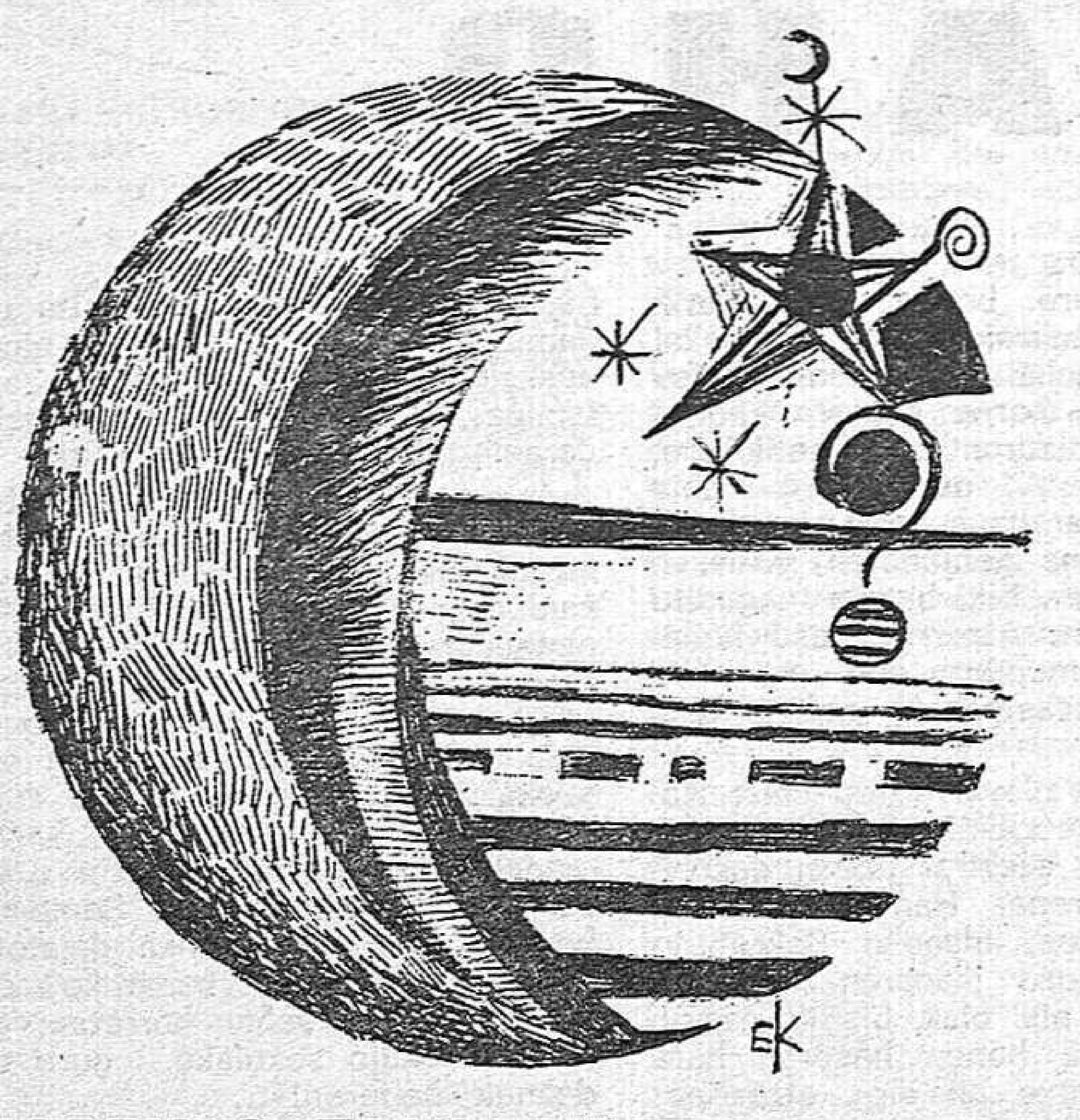

HARRIJASOTZAILEAK

Ekainaren 16an. harrijasotzaile saio bat izan genuen Eibarren. "Endañeta", "Aretxa" eta "Astobieta" harrijasotzaileak ikastolaren alde aritu ziren.

Ez gara hemen hasiko hango ipi-apvak agertarazten. "Mutiozabal" berri emailea ere bertan zen, eta berorrek aipatuko dizkigu guk baino askoz ere hobeto harrijasotzaileen jasoaldiak eta gainontzeko xehetasunak.

Guk besterik nahi genuke aipatu, harrijasotzaileen jatortasuna alegia. Aspaldi honetan ugaltzen ari dira harrijasotzaileen saioak, eta ez da harritzeko gauza, Eibarren portatu ziren bezalaxe bestelako herritan ere berdintsu portatzen badira behintzat.

Ez ziren nola hala ordubete kozkor bat betetze aldera etorri, lana gogotik eta serio asko egin asmoz baino. Eta

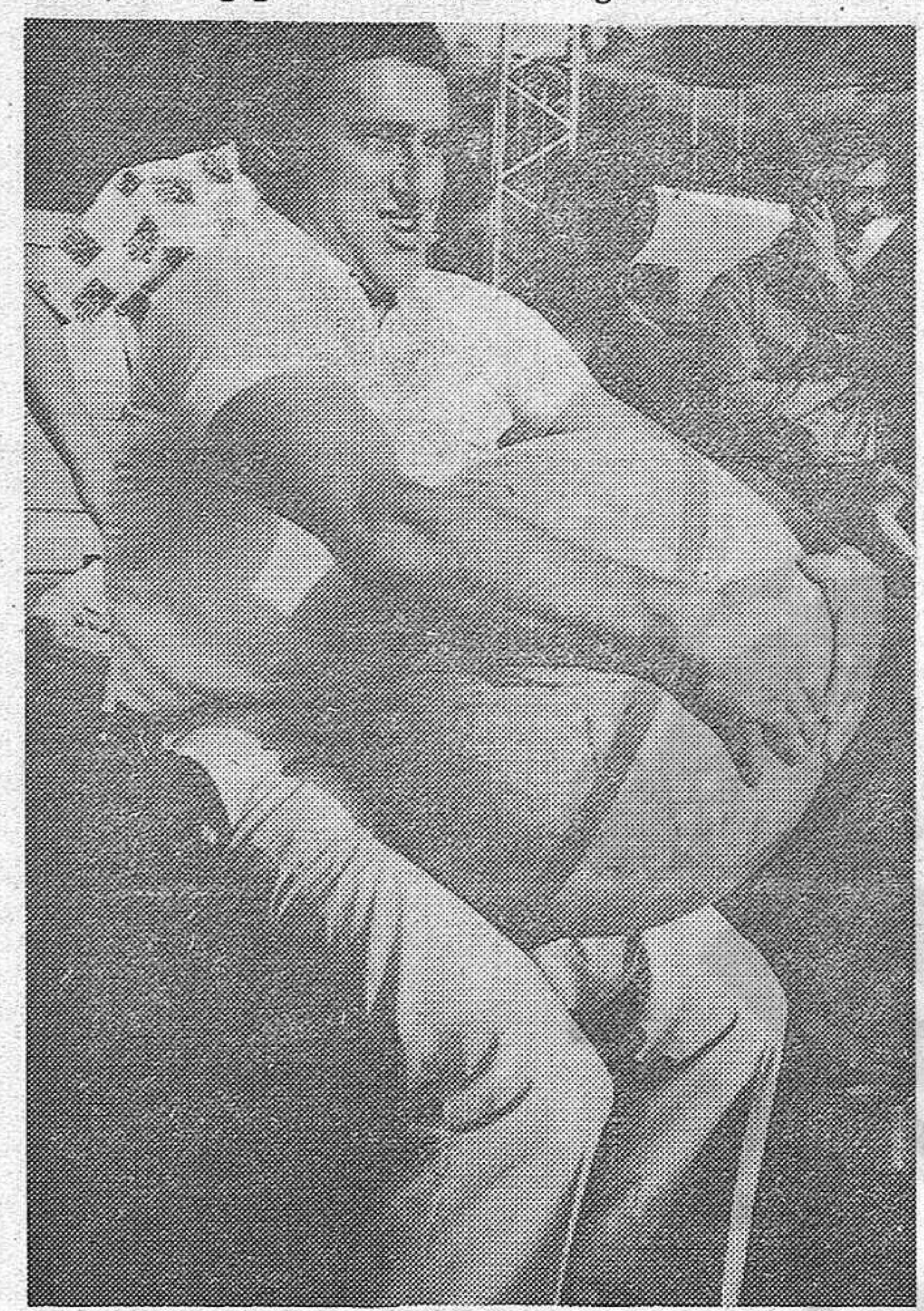

LASPIUR I

bai egin ere! Eta gustora eta atseginez gainera, irribarrez, inork lanera deituak baino, beren kontura arratsalde eguzkitsu bat pasatze aldera zelai erdira etorri izan balira bezalaxe. Zorionak!

Azken aldean "espontaneo" bat azaldu zen. Eta afankerietan ziharduelakoan 127 kiloko harri kozkorra jaso zuen... Bapo Imanol, denboraz jakin izan bahu... hirea bai karrera; Orain hasteko berandutxo nonbait.

"EUSKALERRIAREN ALDE"

Bilbaoko "La Gran Enciclopedia Vasca" delakoak **Euskalerriaren Alde** deritzan sorta osoa argitaratzeko asmotan dihardu. Obra hau uda inguruan argitara emanen da eta guztira hogei ta bat tomok osatuko du.

Dakigunez, **Euskalerriaren Alde** izeneko aldizkaria 1911 urtean sortu zen, Julio Urkixoren inguruan arnasberritu zen girotan, euskal istudio eta azterketak ugaritu asmoz eta euskararen beraren onetan.

Gregorio Mujikaren zuzendaritzapean, Julio Urkixo, Txomin Agirre, Carmelo Etxegaray eta Artuko Campion jaunek osatzen zuten Kontseilu Zuzendaritza. Gregorio Mujika 1931 urtean hil zen, eta berarekin eraman zuen behin betiko **Euskalerriaren Alde** deitu aldizkaria, 336 zenbakitan barrena XX mendeko hasieraren euskal istudioen lekuko azaldu zena.

Honako aldizkari hau bizi zen hogei urteren buruan, hiru sailetan bana ditzakegu batipat bere lan eta ekintza: 1.— Euskal Gaiak. 2.—Idazlan Lehiaketak. 3.—Literatur Sariketak.

Dena den, diogun ere, **Euskalerriaren Alde** aldizkaria gutiesi gab noski —are gutiago egungo ikuspegi batez harako sasoi hartako giroa epaitu nahirik—, bazela sasoi hartan beste aldizkari bat, agian apaiago, baina lehenago sortua zena (1908) eta **Euskal Esnalea** izenez euskaraz argitara eman zena. ... aldizkariak sasoi hartako euskal mugimendua bereganatu zuen, eta bere orrialdeetan barrena bildu ziren urte haietan eman ziren hitzaldiak, antzerki saioak eta beste, bai eta kazetaritzako idazlanak eta berri soilak ere. Aldizkari horretan garaiko euskal idazlerik gehienek idatzi zuten, "Orixe", "Lizardi", Emeterio Arrese, Txomin Agirre eta beste zenbaiten idazlanak lekuko.

Haatik, guretzat behintzat "Euskal Esnalea" "Euskalerriaren Alde" bainointeresgarriago izan arren, badirudi Bilbaoko enziklopedia horrek bigarrena argitaratzeari ekin diola. Badakigu, bai, gaztelaniazko obrak errazago saltzen direla, eta gehien saltzen dena ba... Hala ere, biak argitara emateko biderik ez ote?

HIL-ARAZLEAK GU

Arestian, Euskal Koralen biltzar eguneko mezatan mintzaldi ederra eskaini digu Belokeko abade den Aita Xabier Diharze "Iratzeder"ek, Lapurdiko Itsasun. Beste zenbait arazoren artean, eta Euskal Herriaren kinka larriari atxikirik batipat, honako hitz hauk esan dizkigu:

Eskual-Herria hiltzerat doala, eskualdungoa galtzen ari dela? Ez gaituzte kanpotarrek hilen, ez gaituzte erdaldunek galduko. Guk dugu amor emaiten, gu gaude kar gabeak eta elgarren alderako anaitasun gabeak. Eskual-Herriaren hil--arazleak, eskualdungoaren galarazleak gu gara!

Guztiz kezkaturik ikusten dugu Aita Xabier, Aita Agirretxe frantziskotarrak "zubitxo" bat eskatzen kezka handiz ihardun duen bezalaxe. Alferrik baina, hondar apurño batez gainditu ezinezko menditzarra egin ohi bait dugu. Integrismoak irentsi eginen gaitu eta... kitto. Gero izanen da hileta eta kanpai-hotsa. Eta elizkizunetan bi koroa izanen ditugu, bat alde bakoitzean. Bata zeruurdina, Kristoren gerrilleroek (gudariek, barkatu) jarriak. Bestea, aldiz, gorri ajatua, edozein "aparato" hoitakoren batek eskainia. Aurrez, esker mila.

IRAKURLEA ZUZENTZAILE

ditugu, bai hori-Irakurle jatorrak xe. Ezin gaitezke behintzat horretaz kexa. Berri zein iritzi emanez, hor dugu beti baten bat hitzez nahiz idatziz edo telefonoz.

Beste batzutan, ordea, zuzentzaile gisa etorri ohi zaizkigu, euskaldun guztiok bait gara gramatikalari samarrak eta erdizpurdiko hizkuntzalariak. Zenbait labur da bere esanetan: "I eredu izan behar intzake" (hauxe nik nahi ez nukeen zama). Beste zenbaitek, aldiz, argitara ezin hainako gutun luzea bidaltzen digu bere ustetan gaizki erabiltzen dugun eraren edo beste zuzentzeko. Zenbaitek garbizalekeria salatzen digu, beste amaikatxok, berriz, erdal kutsuzko hitz gehiegia, etab. etab.

● **Gaur bi azalduko ditugu hemen. Bata ortografiari dagokio. Bestea, aldiz, toki-izenei. Lehenak dioenez —aspaldi omen zuen esateko— urtearoa aro dela eta ez haro. Hego aldeko hiztegi berriren batk edo bestek besterik badio ere, bai Lafitte eta bai Haritsxelhar jaunen ustetan aro omen da sasoia, tartea, garaia, aldia, urtearoa, eta haro aldiz, batek daki zer... Errioxako herriren bat, nonbait, non "terete"neko arkumea jaten den edo.**

Besteak beste, zenbaitetan bizkaitarrok zer erakutsi dugun bezala, eta gipuzek ere hainbatetan, honetaz behintzat utz dizaiegun argi-mutila lapurtar-baxenabar anaiei.

● Toki izenen arazoa, berriz, Nafarroako Tutera herriari dagokio. Kondairagile bat guztiz harriturik dugu "Amatiñok" nondik nora atera ote duen Tutera izen bitxia, hiri honen izen jator eta antzinako Muskaria izanik, amaika agiri eta paper puskatan agertzen denez.

Guk geuk, egia esan, betidanik uste izan dugu hiri horren euskal izena Muskaria zela. Hala ere, oraintsuan hizkuntzalari bati entzun ahal izan diogunez, Muskaria izena euskara eta latinerako nahaste borraste batez sortua omena da, Muskaria izenak "Mosca-hiria" esan gura bait du. "Euli--hiria", alegia. Izen hau ez omen da batere errotua, eta antzinako izena, berriz, Tutera omen da.

Guk ez dakigu honetaz ezertxo ere. Dakienak daki eta esan dizaigula. Errazena, noski, inork erabakitakoa onartzea da. Gu pronto gaude.

LANGILERIAREN ARAZOA

Langileria burrukan dugu berriz ere. Edo, hobeto esan, langileriak burrukan jarraitzen du, arazo triste honetan ezer guti berritzen bait da. Burruka betikoa da, atzokoa, gaurkoa, biharkoa... Batzutan bareago, bestetan goriago, baina beti burruka berdinean, antzerakoan.

Ez da erraz honetaz mintzatzea. Informazioa urria da, jakinbideak motzak, kontraesanak ugari, gertaerak berriz —berez sosegusak izanik—, aski azkarrak astekari batetan harian harian aipa ahal izateko.

Hala ere, bada hauzi guztitan, edo gehienetan, zenbait puntu berdintsu, zoritxarrez sarriegi gertatu ohi dena: zapalketa, jauntxokeria, ugazabakeria, elkarrizketarik eza, beti arrazoiaren jabe agertu nahi izatea, bururik makurtu ez eta inolaz ere amore eman nahi eza, azken hitza norberak esan beharra eta beste hainbat antzeko. Eta, noiz edo noiz, nahiz bekozko ilunez eta tripa jaten amore eman beharra gertatzen denean, izkutu bidez, jantzi dotorez horniturik, burruka baten ondorengo derrigorrezko emaitza ezik, nork bere kabuz aspaldi zuen asmoa balitz bezalaxe.

Ez dut uste "dohai" guzti hauk zein aldetan sortu ohi diren esan beharrik dagoenik. Ez dut nik neuk irakurlerik iratzarriko, ez horixe. Baina merezi luke honetaz ausnarketa batzuk azaltzea, zeren, gauza bat lizateke lantegi baten ahalmenak, haren ekonomia arazoa, egoera lrria, merkatu txairoa, erentabilitate eza, irtenbide mugatuak, produkzio urria, erabaki baldintzatuak edota nolabaiteko (ez dagoen) ideologia bat. Eta beste gauza bat da pertsonaren dignitatea, nortasuna eta giza-harremanak, eta hauk ez diratake baztergarri lantegi baten unerik larrienean ere.

Azken egun hautan izan ditugun hauzietan —eta ez naiz Gipuzkoaz bakarrik mintzo— nabari izan da elkarrizketa eza. Zuzendaritzak ez du nahi maila berdin batetan hitzegin, elkarrekin hitzegiteak ugazabatasunaren izpiño bat galtzeko arrixkua balu bezala. Ez du ere inoiz prexarik, ez duelako nahi (denborak bere alde jokatzen bait du) edo erreflejorik ez duelako (zuzendaritzak zaharkituak). "Laisser faire, laisser passer", gauzak berez berez konponduko bailiran.

Funtsean, hasieran aipatu dugun ugazabaeria: "Hau gurea da eta —gurea bakarrik—, konforme ez dagoena kalera!". Nik ez dakit orain arte nola iraun duten horrelako lantegiek, susmatzen dut hala ere. Baina segurutik dakidana zera da, martxa horretan ez dagoela aurrera joaterik, ez eta nola hala irauterik ere.

Eta hau guzti hau egungo estruktura ezagunetan. Zer esanik franko legoke bestelakoetan.

GATU BELTZA

Txomin Peillenen azken nobelaren berri jakinarazi genuen Tolosako Euskal Kultur Hamabostaldiko azokaren berri ematean. Erdi inguru irakurria genuen sasoi hartan, gainontzeko erdia, berriz, berehalaxe irakur ahal izan dugu, erraz asko irakurri ere, aski labur delarik gainera, laurogeita hamar orrialde baino ez bait ditu.

Ageri agerian bitasun bat nabari da Txominen nobela honetan. Alde batetatik nobelaren beraren funtsezko haria eta argumendua, hau da, andere zahar baten testamentuz haren etxearen gozamenaz baliatzen diren Girgirimao eta Girgirina gatuen "eskubideak", eta andere zaharraren ilobek, Postasik bost anaiek, gatuak etxetik bota nahirik egiten dituzten ahaleginak. Bestetatik, hauziaren lekuko eta testamentu araudiaren errespetarazle den Petri Sabuki polizi-ohiaren burutapenak.

Bitasun honetan barrena abiatzen da nobela. Gatuak gero eta gehiago ugalduz, indartuz eta etxeaz jabetuz. Postasik anaiak bat besteren ondoren, banan banan hilik agertzen direlarik zenbait asteren buruan. Gaia ixtorio-mixteriozko da, "suspense" delakoa, guztiz aukerako lizateke Hitchcock-en filmaren batetarako.

Petri Sabuki polizi-ohiak etxeko liburutegian dituen burutapenek, berriz, ez dute batzutan zer ikusirik nobelaren mamiaz, nahiz eta batpatean batetik bestera iragan, batere geldiune edo berezkuntzarik gabe. Petri Sabukiren burutapenak, gainera, euskal burutapenak dira sarri, Euskal Herriko zenbait hiri eta euskaldungoko idazle eta jakintsuren izenak eta idazlanak aipatuz. Hala nola, esate baterako, Jon Miranderen parapsikologia lan bat (Euzko-Gogoa), Aita Villasanteren **Historia de la Literatura Vasca** edota Jose Migel Barandiaran aipatzen duenean: **Salbatzale horrek (Salvador Madariagak, alegia) baino hobeto daki Barandiaranek, zein mehe den Europatarren larruan azken bi mila urteek ezarri koipea eta zein zahar mamia; mendien bi aldetako jendeei, kanpotarrek usain desberdinak eman dizkigute, bainan loreak ez du usainetik jarraibiderik hazitik baino. Bere harrien pean, Europako ethnia guzien erosle izan den Erromak kausitu ez duena, guadarramatar desertu jale batzuek ez dute sakonki ardietsiko (lortuko).**

Nobela bakana iruditu zaigu, halako sinbologia edota alegoria zentzu bortitz bat atxikirik duela. Esan bezala, laburra eta erraz irakurtzekoa, bestalde, baturako euskara batez pixka bat ahaleginatzen denarentzat batipat. Txomin, gainera, dotore da oso eretan, zehatz eta aukerako hitz eta esanguretan. Azkenean hiztegi bat ere badu lagungarri, Serafin Basaurik taxutua, baina gehienetan gaiaren interesak eta nobelaren beraren hariak daramate irakurlea euskal zentzu bereko baten barrena.

Besterik gabe, irakurgarria benetan GEROk eskaini digun azken alea. Merezi, du, bai, irakurtzea. Irakurleak ikus beza.

LITERATUR SARIAK

Erabaki berria dugu hiru urtetarik behin Euskal Kulturaren Alde deritzan elkarteak eratu ohi duen "Jose Antonio Agirre Literatur Saria". Epai-mahaiak "Orixe"ren Jainkoaren Billa izeneko liburuari eman dio harako lehen saria. Bigarrena, berriz, Jaime Kerexetaren Alkartasun bidea izenekoari.

Irakurleak dakikeenez, "Orixe" handiak mistika gaia darabil liburu honetan, eta ETOR (gaur GERO) editorialak liburu honekin batera ekin zion bere argitaraldiari duela hiru urte. Liburuaren azalean esaten denez, EUSKALDUNAK deitu poema sortan "Orixek" euskal zituak agertu nahi izan zituen bezalaxe, Jainkoaren Billa liburu honetan berriz kristau zituak agertarazten saiatu zen.

Liburu hau dela azken hiru urte hautan euskaraz argitara eman den liburu rik onena? Lartxo esatea dirudi. Irakurleak izanen du nork bere iritzia. Dena den, ezin uka mistika, nobela, kondaira, saiakera eta beste zenbait literatur mota elkarrekin gonbaratzea guztiz zail dela. Horrez gainera, ezin esan behintzat mistika arloan "Orixe"rena baino hobeagorik izan denik.

Irakule gehiegirik izan duenik ere ezin esan, baina, noski, sariak ez dira ematen irakurleen arauera, horretarako izendatzen den epai-mahaiaren iritziz soilik baizik.

● Erabakia da Beasainen I Usurbe Nobela Labur Saria ere. Zortzi nobela presentatu omen dira. Lehen saria Ibon Sarasola donostiarraren Joan eta Ane zigarro bat erretzen deritzan nobelari eman zaio.

Bigarrena, berriz, bi obrari, bat zein beste maila berdintsu batetan utziz. Bata Tera izenekoa dugu, Alegiako Luis Haranburu-Altunak aurkeztua. Bestea, Ilargi Umea deitu nobela, Donapaleuko Manex Erdozainzy-Etxart idazlearena.

Epai-mahaia Gabriel Aresti, Martin Ugalde eta Arantxa Urretabizkaia hirukotneak osatzen zuen. Sariketaren araudiak dioenez, nobela saritua Donostiako LUR Editorialak argitara emanen du.

KONTU KONTARI

HERRIA astekarian irakur ahal izan dugunez, auto istripu batez hil zaigu Perpignan inguruan Ixabel Barriola deitu neska gaztea, 21 urte baino ez zituela.

Euskaltzale amoratua, ipar aldeko euskal mugimenduan gehien saiatzen zirenetariko bat genuen. Hego aldetik joan behar izan duten gazteen laguntzaile, Baionako gose-huelgetan ere gogotik ihardun zuen.

Ramuntxo Kanblong eta Gehexan Pontto idazle sutsuek, agurrik ezik, "geo-arte" samin bat eskaini diote. Bihoakio gurea ere.

● "Ibai-ertz"ek esaten digunez, laster asko arrandegi bat irekiko omen da Isasondon. Isasondon ez omen da arrandegirik, eta orain irekiko den hau bertako Ikastolaren alde izanen da.

Ezin uka premiak eragiten eta azkartzen dituela gure adimen murriztuak. "Gure" Heziketa eta Zientzia Ministro jaunak ba ote daki sistima bakan hautaz?

● **TXERTOA** argitaldariak Otazuren Euskal Berdintasuna izeneko liburua argitara eman berri du gaztelaniaz, eta LURekoak osorik ipintzera ausartu ez diren titaluz argitaratu, hain zuzen: El "igualitarismo" vasco: mito y realidad. Dirudienez mytho hitza jadanik gastatua eta mespretxatua dago euskaraz, horrelako liburu batetako azalean ezar ahal izateko.

Interesgarri lizateke edizio bien artean gonbaraketa bat egitea. Dena den, gure ustetan, TXERTOAk argitara eman duena dugu "egiazkoa", Arantza Urretabizkaiak itzuli ezezik "egokitu" egin bait du. Lehen ere nahasterik sobera da "gokitzen" hasteko.

Liburu honek beste zenbaitek ez duen harrera ona izan du (ez gara haritzen) erdal egunkarietan, Bilbaon batipat. Horrez gainera, "Herriak" deritzan liburutegiak liburu horren aurkezpen ofiziala egin zuen duela zenbait aste. Josu Torre izan zen aurkezlari eta geroztik egunkari batek ere egin dio hartaz elkarrizketa bat.

Josu Tore ontzi pilotu zela bagenekien, itsas gauzetan, agian, oso trebe. Bestelakoetan, kondaira eta mugimendu sozio-ekonomikoak tartean, ez jakin...

AMATIÑO

(c) Ministerio de Cultura 2005

CHILE: SOZIALISMOA EZINEZKOA OTE?

Badago zertaz hitzegina, badago nazio arteko gertaera garrantzitsurik. Badago kanpora jo gabe ere barruko gertaeraz zer esanik. Frantzia eta Alemania arteko harremanak, sobietarren eta amerikarren elkartu nahia, txinoen Europa aldeko pausoak eta abar.

Gai guzti hauek interesgarriak izanik ere, gure buru eta gogoa Chileko gertaerak daduzka gogoan. Allendek trabarik eta eragozpenik aurkitu du noski. Behin baino gehiagotan orain arteko guztia pikotara botako ote zuten bildur ginen. Legepean eta legearen muga barruan sozialismoaren xedeak bestetan ez bezelako ostopoak beregain bait daduzka.

Egiazko iraultzak, erabateko iraultzak, ekonomiaren iraultza eta askatasuna eskatzen du. Izan ere, sarritan, politiko askatasuna eta herri demokrazia lortua izanagatik, diruz uztarturik jarraitzekotan lehenean edo okerrago geldi ditezke.

Ipar Amerikak, USAk batez ere, interes eta irabazpide batxuk bazituen Chilen. Bertako meatzak, kobrearenak batez ere aberats eta emankorrak dira, ipar amerikar konpaiñiek lantzen zituzten. Chile, Hego Ameriketako beste zenbait nazioaren antzera, neokolonialismoaren indarpean zegoen. Hauen jokabidea ezaguna zaigu: bai Chile bai gainontzeko herrialdeak bere irabazpiderako erabili. Materiak merke erosi ondoren, landu, eta berriro merkatu gisa landutako gauzak zabaldu, saldu.

Horregatik Allendek herriaren ekonomia indartu beste erremediorik ez du izango iraultzak bere egitekoa bete dezan. Diruz eta ondasunez indartzea da bere kezkarik nagusienetakoa. Horretarako, jakina, gerrikoa herstutu behar, inflazioa uxatzeko, ekonomia sendotzeko.

Legearen eta askatasunaren arabera gobernuarekin ez daudenek, demokristauek batez ere, euren haserrea erakutsi dute. Mineroen eskabideak babestuaz burruka luzetan abiatuak dira. Mineroek jornalak %eko 41 goraltzea eskatu dute. Gobernuak, lehen esan dugunagatik, ezezko borobila eman die. Orain jornalak altxatzeak beste zenbait langileena ere jasoeraztera behartuko luke, prezioak igotzera, inflazioaren ardatzpean jirabiran ibiltzera.

Allende opozizioaren aurka gogor mintzatu da, herriaren onari baino nor bere interesari gehiago begiratzen diola esanaz. Chilek joan den astean huelga gogorrak ezagutu ditu. Eta huelga horrek, besteak beste, eguneko hirurogei milloe dolarren kaltea dakar. Ez da, beraz, nolanahiko ostopoa ekonomia sendotzeko.

Opozizioaren eraginak Allende kolokan jarriko ote du? Legepean antolatutako iraultza ezinezkoa izango ote da Chilen? Nolakoak izango ote dira munduan zehar Chileko esperientziaren ondorenak? «Cuadernos para el Diálogo?. Ekaineko alean Allendek egindako deklarazio batzuk dakarzki. Geroari begira itxaropentsu ikusten dugu Chileko lehendakaria.

«Estadu batzuk hain aberatsak diren bitartean, beste asko, gehienak, gosepean dauden bitartean —dio Allendek— sozialismoaren zereginak iraungo du. Hainbesterainoko desberdintasun eta tarteak hain nabarmen irauten duten bitartean sozialismoak kapitalismoaren gain beherakada sortu eraziko du».

«Sozialismoak oraindaino emandako pausoak ikusita geroa itxaropenez ikusten dut, badut eskubiderik sozialismoaren geroa itxaropenez ikusteko. URSS, China, teknika, kultura, zientzia mailan egin den aurrerakada hor daude lekuko... Herriarengan sinesten dut eta nere uste osoa herriarengan jarria daukat. Horretarako nago hemen».

Rusia eta bere ingurutako herrialdeen errealidadea, ekonomian eta beste zenbait arlotan aurreratu duena (nola eta zer preziotan lortu duen ahaztu gabe) begi bistan dago. China ilunpetik jeiki zitzaigun eta amorez ez bada ere begirunez begiratzen diote gainontzekoek. Bere merkatuak irabaztearren losintxak eta laudorioak ez ditu falta. Bi estadu hauen jokabidea eta Chilek daramana desberdinak dira, gogo berdintsuak eragiten badie ere.

Chilek bide aldapatsua aukeratu zuen, bere berea. Frei lehendakari zelarik zenbait lotura apurtu zuen. Orain ordea, Allendek azkeneraino jo nahi du eta herriak baiezkoa emango diolakoan nago. Izan ere agintzen dagoen ezkeroztik, une zailak, bihurriak, kinka larriak ezagutu ditu, baina gehienek jarraitu diote. Aurrerantzean ere horrela gerta dakiola opa diogu.

MIKEL UGALDE

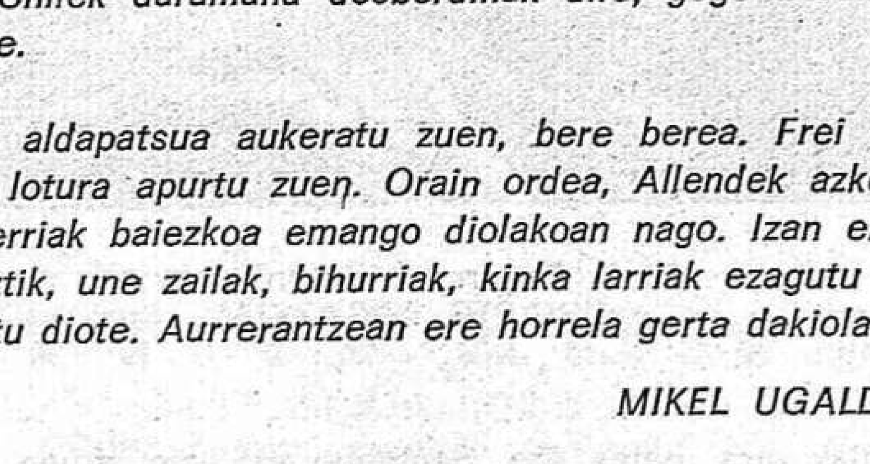

ITSASOETAKO BORROKA

Norenak dira munduko itsasoak?

Estratejia eta ekonomia aldetik bada zer ikusirik

Barregarria ere bada, bat batean begiratuz gero: "Nere bakalluak arrapatzen ari zarete!" Bainan Islandia eta Inglaterra arteko borroka honen atzean gaurko munduak begi aurrean daukan arazorik latzenetako bat datza. Itsasoak norenak diren erabakitzearren, gudu gogor baten zorian dago mundua. Borroka honetan, batetik herri txikiak daude (hauei Txinak laguntzen die) eta bestetik herri haundiak: U.S.A., U.R.S.S., Japon, Bretaina Haundia, Frantzia.

Lurrean, gizonak mende asko behar izan ditu nomada izatetik leku batean geldira etortzeko, baina itsasoan goizetik gauera, gure begien bistan egiten ari den gauza da.

Izan ere, 1958. Ginebran onartu zan "itsasoen askatasun" legea, aurten New York-en hasi eta datorren urtean Chileko Santiagon bukatuko den batzarrak baztertu egingo du. Batzar honek itsasoak herriz herri banatuko ditu, orain arte lurraz ohituak gauden bezalatsu.

ZER DAGO ITSASOAN?

Estratejia eta ekonomia aldetatik zer ikusi haundia duten aberastasunak: itsas-ontzi eta abioien ibilerak kontrolatzea eta itsasoan eta bere ondoan dautzan altxorraren jabegoa. Hor daude arrainak eta hor daude hidrokarburoak, hor petroleoa, hor mineral asko. Lurrean ezagunak diren elemento guztiak, itsas-ondoan ere badaude: manganeso, kobre, nikel, burnia, berun, kobalto, fosfato, urre eta zilarra. Lur-gainean baino 360 aldiz manganeso gehiago dago —adibidez— itsas hondoan.

Japonesak, amerikanoak eta alemanak dabiltza aberastasun horren atzetik. Badira bost urte O.N.U.ko batzorde bat Santiagoko batzar hau antolatzen lanean dihardela. Ez du izan oraindik ezer haundi proposatzerik, bainan herri pobreak ur hondoa aberatsagoa dutenez, herri aberatsak ez daude lasai: Itsasoaren, munduaren muga berriak jarri beharko dira. Hauek bai, muga beroak.

ITSASO "TERRITORIALA"

Hola esaten zaio itsas ertzetik hamabi "milla"tara (22 km.) arteko itsas zatiari. Estadu bakoitzak hamabi milla horietan aginte osoa dauka. Orain anarkia izugarria dago hortan ere. Bretaina Haundiak, adibidez, beti nahi izan du bere itsasontziak herri bakoitzetik hiru millatara iritxi zitezen (kañonazo baten bidea). Bainan 1947 urtean Chilek 200 millaraiño zabaldu zuen bere itsaso "territorial" hori. 1958 urtean, Ginebrako batzarrak 12 millatakoa onartu zuen herri guztietarako. Bainan hamazazpi herri pobrek bere kasa jokatu izan dute. Kamerum-ek 18 milla, Mauritaniak 30, Nigeriak berdin; eta Ego Amerikak bere 200 millari eusten dio. Herri haundiak, denentzat berdin eta 12 milla besterik ez, diote.

ITSASO 'PATRIMONIALA"

Hau, Egoamerikarrak bere saretan eror ditezen sortua da. Hau da, 200 milla horiek ez dira "territorialak", "patrimonialak" baizik. Hor edozeinek egin dezake arrantza baina ur-azpiko aberastasunak tokatzen zaion herriarenak dira. Orain arte, jakina, arrantzo-arazoa bakarrik azaldu zan bainan hemendik aurrera besterik izango da.

XANGURRO ETA LANGOSTA

"Badira beti leku batean bizi diren arrainak; horiek ertzean dagoen herriari dagozkio. Bainan badira batetik bestera ibiltzen diren arrainak ere eta horiek denonak dira". Bainan arrazoi hori ez da hain sinplea. Hamar urte hauetan amaika istilu sortu ditu. Begira: Frantzia Brasil-en aurka (langosta borroka), Japon U.R.S.S.-en kontra (xangurroen gudua). Izan ere, langosta eta tortugak zer egiten dute, igari ala oinez ibili? Igerilari badira, denenak dira eta bestela, itsaso "patrimonial" hortako bezala, herri jakin batenak. Aipaturiko legea edo arrazoia amerikarrek asmatua da, Chile, Peru eta Ecuadortik 200 bat millatara arrapatzen baitituzte Californiatik datozen arrainak. Bestalde, U.S.A.-ko zenbait herrialdetako arrantzaleek ere beharrezkoak dituzte 200 milla horiek Europako arrantzaleak uxatzeko (New-England aldean).

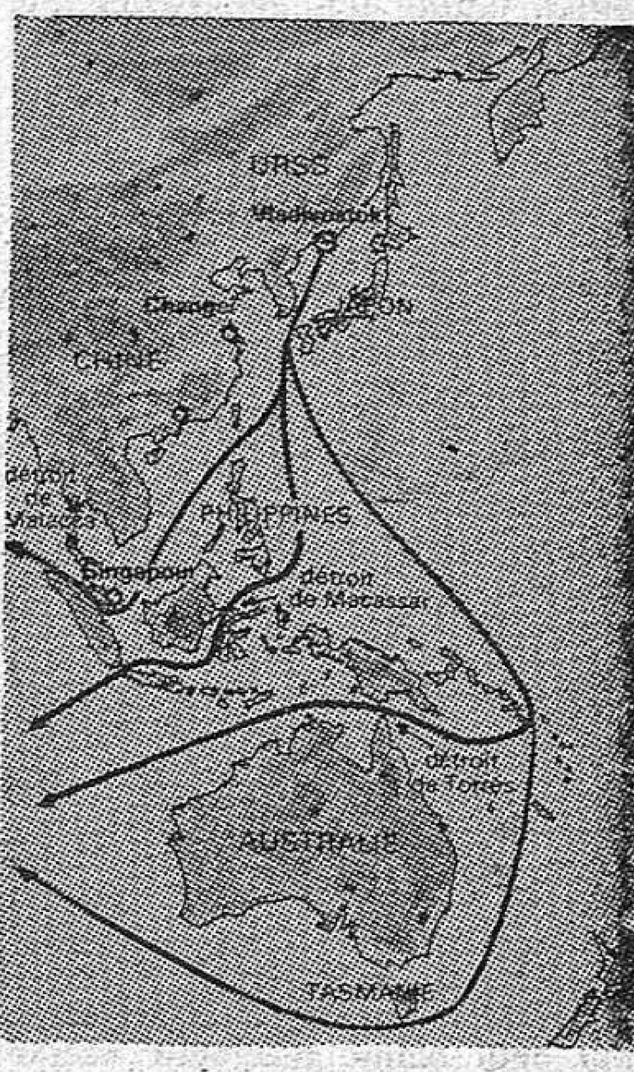

«Munduko itsas-zintzurrik estratejikoenak ez dira denonak izango».

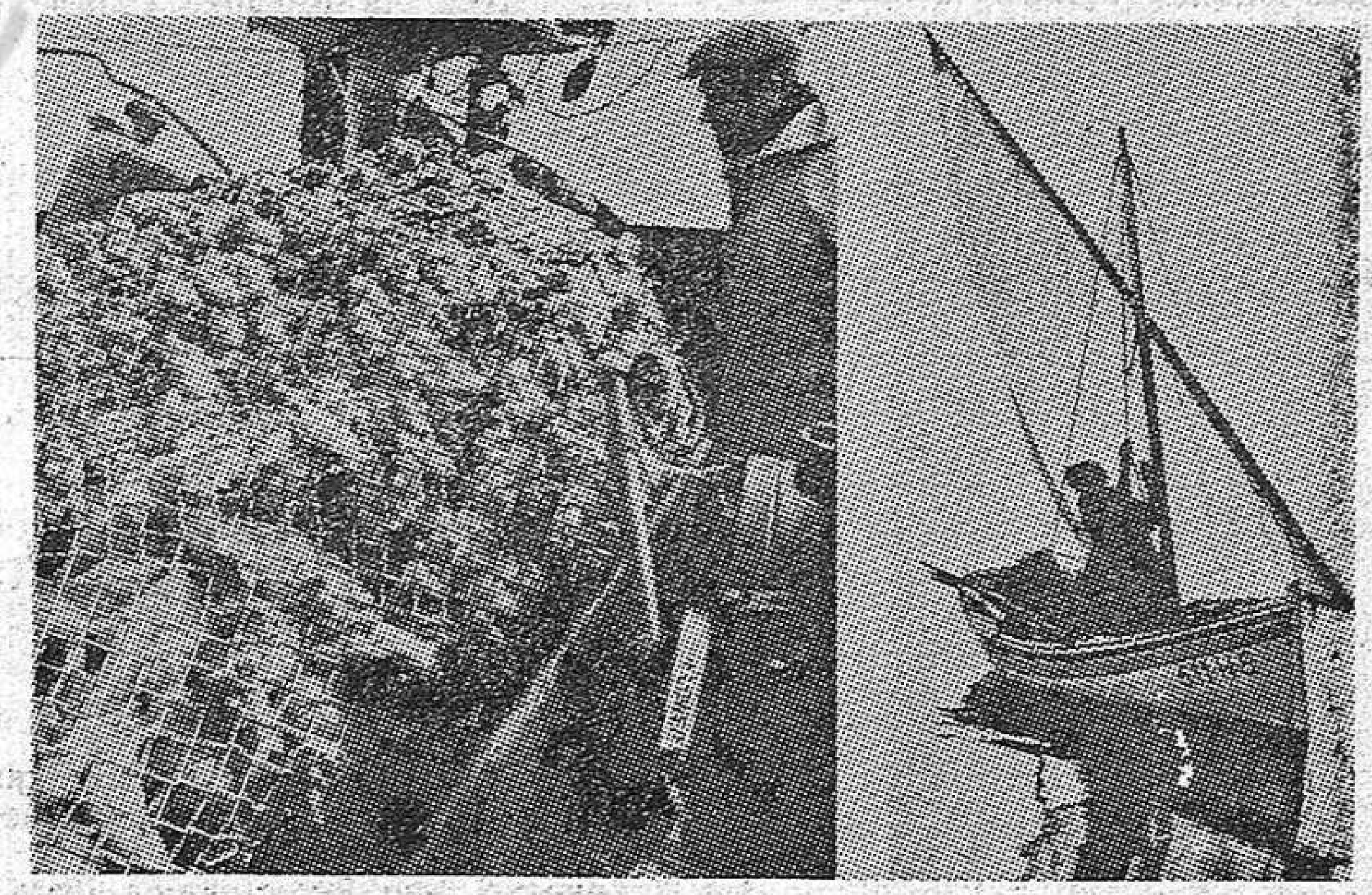

«Arrantzale aberatsak (Islandian) eta pobreak (Tunezen)»

E r r u s i a r r a k uruguaytarrekin, amerikarrak Peru eta Ecuador-ekin, beti borrokan dabiltza. Japonesek konpon bide bat aurkitu dute, herri bakoitzari zerga bat ordainduaz. Frantziak, Marruekosekin elkarte bikoitzak sortu ditu. Herri pobreak badute oraintxe esperantzarik. Bainan itsasoaren zatiketa-banaketa honek zelebrekeria frango ekarriko du. Mediterraneoan, esaterako, ez da itsas-barrenik izango.

ITSASO "INTERNAZIONALA"

Berrehun millatatik aurrera, itsasoa denona izango da, bainan azaletik bakarrik. Itsas-hondoa eta hango aberastasunak gizarte osoaren altxortzat jotzen dira. Santiagoko batzarrak asmatu beharko du eskubide hauek nola zaindu.

Baditeke laster hamabi millakin nahikoa dela erabakitzea. Bainan orduan ere izango dira prolemak: Munduko 116 itsas-zintzurrik garrantzitsuenak ez dira denonak izango, bakoitza bere herrikoa baizik. Edozein itsas-ontzi edo abioi ibil diteke nazio-arteko uretan bainan ez herri jakin baten ur territorialetan, herri horren baimenik gabe. Eta hor koska haundia dago, estratejia aldetik eta bai ekonomia aldetik. Ozeaniako bideak estutu egingo dira, beraz, baita Arabiakoak ere. Ez da jolasa.

Errusiar, amerikar, frantses, ingles eta japondarrek ahal duten guztia egingo dute Santiagon lege berri hau irten ez dedin. Washingtonek diruz pagatu nahi die herri pobreei heuren eskubideak uztearen ordaiña.

Nola gaindituko da herri txikiek haundi mandiei jarri dien oztopoa?

Xabier Lanteri

(c) Ministerio de Cultura 2005

"ITSASOA LAIÑO DAGO"

"Itxasoa laiño dago", abestuten dogu euskaldunok. Biotz biotzez abestu be, geure geurea dogulako abesti ori. Orain baiña, entzunak entzun eta ikusiak ikusi, "Itxasoa laiño dago" ez ezik, "Itxasoa kutsu dago" abestu bearrean aurkituten gara.

Bildurgarri dogu oso itsasoa laiño danean. Arrantzaleak ondo daki ori, maiz ikusten dau ta. Badaki, itsu errukarriaren antzo itsaserdian ibiltea zein arriskutsua daben.

Ogiaren billa doa arrantzalea itsasora. Berarentzat eta bere sendikoentzat bear bearreko jakon ogi gogorraren billa. Eta ogi ori geroago eta gogorrago egin jako. Ezin aurkitu izaten dau ogi ori. Leenago ain ugari eban ogi ori, arrain ori, ezin aurkitu dau orain. Zer dala ta?

Orixe ezin dau asmatu. Berak dakiena au da: leenago ezagutu ebazan arrain mota asko ez dituala ikusten orain. Eta ikusten dituanak be, geroago eta urriago. Antxoa bera be, leenago ain ugari zana, urtetik urtera gitxituz doala konturaten da. Baiña, zer dala ta?

Orixe jakin nai leuke, zer dala eta dan arraiña olan urritea.

Bestalde, itsasoa bera be, geroago eta zikiñago ikusten dau, kutsatuago. Eta badaki, kutsutasun ori ezin ditekeela on izan arraiñari. Ontziko arrain bizitokietara ur-kutsatu ori sartzean badaki bein baiño geiagotan nolako triskantzak egin oi dituan. Barruan ziran antxoakume eta abar amaikatxo aldiz guztiak il izan ditu. Orregaitik, kaia kanpoak lagaten ditue ontziak barruan arrain bizirik dabenean.

Arrantzalea geienbat arrituten dabena au da: berak, urtetik urtera arrain gitxiago ikusten dau eta atrapaten dau, eta Hempel jikintsuak barriz, esan dabenez, biarko egunerako itxaropena itsasoan dagoala. 60 milloi toneladatik 100 milloi tonelada edo 120 milloi tonelada arrain geiago urtean arrapatu eziñik ez dagoala.

Arrigarria! Baiña, Hempel-ek bsete au be badiño: % 90 arrain ur txikiten arrapaten dala eta itsas bazterreko nazioak itsaso orreik bereganatuz joanaz ez dala aurrera bidean ezer egiterik, itsasoa beraganatuz doazen nazio orreik, nazio atzeratuak izanik, besteri bidea izten diotelako. Beste au be badiño: itsasoa kutsatzeak duala beste errua. Bildurgarri kutsatuz doala ta.

Arrantzalea eta jakintsua bat datoz uste orretan. Badakite leorreko zikiñek, ortik edo emendik, danak itsasora joten dabela. Eta leorrekoak ez ezik aidekoak bere bai. Ibaietako urak nora joten daben ikustea besterik ez dago. Eta aidera joaten diran ke zikinak be, aizez dirala edo euriz, danak itsasora doaz. Agirikoa dogu ori.

Eta itsasoan bertan zenbat zikin egiten dala ez dau ikusten arrantzaleak?

Ibaiak zikin asko daroe itsasora: etxetako zikin, errietako ur zikiñak, oletakoak, taillerretakoak eta abar eta abar. Baiña, arrantzaleak badaki itsasoan gertaten danaren barri be. Badaki zenbat petroleo zikin botaten dan itsasora. Kalte aundia egiten deutsala arraiñari ibaietatik itsasora doazen ur-kutsatuak; baiña itsasoan bertan ia geiago egiten dala kutsatze ori.

"Esso" koak eta Bilbaoko Camara de Comerciokoak esan dabenez, urtero petroleo bidez itsasoak onelatsu kutsatzen direla:

Petrolero ontziak kutsatzen dabena, beren tanke garbiketan, ixurketak eta ontzien ondatzean dirala bide	1.387.000	tonelada	zabalduaz
Petrolero txalupak, zikintzen dabena	70.000	"	"
Beste motatako ontziak, era bardiñez	100.000	"	"
Itsasoko miñak ematen dabena barruan dala. Leorretik doana, errefineriak dirala eta abar	2.490.000	"	"
Guztira	4.897.000	tonelada	zabalduaz

Or ikusten dau gure arrantzaleak, batez be, oraingo antxoaren gitxitzea. Ontzi asko eta ondo orniduak dira gure itsasoan. Indar aundia dakarre eta asko kentzen dautse itsasoari. Egia. Baiña, leen be itsasoari kentzen jakon, urte guztian kendu be, askotan, soln-etan zabaltzeko. Baiña, antxoa faltarik ez egoan, eguraldi ona izan tera ibiltzen ginen askotan alderdi ezkero. Saldu eziña zala orduan. Orixe. Gañerakoan antxoa bizi-bizia jan eziñik ez egoan. Lapa, mangoliño, mutxiloi eta abar be bai, arkaitzetara joan ezkero; baiña, gaur?

ATXUKALE

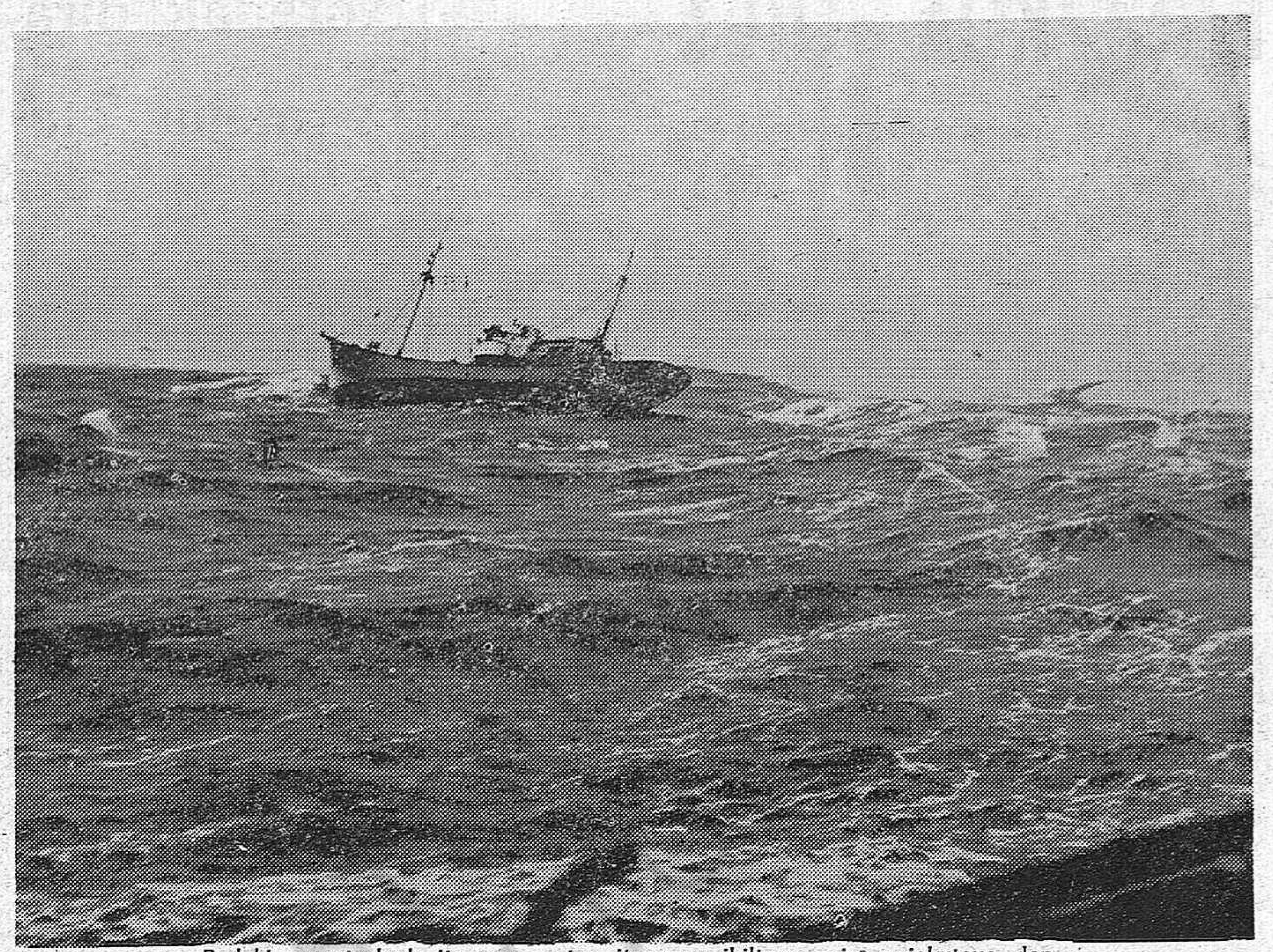

Badaki arrantzaleak itsuaren antzo itsasoan ibiltzea zein arriskutsua den.
(Iriarte argazkia)

NIRE ITSAS BEGIRATOKITIK

Atsuntsua egitera urtenak dira gure arrantzale asko. Eta oituraz bestalde, San Pedro eguna, arrantzaleen Zaindari eguna, itsasoan igaroko dabe askok.

Leenago, San Pedro eguna igaro ondoren urteteko oitura eben. Eta geientsuenak, bateratsu urten oi eben. Orain baiña, denborak aldatu egin jakuz eta urteerari ez jako ainbesteko garrantzirik emoten. Garrantzia, batez ere, gaurko bizibideari emoten jako. Eta esan dagigun, baitare, garrantzia emon bearrean aurkituten dala arrantzalea bere gaurko bizibideari.

Nori ez jako atsegin izaten bere Zaindari eguna aundikiro ospatutea? Ez ete dogu atsegingarri nork bere sendiko maitasuna, senideen alkartasuna, lagunarteko alaitasuna eta abar?

Eta guzi ori lagata, gure arrantzaleak, itsasora urtenak dira egaluze billa. Eta an, urrunean, millaka leguaz urrutian, Azores alderdian, an igaro bearko dituez San Juan eta San Pedro egunak ere.

Gogorra benetan!

San Pedro egun ori itsasoan igaro bear ori baiña, ez dabe edozelan apurtu dabena izan. Arrazoi gogorrak izan dituez beren alde.

Danok dakigunez, antziñako arrantza era areik ia guztiak aldatu egin dira. Gutxi batzuk baiño ez dira arrantza era areitara aritzen. Kofradietako ontzi geientxoenak antxoa arrantzurako eta egaluzetarako, atunketarako egiñak dira. Eta, oraingo urteetan ikusiz gatozenez, antxoa arrantzu makalak egin dira. Bestalde, ontzi orreik, kasto aundiko ontziak dira. Eta, ontziak eta ontzilagunak beren bizibidea aurrerantz atera bear badabe, nai ta nai ez, itsasoari aldia danean jo bearrean ikusi dira. Eta aldi ori, batez ere, San Pedro egun aurretik asita ikusten da eta, orra, gure arrantzaleak itsasora urten bearrean ikusi dira eta beuretako askok, itsaserdian aurkituko dira San Pedro egun aundian, ainbeste millaz kanpo dirala, nai danean etorterik ez dabe ta.

Gure ontzi geientxoenak antxoa eta egaluzetarako eran egiñak dirala esan dogu: au da, arrain bizitokiz eta izoztokiz. Alan be, aurtengo ontan ba dabe eragozpen aundi bat: arrain biziz arrantzuak egitea galerazi egin dautse leenego illabeteetan. Eta ori galera aundia dabe.

Esan dogun legez, arrain biziz egaluzeak arrapateko eraz egiñiko ontziak dira: leenengo antxoa edo antzeko arrain txikiak arrapatu, arraitxo orreik bereziki egindako ontziko bizitokietan uretan euki eta gero, arrantzua egiteko au era danean, arraintxoak itxasoan zabaldu, amuetan ipiñiaz eta abar, egaluzeak arrapatu oi ziran. Dakigunez, arrain aundiak arrai txikia janaz bizi oi da arraia, eta arrantzaleak ere, bide ortatik asi ziran; asi eta jarraitu ere bai. Orain barriz, galerazpen ori dabe. Oker aundia nola nai ere gure arrantzaleentzat.

Antxoaren ezak ipiñi arazi die arrantzaleei galerazpen ori. Antxoarik ez da nai litzakeen beste arrapatzen eta, orain oraingoz, iru urtetan batez ere, galerazpen ori izango dabe.

Asko itz egiten da galerazpen orrek zerikusirik ez dabela antxoaren gitxitze ortan. Beste arazo batzuk ikusi bear dirala leenago, ortara jarri baiño leen. Mugaz bestekaldean galerazten ez daben bitartean gure alderdi ontan zegaitik galerazpen ori bear dan eta abar.

Gai ontaz amaikatxo itz egin dala uste dogu, barriz gai au azalera ataraten asi barik. Egundoko arrazoiak arrantzaleak beren agintarien aurrean ipiñiak dira, batez ere, Santander-en egin zituen batzar entzungarri aietan. Andik sortu zan oraingo galerazpen au. Ez ziran guztiak bat ez gitxiagorik ere erabaki zan artan, baiña, erabakia artu bearrean ikusi ziran eta ori zan andik urten eban erabakitako bat.

Arrezkero, egaluzeari buruz beste erabaki bat izan dabe: gitxieneko salneurria ipintzea egaluzeari.

Nai eta bearrezkoa zala ikusten zuten arrantzaleak gitxieneko salneurria egaluzeari ipintea. Ainbesteko bidetan egaluzeak arrapatu eta aldi txar bat zalako, onena zanean, arraiñaren salneurria jetxi eta nekeak eta amesak oker urtetea. Orregaitik, gitxieneko salneurria gordetea eskaten eben arrantzaleek, eta albisteak esaten dabenez, erabakia dabe: 50 pezta egaluzea aundia kiloko eta 45 pezta txikia.

Orreitatik berako salneurrik ez dabe izango aurten, eta ori ez dogu albiste txarra.

A.

Gogorra benetan!
(IRIARTE ARGAZKIA)

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria
LA CASA DEL CAFE
Juan Iriondo
San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

(c) Ministerio de Cultura 2005

Arrantzarako ontziak eta motorren indarra

E. Lekuona

Itsasontzi asko dira Euskal Herrian. Gehienak, arrantzarako ontziak eta batez ere txikiak. Ontzi hauetaz lan gutxi egin da orain arte idazti aldetik. Gai hontaz egin diren lanen artean ez da laguntzarik aurkitzen horrelako ontzietan azken urte hauetan egin diren aurrerapenak erabiltzeko. Teknologia aldetik asko aurreratu da baino oraindik ez da idaztietan aurrerapen horien berririk eman.

Ontzigintza arte bat da, batez ere zurezko ontzi txikiak egitea. Semeek gurasoengandik ikasi dute eta gurasoek aitonengandik. Honelaxe, urte askoren buruan sustraitu da oraingo ontzigintza eta ezin dezakegu uka oso ontzi onak lortu direla.

Bainan gure egunetan aurrerapen bideari jarraitzea beste erremediorik ez dago. Horretarako, zerbait ikasteko zoria izan dugunok, zientziaren mamia eta hortik datozen ondasunak herriaren eskuetan jarri beharrean gaude.

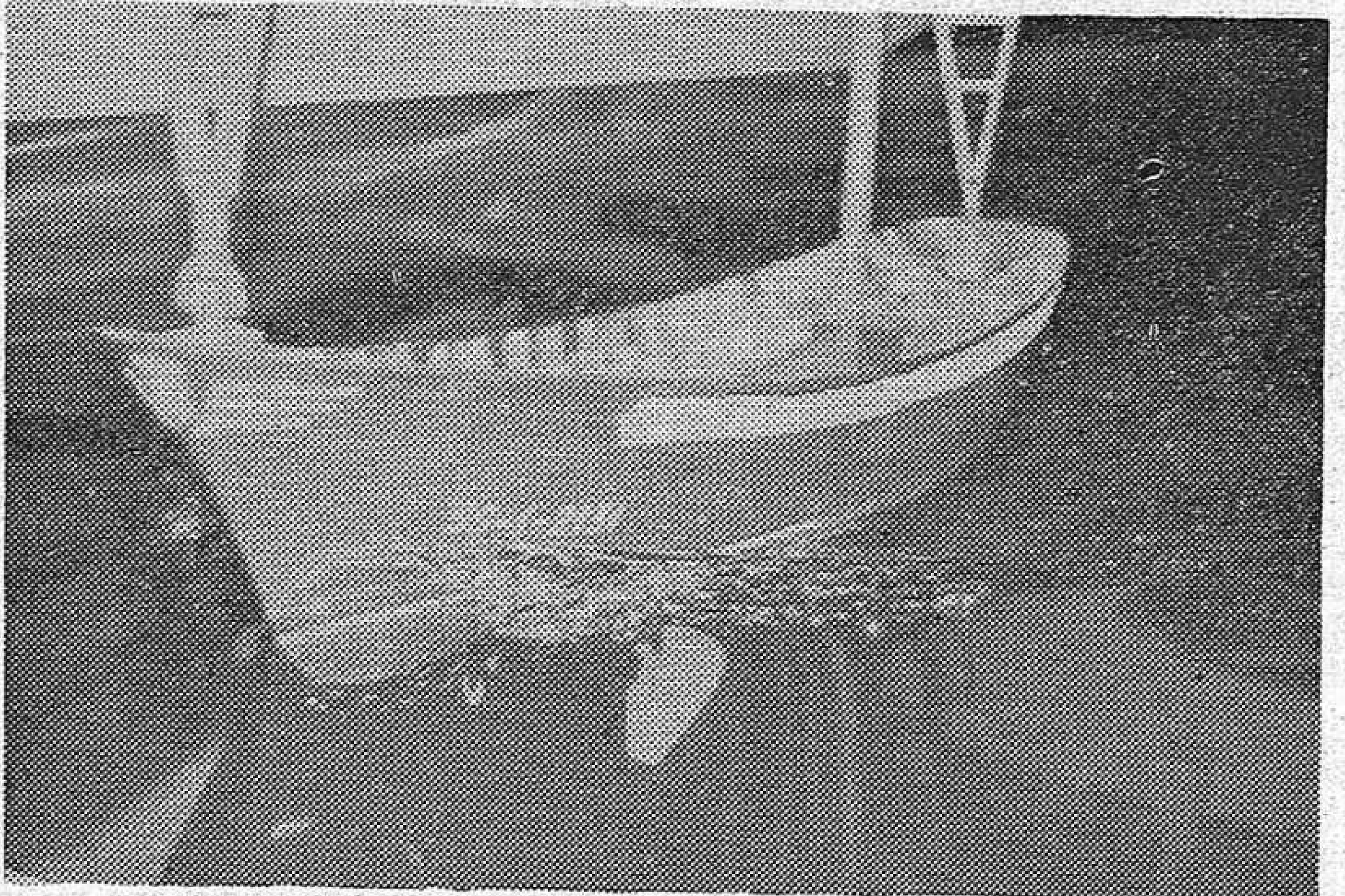

Kalkuloak egiteko erabilli den ontzitxoa

ASIERA

Orain illabete batzuk, Ondarrabiko ontzi baten "plantilla" eskura ahal izan nuen, hau da, ontzia egiteko marrazkia, arotzak egiña. Ontzi honetaz gauza gehiago ikasi nituen gero, elize berria jarri bait nion obeto ibil zedin. Bestalde, ontzi hau azken orduko modeloa zen eta asko daude neurri berdiñekoak. Horregatik, ontzi hau artu nuen ikasketa hauei asiera emateko. Errazenetik asi naiz aztertzen, hau da, ontzi honen sagatik. Saga aunditzuz dijoan bezala, ontzia azkarrago ibiltzen da. Hauxe da lan txiki honetan agertu nahi nukeena.

SAGA

Honela deitzen diote arrantzaleek, Ondarrabian behintzat. Saga da ontziak uretan ibiltzean sumatzen duen indar atzerakoia. Elizeak indar hau hainbesteko indarra edo bultzada eman behar dio ontziari, honek aurrera egin dezan.

Zenbat eta ontzia beteagoa, orduan eta saga aundiagoa sumatzen du eta motorra indartsuagoa jarri beharko zaio, nahi hainbeste korri egin dezan. Zenbat eta liraiñagoa izan ontzia, orduan eta saga gutxiago. Tonelada bereko ontziek izan dezakete saga desberdiña, ontziaren neurriaren, moldearen eta betetasunaren araberan.

ONTZIA ETA BERE IRUDIA

Gutxi gora behera saga kalkula diteke baiñan ontzi txiki hauetako egiten diren kalkuloak nahiko erru izan ohi dute. Neurtu ere, neurtu diteke saga bera. Hortarako ontziaren proporzio berdineko maketa bat egiten da, gero putzu batean jarri eta lokarri batekin tenkatuz joan. Tenkaldiaren indarra neurtu, ontzitxoak lortzen duen abiadura ere bai eta neurri horiek oiñarri direla egiten dira kalkuloak.

Azterketa hau egiteko erabilli den maketa burnizkoa da eta hauek bere neurriak:

NEURRIAK		ONTZIA	IRUDIA (MAKETA)
Luzera	(m.)	18,85	1,30
Zabalera	(m.)	5,80	0,40
Sakon	(m.)	3,30	0,23
Kalazioa erdian	(m.)	2,35	0,16
Potentzia	(zaldiak)	200,00	—
Itzuliak minutuan		1.240,00	—
Reduktoria		3:1	—
Azkartasuna	(millak/orduan)	9,2	—
Betetasuna	(C_b)	0,41	0,41
Zorroztasuna	(β)	0,677	0,677
Liraintasuna	(C_p)	0,606	0,606

NEURTUTAKO SAGA

Honelaxe neurtutako saga agertzen dugu lehenengo marrazkian. Hor ikusten da azkartasun bakoitzean nolako saga sumatzen duen ontziak eta kalkulo txiki baten bidez jakin diteke elizeak eman behar duen bultzada.

MOTORRAREN POTENTZIA

Bainan elizearen potentzia baiño jakingarriagoa da motorraren potentzia. Horregatik jarri ditut bigarren marrazkian potentzia-kalkuloak, neurtutako saga hori kontuan arturik.

Marrazki honetan ondo garbi ikusten da azkartasunarekin potentzia nola aunditzen den. Aunditze honetan iru alderdi ikusten dira:

Lehenengoan, potentzi gehixeagoko motorra jarri ezkero, ontziak askoz gehiago korritzen du. Irugarren alderdian ordea, nahiz eta potentzia asko aunditu izan, azkartasunean oso gutxi irabazten du. Bigarren alderdia tartekoa da eta hemen potentziaren eta azkartasunaren aunditzeak berdintsuak dira.

Iru alderdi hauek marrazkian honela izendatu ditut: indar gutxiegi, indarra bere neurrian eta indar gehiegi.

HEMENDIK ZER IKASI

Garrantzi aundia du ekonomiaren aldetik indar gehiegi jartze horrek. Adibidez, ontzi honek 260-ko motorra izan balu, orduko 10 milla egingo zituzkeen; 400 zalditako motorrakin berriz, 10,4 milla egin izango zituzkeen. Oso gutxi irabaztea litzake.

Larehun zalditako motorrak duen gastua 260 koak baino aundiago da eta ez du merezi orduko 0,4 milla irabazteagatik. Dirua botatzea da.

Gaur arrantzaleak oso azkar ibilli nahi izaten dute itsasoan eta horretarako gero eta motor aundiagoak erosten ari dira, indar gehiegi alderdian erortzen ari direla. Dirua botatzen.

ZER EGIN

Potentzia aunditzea, saga aunditzearen ondorioa da. Saga ez hain azkar aunditzearren, ontzia liraindu eta formak aldatu egin behar dira. Ontzien arazoa aztertu egin behar da, orain nahi diren abiadurak lortzearren, bai eta aundiagoak ere behar bada.

Ontzi bakoitzak badu berari ondoen dagokion neurriko motorra eta motor bakoitzak bere neurriko kaskoa.

E. L.

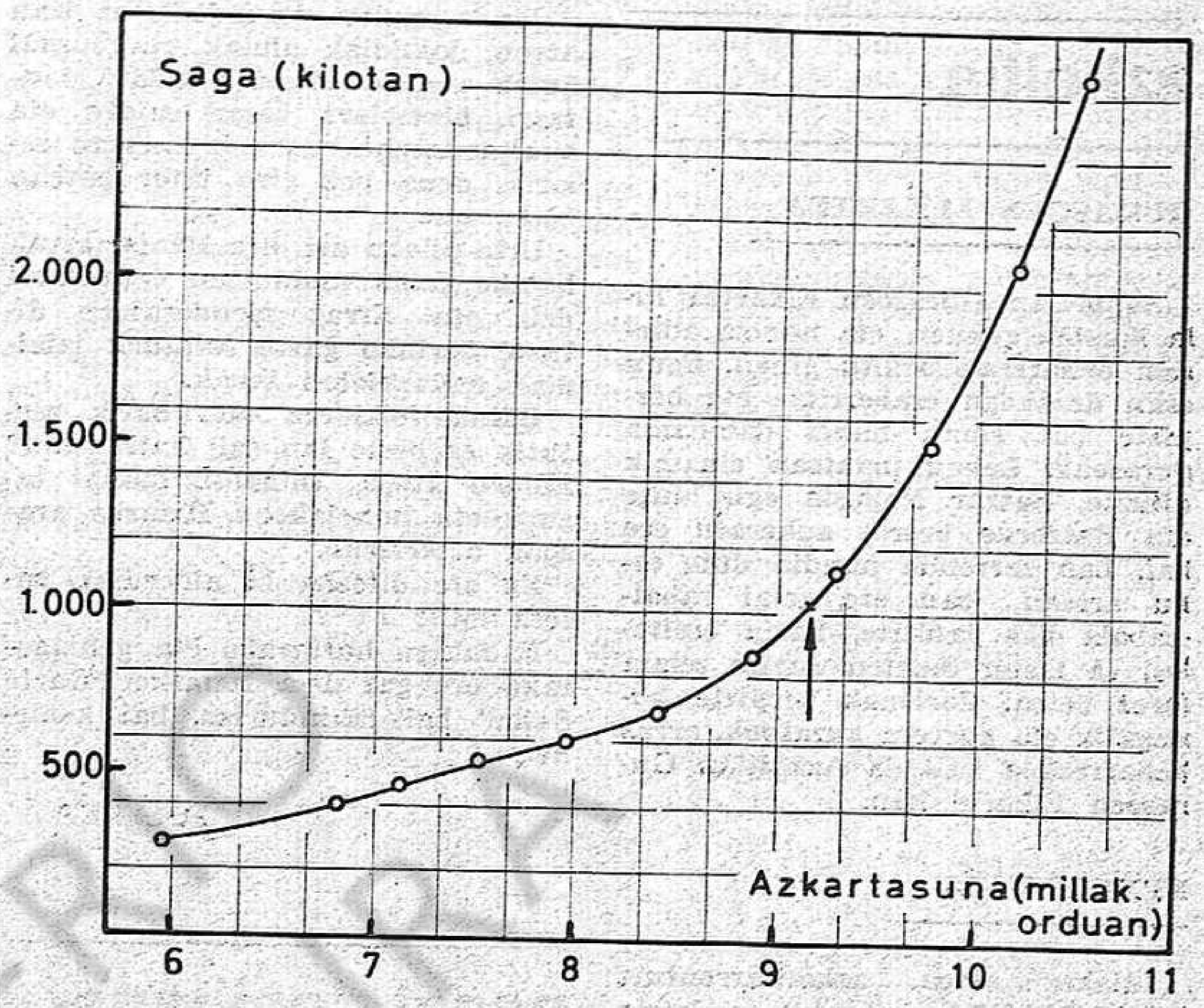

SAGA-AZKARTASUNA

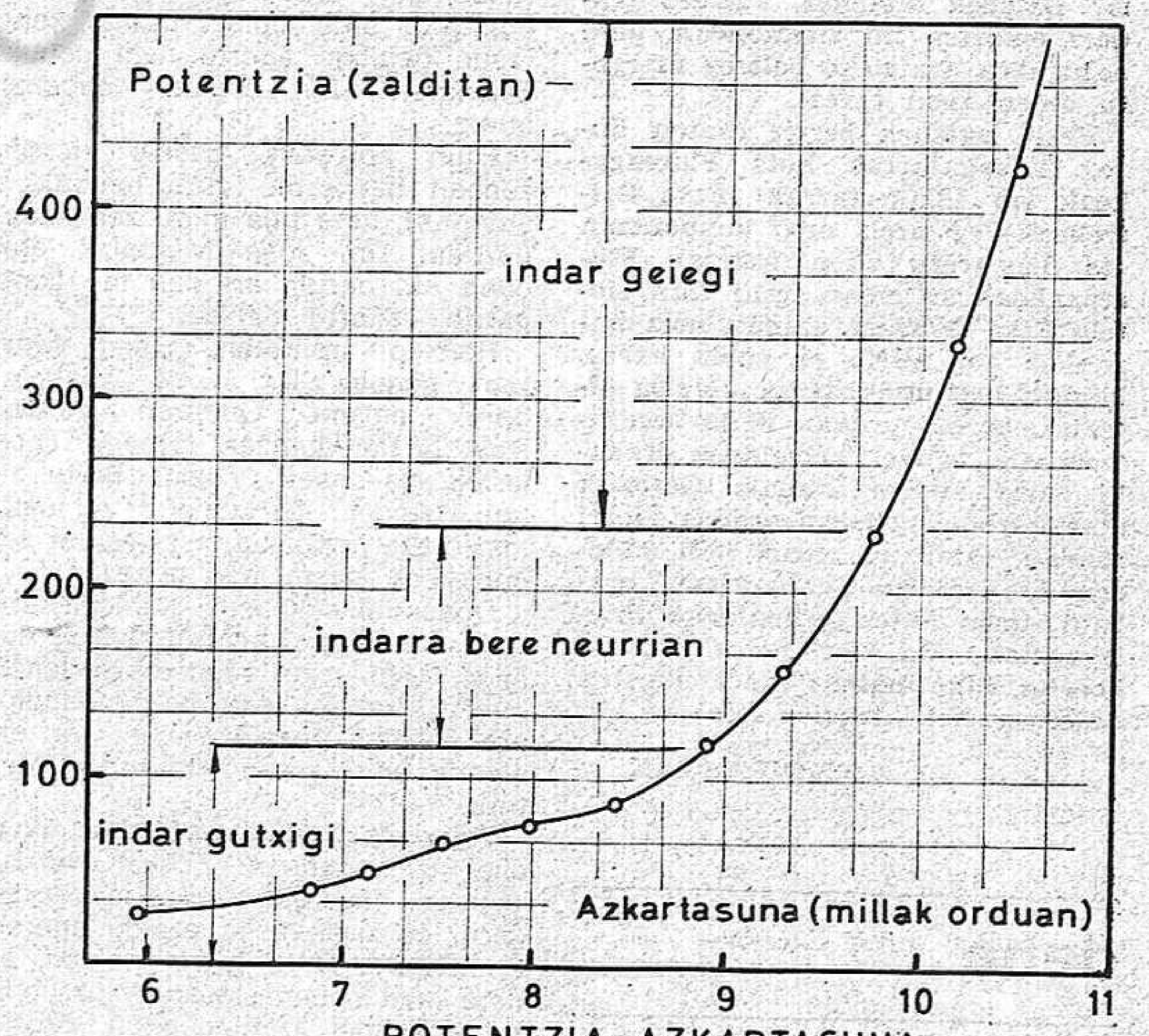

POTENTZIA-AZKARTASUNA

MITXELENA
ORDULARI ETA BITXITEGI
Zatoz gugana anuntzio honekin
eta KANARIAS-en baino merkeago
erosiko duzu zure erlojua
Matxin Arzu, 1 ONDARRABI

CAN
Donosti'ko Erri-Etxe'ko Aurrezki Kutxa
EUSKAL IRRATI SAIOAK
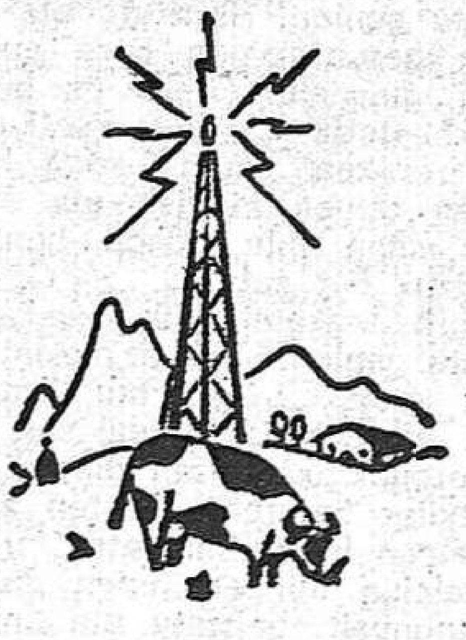
Banen baneko azikai
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan etorriak
Baserriaren alde

ESTABLECIMIENTOS ayestaran DONOSTIA
FERRETERIA
BURNI - SALGAIAK
Urbieta, 25
ELECTRODOMESTICOS
ETXERAKO ELEKTRO-TRESNAK
Urbieta, 27 - Isabel II, 2
RAILITE
LEGEZKO ZABALTXAILLEA
Aldecoas 4
Urrutizkiñak:
44300 ta 426787

(c) Ministerio de Cultura 2005

Bilboko Ikastola baterako
TITULUDUN IRAKASLEAK behar dira.
Deitu Bilboko 320193 telefonora.

azkoitia

GURASOEN ELKARTEA

Aspaldian Gurasoen Elkartea hila ikusten genuen, eta honela adierazi beharrean arkitu ginen. Egun esan dezakegu eraberritze eta berpizte bat eman nahiz dabiltzala gurasoak. Lehen urratsak emanak dituzte, Batzar Nagusia egin dute eta Batzorde berria aukeratu ere bai. Lan zerrenda handia dute esku artean, izan ere zelai zabal-zabala bai daukate, hazia ereiteko; ea laster ikusten dugun zelaia lorez betea. Zorionak berpizte honegatik eta aurrera gurasook, arras beharrezkoa bait da Azkoitian Gurasoen Elkarte hau.

ETXE-BELTZA

Idiakez etxea, azkoitiarrontzat ETXE-BELTZA, zaharkitzen hasia zegoen eta horra hor nun ari zaizkigun beltzez margotzen. Jauregi ederrak anitz ditugu herrian, bainan ezpairik gabe atenziorik gehiena ematen duena Etxe Beltza izanen da. Lehendabizikoz ikusten duten orok, galdera bat egiten dute. Zergatik da bezbeltza etxe hori? Batzuek diotenez, Idiakez jaunari emaztea hil zitzaionean, bere nahigabea azaltzeko beltzez margotu omen zuen etxea.

Beste batzuek berriz esaten dute, Zuloagatarrak hots Floreagakoak eta Idiakeztarrak (Etxe Beltzekoak) ez zirela ongi konpontzen eta haserretu ziren batetan Floreagakoak su eman nahi izan ziotela Etxe Beltzari, bainan nola harrizkoa zen surik ez zuela hartu, bainan beltzune batzuk gelditu zitzaizkiola eta orduan dena berdintzeagatik beltzez margotzea erabaki zuela etxeko jaunak. Geroztik etxe guziak zuritzeko ordena etorri zenean, eztabaida ugari ibili ondoren Etxe Beltza ez zuritzea erabaki omen zuten eskualdeko intelektualek. Eta hor jarraitzen du bebeltz Etxe handi honek ikusten duten guziei atenzioa emanaz.

TXINPARTAK

deba

NOIZ OTE?

Azken hilabete hauetan hitzaldi interesgarririk izan dugula herrian, zorionez ezin dezake inork uka.

Gauza jakingarririk esan digute. Irakaskintza, pedagogia, gizarte arazoa, jaiotza neurtua eta abar denontzat hezibide ditugula, agirian dago.

Baina gaur ez noakizue eraketa garrantzitsu hauek aztertzera, kezkatzen nauen beste zerbait aipatzera baizik.

Deban dugun hizlarietarik bat Joxe Mari Larramendi da. Bolada hontan herri askotan dira entzunak berari.

Zergatik ez Deban?

Antolatzaileek, Ikastolak eta Gazteen Elkarteek batipat izan dezatela gogoan honelako bilerak herrira begira behar direla. Eta zurikeriarik gabe, badu mutil azkar honek jakinduria zenbait gaiz gu bezalako ezjakin pila bati ikasgai ederrik emateko.

Inoiz ez bizi-bizia, eta Deba sartu da udako giro motel eta geldoan. Ea geroxeago bederen Joxe Mariri entzuteko aukera izaten dugun elkarte hoien hitzaldi eta egitarauetan.

Gizalegez uka ezinezkoa derizkiogu.

ITZIARREN

Zabalkundeak zioen bezala Ekai-

Jende multzo haundirik ez izan arren, jaialdiak alaiak eta euskal kutsu osokoak ziren. Abeslari, dantzari, bertsolari, zezen saioak eta anaitasunezko bazkaria tartean zelarik, dena poz giro jator batean igaro zen.

Urte pilean ari dira Itzaiartarrak holako jaiak moldatzen egun hori dela eta. Erraz menderatzen dituzte bertako gazte saiatuek jaialdiak dakazkieten lanak.

Baina folklorea utzi barik zergatik ez beste lan sail bati heldu? Liburu azoka, hitzaldi, mahai inguru eta honelakoak Itziarko arazoak aztertzeko.

Ez ote ditezke bi alderdiak batera lotu?

Badakigu hortarako eta gehiagorako ere gai dela Itziarko "Gazte Saila" bai jakinduriaz, bai kemenez.

IDIAKEZ

pasai donibane

DN. JOSE MIGUEL

Joan den astean, zertxobait idatzi genuen Dn. Jose Miguel Barandiaran arkeologo jakintsuari egindako omenaldiaz. Baina, xehetasun gehiago agertu nahi genuke Ekainaren 17an ospatu genuenari buruz.

Egun horretan, Euskal Herriko zenbait herritatik (gure herritik bi autobus), ume pila bildu zen Ataun herrian, Dn. Jose Miguelek egin duen eta egiten ari den lan ikaragarria eskertu nahiaz.

Herriko frontoian, Herri Meza izan genuen Dn. Jose Miguelek berak emana. Ondoren, zenbait ikastolatako dantzari taldeek, abeslariek, pailasoek... parte hartu zuten. Angel Lertxundi, zarauztar idazle eta irakaslea, aski saiatu zen entzuleok parte har genezan.

Donostiako Kresala taldeak ere, bere «pailaso eta tontoekin», nahiko txalo jaso zuen bere lanengatik. Umeek (eta baita handiok ere) behintzat makina bat far eta algara egin zuten «tontoen» kontura.

Agerketa edo expozizioa ikusi ahal izan genuen. Euskal Herrian dauden ikastolak gogoan hartuz gero, ez ziren asko azaldu agerketa hontara. Gure iritzi apalean, artista txiki hauen artean, gauza onik sumatu ahal izan genuen. Etorkizuna itxaropenez begira dezakegu. Umeek eskeinitako omenaldi hau amaitzeko, Don Jose Miguelek berak banatu zituen sariak eta berari oroigarri eder bat eman zitzaion.

TRIKUARRIETA

Aspaldiko adiskide ataundar bati, Trikuarrieta Z. ARGIAko Ataungo berri-emaile joria, nor ote zen galdetu genion. Harrituta eta txundituta geratu ginen bere aurrean arkitu ginanean. Nola ez ba, 15 urte besterik ez bai ditu!! Nork esan zezakean mutil kozkor honek idazten dituen berriak eta artikuluak, adina edo edade honetako «mukizu» bat zela?

«Nork irakatsi dik euskaraz?» galdetu genion. «Nik ez zekiat euskaraz motel», irripartsu erantzun zidan eta jarraituz, «dakidan pittina neronek ikasi izan diat».

Batxiler 5garrena ikasten ari da Beasaingo Institutoan eta Dn. Jose Miguelekin ibiltzen omen da. Honek, nonbait, bultzatu eta animatu omen zuen idaztera.

Jarrai zak aurrera Trikuarrieta, hire lanak arretaz eta gogotsu irakurtzen bai dizkiagu!!

TRAINERILAK

Aurtengo Gipuzkoako Trainerila Txapelketa, Ekainaren 21ean hasteko zen; baina, itsasoa handi bait

Gipuzkoako tripulazio onenek parte hartu dute Txapelketa honetan.

Gure herritik ere, tripulazio bat irten da arraunlari gazte-gazteez osatua. Suerte ona izan dezatela eta... ea txapela herriratzen duzuen!

Txapelketa honen bukaera, gure herrian izango da Uztailaren 31an. S. Ignazio egunez hain zuzen eta herriko festari amaiera emanaz.

HERIOTZA

Joakin Gereño, Puzka-zaharreta baserrikoa, 74 urtekin hil zitzaigun Ekainaren 20an. G.B.

Har bezate bere emazte, seme-alabek eta Maria bere arrebak, gure saminik beroena!!

IÑALURRETAK

mutriku

GAUR AMABOST URTE

Gogoratze utsaz biotz ikara datorkit. 1958ko Ekainaren 30ean zen, San Pedro txiki eguna gogoangarri. Zer zoritxar eta ondamendi izan genuen gure Mutriku maitagarri ontan, ondotxo dakigu. Gogoratzen al zera irakurle, bat-bateko su aldi beldurgarri arrek erri ontako orma guziak beltzez nola estali zituen?

Gaur amabost urte, bai, San Pedro txiki eguna. Motrikoar arrantzaleen jairik alai eta errikoiena. Nork usteko zukeen, egun garbi alai arrek biurtu bear zuela egun itun negargarri ura?

Gertaera lazkarria benetan! Ango Eliz guzietako ezkil durundaren etengabeko otsa! Ango kaleetako jendetzaren karraxiak eta zoramena. Eleizetako ezkilaots eta itsasontzien turutaren zarata artean ez zan besterik entzuten. Sua!! Sua!! Ezkaratz barneko etxekoandre lantegietako langille, erri guziko zaar eta gazte, egundoko laisterren zoritxarrezko su tokira, egiñaaletan. Orobat, Ondarru, Eibar, Donostia eta Bilboko bonberoak, bainan alferrik. Ikaragarrizko sugar amorratuaren aurrean, gizonaren egiñaalak utsak ziran. Sugar eta txinpart gorriaren aserre biziak, baizirudien erri osoa kixkali bear zuela.

Ura suaren amorroa! Bat-batean kearen beltz-lodiak erri guzia illundu zuen. Batzuek beren aurtxoak zintzilik zituztelarik, beldurgarrizko arrisku gogorrean jokatuz, euren bizi-lekutik atereaz, teillatuz-teillatu auzoetako etxeetara jo zuten. Beste baztuk, leiotik lokarri bidez bizirik atera ziren, eta beste aiton-amona zaar gaixoak beren illobatxoekin etzuten irtetzerik izan... bertan erre ziran. Zazpi ziran su artean il ziranak... zazpi martiri!

Amabost urte! Ogeita lau sendi; eunda ogeita amar lagun bizilekurik gabe gelditu ziran. Aterpeen aztarrenik ez, soiñean soiñekoekin, zearo errukarri, goian zerua eta beean lurra besterik gabe...

Berriztu ditzagun gure otoitz beroenak il ziren arima aien alde, betiko atsedena izan dezaten.

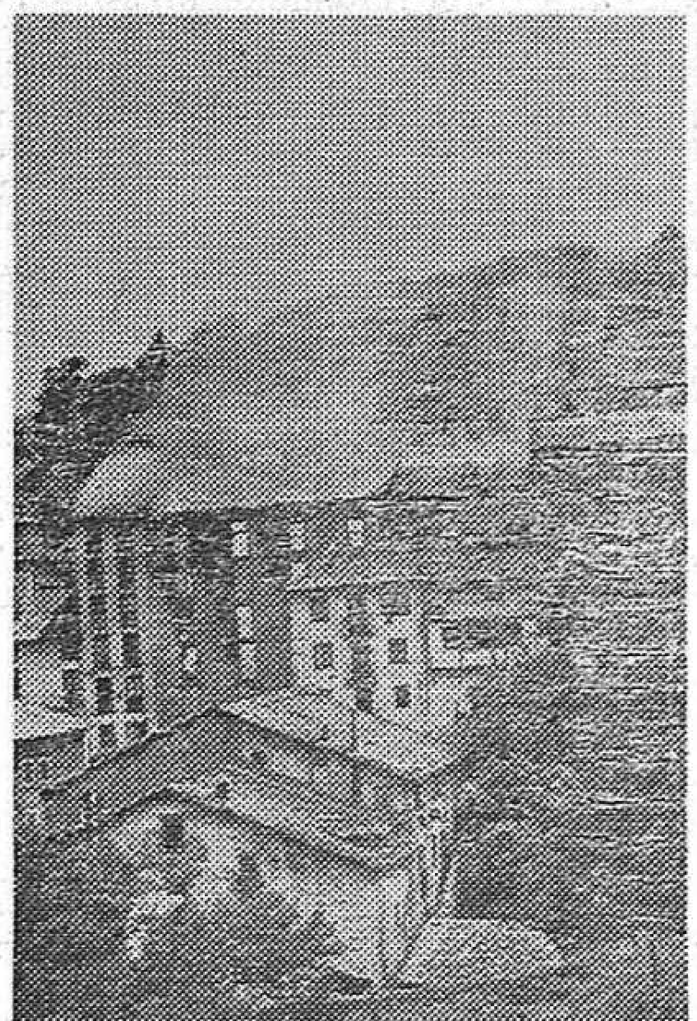

Zenbat zoritxar! Zenbat naigabe!
Nolako samintasuna!
Beti goguan izango degu
San Pedro txiki eguna.

Mutriku erri kutuna,
Erruki zaitez! o Jesus ona!
Itzuli goi-maitasuna,
Il ziran aiek izan zezaten
Betiko atseden zoruna.

ANDONEGI

ONGI ETORRIA

Basurko eta Ulaziatar Juan Manuel apaiz jauna, Ekuadorko lurraldeetan bost urte igaro ondoren, gure artean arkitzen zaigu. Erritaren artean, eta batez ere gazteen eta kirol-zaleen artean pozkarri izan da bere etorrera. Izan ere, nork ez du ezagutzen ain erriko dan apaiz jator eta ostikalari bikaina?

Ongi etorri On Juan Manuel, ondo merezia dezun oporraldia atsegin gerta dakizula opa dizugu.

ELKAR BATAIO EGUNA

Ekainaren 10ean, Eliz Nagusian ospatu zen Elkar Bataio Eguna. Egun oietan, oitu bezela, ospe aundienarekin egin ere. Ona emen kristau berrien izenak: ALAITZ Elezgarai Galparsoro: IZASKUN Osinalde De Miguel: MAIDER Barrenetxea Elorza: ZIGOR Lizardi Laizirika: ASIER Lizardi Ituarte: GOTZON Ortiz-Landaluze Aristondo: JOSE AGUSTIN Egurbide Mendizabal eta JOKIN Larrañaka Illarramendi.

Zorionak guraso eta aita-amabitxi guziei eta batez ere gure adiskide eta lagun zaar diren Balendin Zumalabe eta Juakin Txikiri.

JESUSEN BIOTZAREN EGUNA

Aurtengo urte ontan Jesusen Biotzaren eguna Pedro Deunaren egunez datorkigunez, Elizaren aginduz Jesusen Biotzaren eguna Uztaillaren leenengo igandera aldatua izan da. Beraz Jesusen Biotzaren Billerakoek beren elizkizun eta Jaunartze Nagusia, datorren illaren leenengo igandean amarretako Meza Nagusian izango dute. Elizkizun eta Jaunartze ontara erritar guztiak deituak gelditzen dira.

ERIOTZA

Ekainaren 13an, il zan Arruti eta Aranberria'tar Isabel, gure lagun Arrizabalagatar Joxeren amagiarreba. Jaungoikoak lurreko zorionari zerukoa ezarri dio. Goian bego. Biotz barrendik atsekabean laguntzen diegu bere semealaba guziei.

ANDONEGI

BURURA ETORTZEN DIREN GAUZAK

—Gezurrak diranean, haizeak ere topo egiten du esanekin, eta nola ez izatearekin.

—Beldurra dagoenean, gezurra egia baita, eta hobeto esanda ez dago bata eta besterik.

—Dirua dantzan dabilanean, ez dago arrazoirik, bera nahiko da arrazoitzat.

—Gosea dagoenean, gorputzak eta izpirituak duten indarrak, tripako soiñuak hartzen dute.
tan agertzen bada laino bat, gure herrian euria.

—Eguzkia agertzen denean ez ge-
—Zerua urdin dagoenean eta berra konturatzen; ordua dek begiko trapuk kentzeko.

—Arrantzaleak etxera datozenean, arrantzaz galdetzen dugu; noiz haien bizimoduaz?

—Ikastolak behar dute laguntza, esaten dugu; agertuko al ginake bertara, telebistan futbola egon ezkero? Na, nahi!

—Gazteari hegoak moztu behar zaizkio! Ni, gaztea naiz eta aspaldi moztu zizkidaten, eta zuei?

—Sarritan: ummea nerea da! eta berak pentsatzeko eskubiderik ez ote duen galdetzen badu, guk erantzungo dugu: ixillik, umeak ez du pentsaten! Ziur gaude?

—Gure herrian, zine-forun izaten da; zertarako ote da? behintzat ez al da berrehunetik ehun gelditzeko izango.

—Gure herrian injustiziak badira! bainan esatekoen, bakarrik ahoa zabaltzen badugu, hobe da ixilik egon.

—Badira euskera zaleak, soinu jotzailleak, ekintzaleak, baita korrikalariak, abeslariak ere... eta gure herrian? ni ere barrenen sartuta,

—Bertsolariak askotan esaten dute: ez dugu arrazoirik, gutxi geralako. Bainan gauza batzutan gutxiago oraindik.

—Kanta batek esaten du: Gaztea naiz eta ulertu ezin dut zer gertatzen da munduan. Hobe izango da ez ulertzea, zeren eta ulertu dutenak, oso gaizki pasatzen dute!

—Zer da gizona? kristau izatea? Ezetz erantzungo dugu, bainan ez direnei zergatik jartzen diegu gizonak ez duten «kalifikatiboak»?

—Lan zaila gurasoak oraingo gazteekin, eta gazteek gurasoekin?

—Egun honetan, euria egin du eta buruan lorea atera zait.

—Nahi nuke beste pixka bat egin lezan; horrela datorren larunbaterako, beste zerbait idatziko nuke.

MARKEL

bergara

Egun ontako lan astialdiak, kendu dizkigu gure jaietako aje, lurrun eta keak. Leenengo orduetan ez zan zalaparta aundirik lantegietarako bideak artu ditugunean, bañan, tira, gaurko eguna atzean utzi dugu beintzat eta betiko arloari jarraitzeko ez degu kezkarik, danera oituta egonbear.

Aurtengo Pazko jaiak joan zaizkigu datorren urtera arte. Eguraldiak lagundu digu azkenengo egunerarte. Asteartea arratsaldez, izugarrizko euri zaparrada batek agurtu gintuen.

Jendea erruz izanda, aukeran geiegi. Leku guziak gaiñezka arkitzen ziran eta ezertarako tokirik ez; pentsa zazue gurtariñak, ia ordubete bear izan zuela erri au igarotzeko; gure adiskide dan Bikuña «La Voz de España» erri ontako berri emailleak, zerbait badio astearteko orrian.

Igandeak 3. Udaletxe eta Irigoien Elkartearen babesean, Udaletxeko gela nagusian ospatu edo iriki zan Diru eta Sellu erakusketa.

Erakusketa benetan aintzagarria eta polita; gauza asko erakusten digu, batezbe antxiñako errien nortasuna istorian zear.

Alako erakusketak sarriago izan bear lukete. Onen bukaera illaren 6an izan zan.

Illak 9. Arratsaldeko 7etan iriki zan «EXPOSICION GRAFICA DE LA REALIDAD SOCIO-ECONOMICA DE VERGARA».

«Presentación de los resultados del estudio previo al Plan General de Ordenación urbana de Vergara».

Asmoak ez dira txarrak baiñan, alan egingo ote da? Galdera au egiten degu, izan ere guk ezagutu eta ezagutzen ari geran aldaketak emendik aurrera ere alaxe izango ote diran... batzuen mesederako.

Irakurleak daki «Plan parcial Maztarreka-San Antonio»onen leenengo planoak nolako aldaketa izan zuten, bigarrenak ere bai, eta orain, zer gertatzen da?

Jauntxokeria aurrera eramanaz bide au zabaldu bear bada etxeak bota bear eta etxe auetako sendiak beste bizileku bat aurrez bear eskubide guziekin. Nork azkatuko du zizkoa? Españiako Bankuak?

Gorrotoak eta ikusi eziñak sortzeko lanbide aukerakoa eta gauza auen errua, gure iritzíz, geuk ere badegula esan bear, ziñegotzi edo kontzejal auteskundeak diranean, arlo parregarri bezela uzten ditugu. Baiñan gero dira ipuiak.

Beste jaien egitaraua bere bidean joan ziran, ereserki saioak, zezenak, txirrindulari lasterketa, xake biziduna (ajedrez viviente) eta abar.

Datorren urterako ez dakigu txirrindularitzak zer jokaera izango duen erri ontan, ba onen bukaeran bein ere ez degu ikusi ain jende gutxi.

Xake biziduna, pelotalekuan izan zan, baiñan egiaren alde esan bear degu, ori leenago ere egin zala erri ontan.

Azpil iraustea (tiro al plato) Elosu-gaiñean aukeratu dute aurtengo ontan, baiñan bigarren eguneko saioa datorren larunbaterako utzi bearra izan zan laiñotartean izkutatzen ziralako.

MENDIKOI

(c) Ministerio de Cultura 2005

eibar

SAN JUAN

San Juan elizato edo ermitaren jatorria Eibarren ez da ezagutzen. 1863 urterako bazegoala bat beintzat badakigu.

1784 urteko martxoaren 11an, udalak egin zuan batzarrean, Juan Baskaran Jaunak elizato au andittu zedila eskatu zuan eta bere dirua eskeini ere bai eskabidea bete zedin. Udalak baietza eman zion esker beroenarekin batean.

Untzagako enparantzan zegoan elizato au. Enparantza berria egin zanean 1901 garren urte inguruan, lurreratu zan elizatoa eta ordain bezela udaletxe barruan berri bat irikiko zala agindu zaion Gotzai jaunari. Ta alaxe egin zan baina ez da erabili gaixoetxera eraman ziralako elizatoan zeuden S. Juan-en irudia eta aldarea.

S. Andres izan arren Eibarko zaindaria, beti izan dira garrantzi aundikoak Eibarren San Juan jaiak. Bear bada, S. Andres egunean eguraldi txarra egiten du geienetan eta S. Juan eguna berriz, egunik luzeena eta eguraldi ederrak egiten dakiana da. Beste alde batetik, danok dakigu zein ezaguna dan eta zein aitatua Euskalerri eta Europa guzian.

S. Juan egunak ta geiago oraindik bezpera gauak arau asko eta jai aundiak ezagututakoak dira. Arau edo rito onek iru gauza azaltzea nai izan dute, leengo eguzkiari gurtze bat, bigarrenez urari, eta azkenez landareei.

Eguzkiari gurtze bezela suak piztzen ziran enparantzetan eta dantza egiten zan inguruan. Gainetik triska egiteko oitura ere ba zan, eta au egiterakoan gauza berezi batzuk irabazten zirala uste zuten, gaixo eta beste orrelako gaitzetatik askatzea bezela.

Urari gurtze bezela, S. Juanen izenean edo S. Juan zaindari bezela zuten iturrietara edatera edo garbitzera joaten zan jendea. (Betelu, Igantzi, Isasondo).

Landareak bedeinkatzeko oitura izango da, noski, ezagunenetako bat. Gaur egunean ere, baserritako ate eta atarietan bedeinkatutako landareak zintzilik ikusi genezakeelako, zuaitz enborretik ateratako zuraz egindako gurutzetxo batekin batean.

Sorginak aldentzeko arao edo «conjuro» erderaz deritzana egiteko gaua ere, S. Juan bezpera gaua zan.

Gaur eguneko S. Juan bezpera gauetik, S. Juan bezpera gau zaarrera alde aundia dago. Gaurko S. Juan bezpera gauean leengo suak suzko erroberengaitik aldatuak izan dira, su inguruan egiten ziran dantzak «Los Diamantes»-ek soinua joaz egiten diranegaitik Untzagan eta iauteriak gogoratzen gaituen oiturak tanborradagaitik.

Ala ere gauza bat esan genezake leengo eta oraingo S. Juanegaitik:

«Au da eguna!, zoragarria!
konsolatzeko mundu guztia.
Poztu gizonak, abestu erriak
S. Juanen egun miragarrian!».
(S. Juan-en abestitik)

KRUZETA-TAR ODILE

andoain

ANDOAINDAR EZEZAGUN BAT

Omenaldiak egitea, bidezkoa deritzagu eta egia esan, egiten ari gara. Larramendiri, Leizatar Joani, Ama Kandidari, Errori eta abar. Hoiek guziak, gizaki azkarrak, argiak eta aipagarriak izan dira eta bere garaian garrantziko ekintzak egin zituztenak.

Hoien bizi kondairak eta egintzak maiz entzun eta irakurri izan ditugu. Bada ordea Andoainen bat, ahantzirik daukaguna; bere izen deiturak nun nahi eta noiz nahi entzuten ditugu, ahoz aho darabiltzagu; bere lanak, bere gizonak, egunoro ikusten ditugu, bere ondorena egunoro ikuitzen dugu; etxe barruan dadukagu, atarian nun nahi ageri da. Herrikoak begi aurrean nabaitzen dugu eta arrotzak ere ...

Eta gizaki honekin inor ez da gogoratzen; bere izenarekin karrika bat ere ez dadukagu eta oroitarri bat jasoiteko barrenik ere ez dugu izan! Izen handiz, Erro eta bestek hainbat izan ez bazan ere, Aindoaingo eta inguruetako herriei, haiek hainbat on edo gehiago eman diona da. Zein izan zan, zer egin zuan eta zer egiten ari dan, idazteko garaia heldu da eta baita berak egindako lanari hautsak harrotzeko garaia ere.

Nire gaurko lan hau, motza izanen da; bazterretatik ageri zaharrak ateratzeko beta behar da eta guk betarik gutxi izaten dugu. Ongi egindako idazti edo liburu berezia hobeki izango litzake baina lan hori egiteko ordu asko joango lirake; gure ondorengoek, gai honi buruz, ia guk baino zertxobat gehiago egiten duten! Gaurkoz, hona hemen neure jakinduri guziak. **KIZA** dugu. **JOAN MARTIN!** Fe**GARRA-ETXEBESTE** eta **EGUZKIZA** dugu. **JOAN MARTIN!** Felipe laugarren erregeren idazkari izan zan; Feliperen batzordetakoa eta Herri-diruak erabiltzen zituen etxekoa (**HACIENDA**'koa) eta Tabako-orria erabiltzen zituanekoa. Etzan edozein halazankoa! Ziur ziur nun jaioa zan ez dakigu; Aindoainen sortua zala bai eta Eguzkiza basetxearen alboan nola nahi ere.

Bere azken-gogoan edo testamentuan, **IRIGOYEN** basetxean jaioa dala dio baina basetxe hori nun da orain? Edo eta beste izen batekin bataiatu ote dugu? Eguzkiza, alboan zuala, dio berak, lehen idatzi dutan bezala. Bere azken gogoa, Anzuolako idazkariak baieztu zuan eta 1735eko Uztailaren 30ean Madriden baimendua izan zen.

Gizaki honen diruak erruzkoak izango ziren eta danak **AINDOAINGO** herriaren eskuetara iritxi ziren eta ikastetxe bat egiteko; Behartsuentzat ikastetxe bat egiteko; horrela dio berak, behintzat. Ikastetxe hori egiteko **BATZORDEA** noiz osatu zen oraindik ez dugu jakin ahal izan baina beste gauza bat jakin dugu. 1812an Gipuzkoako "Diputazioak" ikastetxe edo "**FUNDAZIO**" honi, hainbesteko bat ordaintzen zion. Zergatik?

LEGARRA-ETXEBESTE EGUZKIZA jaun harek ixuritako dirutzak, Batzordeak, "Diputazioa"ri aurreratu zizkion eta diru haiek Irundik Gasteizara egin zan bidezabalean ixuri zituzten. Baina diru haiek erabiltzeko eskubidea, Gipuzkoako Gotzai jaunak eta Aindoaingo Erretoreak zedukaten eta laguntzaile bezala Aindoaingo bi apaiz nagusienak eta orai ere hala izaten da. Dirutza haiek bada Eliz kutsua zedukaten eta **MENDIZABAL**en garaian, **JAUN** honek **AINDOAINGO** herriari kendu egin zizkion! Bitarte hortan Gotzai jaunak hainbesteko hura beti jaso zuan. Geroztik eta Gipuzkoako Gotzaia Kadena eta Eleta zala, Madrildik diru hoiek honera ixurtzen hasi ziren; diru guztiak berriz Aindoainera iritxi ziren! Lehen aipatu detan Gotzai jaun horrek, 1907.garren urtean ekarri zituan eta diru haiekin erosi zituan gaurregun "La Salle" dagoen tokiko lur zati horiek. Gotzai jaunak, apaiztegia eta "Escuela de Comercio" jaso zuan; etxe berri hura erre egin zan. Hura erre zanean, han zeuden apaizgaiak nahiko lan izan zuten, handik bizirik irtetzen! Geroztik zer gertatzen dan eta nola dijoakigun danok dakigu edo jakin behar bai behintzat.

Gizaki honen azken gogoa eta asmoak hemen ipintzea luze joko liguke eta lehen aipatu detan idaztia (liburua) egiten danean, han azalduko dira asmo haiek guztiak eta jomugak ere bai. Gaurkoz nahikoa dugula uste dut, gizaki honen egintza nagusienak izentatzea ta Aindoaingo herriari gogora ekar eraztea.

Zein zan, puxka bat argitu dugu; zer egin zuan eta bere ondorena zein eta zer dan eta nolakoa, danok ikusten ari gara.

Gizaki honen bizi-kondaira labur bat egin behar litzake eta **MARTIN UGALDE**, nire adiskide minari eskeintzen diot lan hau; berak hainbeste badezake!

Aindoaingo Gallo alkate jaunari nire eskea. Gutxienez karrika bat izentatzea **LEGARRA-ETXEBESTE** eta **EGUZKIZA** jaunari eta agian oroitarri bat hobe. Merezi du!

Nire lantxo hau amaitzen ari naizela berri txar bat iritxi zait. Etxeberria Joxe hil zaigula! Joxe Xope! Zeruko Argiaren arpidedunа zen eta pozik irakurtzen zuan astekari hau; behin baino gehiagotan maxiatzen genituen "Zeruko Argiaren" albisteak eta berriak! Goitik lagunduko ahal digu! Bere sendiari nire eta gure samin agurra. Goian bego!

TALDEKO BINGEN

elgoibar

Hona hemen 8 pelotari ikastolaren alde eta noiz nahi eta nun nahi jokatzeko prest. Ez da lehen aldiz laguntza eskaini digutena eta gero ere itxaron dugu beuron laguntasuna. Ostiral arratsaldez, euskal-ikuskizun polita eskainiaz, ikastolarentzat txanpon batzuk atera ahal izan genituen. Ezkerretik eskubira: Gabilondo, Aldazabal, Ansola, Alberdi, Arriaran II, Arriola IV, Txikuri eta Etxabe X. Bada

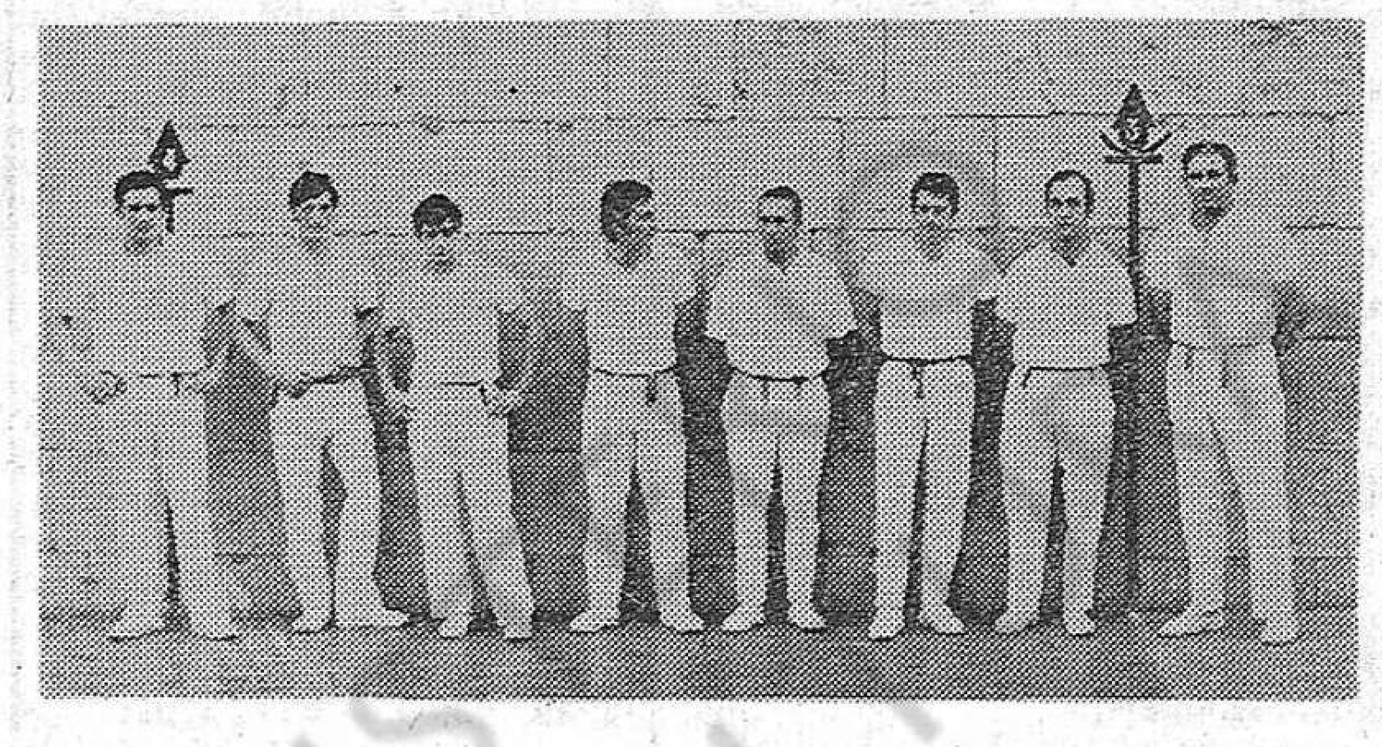

jenderik ikastolari laguntzeko. Eskerrik asko ikastolaren partez.

—oOo—

Igandean (Fkainak 17) umetxoen eguna ospatu genuen gure herrian. Goizean kalejira alaia. 300 dantzari eta 60 txistulari herrian, herriko enparantza nagusiraino. Hemen umetxo batek agurra egin ondoren, dantza saioa Benetan zoragarria izan zan umetxo hauek sortu zuten giroa. Urtean zehar ikasi dituzten dantzak dantzatuaz.

Arratsaldean beste kalejira baten ondoren, ikastolako umetxoen saioa. Abesti eta antzerkitxoak eskeiniaz. Benetan herri giro baten ezaugarri interesgarria.

Bestalde, ainagarri dugu ere, 80 gazte hurbildu zirala umetxoak zuzentzen eta antolaketa lanetan. Bada girorik gure herrian. (Marisabelek).

—oOo—

Zenbait aldertitatik begiraturik, parregarri xamarra dela badirudi ere, guk egin beharra dugu. Gure seme-alabak hezitzeko jarririk dugun ikastola aurrera eraman ahal izateko, honi ez dagokion beste zenbait lan egiten eta antolatzen aritzen gara.

Bai, antzerki, abestalde, futbol partiduak, pelota partiduak, berbenak, jai aldiak eta mila modutako lanak, baina beti ikastolarentzat txanpon batzuk atera nahiz.

Behar bada, gure seme-alaben heziketak eta gure herri-kulturak, guk aipatu ditugun diru iturriak baino seguruagoak beharko lituzkete izan eta gure lan eta nekeak, ikastola bera, zuzentzen eman; baina besterik da.

Hala ere badu alderdi onik. Herritarron kontzientziatze lana benetan interesgarria da. Nun nahitik sortzen dira laguntzaileak eta hauen bidez herrigiro bat sortzen da. Gure "Trinidade jaiak" gutxitan bezalako euskal-girokoak izan ditugu. Eta hau dena, herritar gazte talde bati esker.

—oOo—

Oraintsu, J. M.ª Aizpitarte aldendu zaigu eta betirako aldendu ere. 1932ko urtean Batzokiko Lehendakari izana zen berau. Guda ondorengo eta bere gertaldi txiki bat aipatu nahi dut. Zeren, Euskalerriaren gorazarrerako deihadar egin zuelako Donostiara eramanaz giltzaperatu zuten. Bere anaia Balentinek (G.B.) influentzia zuelako edo, bertara joanik, bai berehala atera zen. Irten bezain laister, espetxiari begira jarriaz "sekulako" deihadarrez lehena esan omen zuen berriz ere. Eta anaia Balentinek, goldatu...

—Hi, zer esan dok hori? Biok sartuko gaituek barrura!

—Etxaok ardura —erantzun Joxemarik. Honelakoxea genuen bai Jaxemari bainan Goian Bego.

—oOo—

Elizak gurasoei eraturiko eta seme-alaben heziketa buruzko kursillo bat bukatu zaigu. Halatsuko mintzaldiak lehendik ere sarri eratuak dira gure herrian. Oneanonean, honela behartu eta ohierazten gaituzte erderazkoetara joaten eta euskeraz eratu beharrik ez dute ikusten. Nahiz eta hitzaldi hauetara doazenak gehienak euskaldunak izan. Hala ere "korront" horretan murgildu nahi ez dugunok sarri galdetu dugu, ea guretzakoa noiz eratu behar ote duten. Erantzuna beti berdina: "Bai, eratu behar ditugu bai". Nunbait oraindik ere kanpoan gelditzen garen banakaok, "korront" horretara ohituerazi edo... asperarazitzen gaituztenean eratuko bide dizkigute. Eta behar bada, orduan arrazoi osoaga izanen dute euskaraz ez jartzeko, zeren, jendea, hogetaka urteetan besteetara joaten hezirik baitago.

Atajoan zegok "probokazioa". Probokazioa bai, baina bestera. Betikoa!

ETXE-PETARREK

irun

IKASTAROAREN AMAIERA

Ikastaroaren amaieran aurkitzen gera, baina bukaera ezin hobea eman diola Ikastolak esan behar. Urtean zehar egindako lanaren agerpen bizia izan zen sariketa gisa Irungo Atsegiñan antolatu zuten marrazkien eta esku lanen erakusketa. Jenderik asko bildu zen berau ikustera San Juan egun goizean. Herriko artista ezagunak, Basterretxea, Grazenea, eta abar, han genitun beren iritziak emateko, saritu beharrezko lanak hautatzeko.

Egun berean egin zen jaialdia, antzerkia eta abar, oso txalotua izan zen.

Zorionak urtean zehar ainbeste lan egin duzutenoi, irakasle eta ikasleoi. Hori baita saririk onena, hots, heziketa bidean denbora aprobetxatu izana, alegia.

Udako oporraldia ongi merezia duzute. Atsedena hartu, ekin eta jarrai.

Joxe Migel

hernani

MEZA EUSKERAZ

Donostiara txango bat egin genuen lehengo igande batean eta baita meza entzun ere bidenabar. Herri Meza ederra entzun genuen Aita Jesuiten Elizan. Patxi Altuna meza emaile zelarik, Azpillaga eta Oskarbi abestaldea ere han genituen eliztarrek mezatan parte hartzen zutelarik. Meza bikaina, benetan.

Meza emaileak, Patxi Altunak, argi, garbi, aisa, zailu, edozein gai menderatzen dakien ezkeroz, eliztarren buru bihotzak ikuituaz jardun zuen. Badute Patxirengandik beste zenbait apaizek zer ikasia, eta baita gure aldetik ere zer egina.

JAKIN ERRUDUN?

Jakin liburu sailerako harpide berriak bilatzen ibiliak gera. Hagai honetaz. Gazte talde batek aditzera ematen zidanez, ez omen dute Jakin ulertzen. Euskerarik landu ahal dute horiek? Zergatik ez dute ulertzen, gaia menderatzen ez dutelako ala euskera zaiegi zailelako? Alianza Editorialeko liburuak irakurtzeko gai ahal dira? Ez gaitezen arrazoi eta aitzaki merketan ibili.

Euskal Kultur giroa, nekez bederik, indartzen ari da. Gurdi neketsua, baina bada tiraka gogor dabilenik eta aurrera goaz. Galdutako trenari itxedotea eskatzea alperrikakoa den bezalaxe, euskal alorrean alperrikakoak izango dira zenbaiten ai-ene hotsak.

Ea bada orain artekoa jasorik, geureganaturik, aurrerantzean ere gure egitekoa betetzen dugun. Jarrai Jakin aurrera, eta jarrai euskaltasunez ari zareten euskal editorialak.

IÑAKI

irakurleak mintzo

EUSKARA NAFARROAN

Nafarroako euskararen egoera dala ta, azken hontan argitaratu da lan franko, astekari hortan.

Hala ere, iritzi emaile gehienak ez dira nafartarrak edo kanpoan bizi dira. Horrexek bultzatu nau zenbait lerro idaztera, zeren nafartarra naiz eta bertan bizi naiz.

1.—Azken Z. Argian —537 garren zenbakian hain zuzen— L. M. Mujikaren «Eliza kultur-kolonialista Nafarroan» artikulua irakurri dut.

Lehenik, berarekin ados nagoela, esan behar dut: Euskaltzale diren eliz-gizon asko dago, baina baita beren errazkeriari esker, kalte haundiak egin dizkigutenak ere.

Eta pentsatzen dut, egin dizkiguten kalteak ordaintzeko ordua badela.

2.—Zenbaki berean A. Irigaray jaunak erantzuten dio Andolin Eguzkitzak, duela gutti, Zeruko Argian argitaratuko, artikulu bati.

Honi buruz bi ohar egin nahi nituzke.

a) Andolin Eguzkitzak —eta nik ere bai— egoera latza ikusten du. Agian bera baino gazteagorik ez bait du entzuten euskaraz.

b) A. Irigarayk, alderantziz bera baino euskaldun gazteago asko ikusten ditu. Beraz, normala deritzat, gu baino optimistagoa izateari.

A. Irigarayentzat herri batean 30 urte gorakoak euskaraz mintzo badira egoera hain txarra ez dela dio.

Neretzat oso larria da eta Larresororen «Matematika eta erderomanoak» delako artikuluan adierazten diguna aplikatzen badugu esan diteke hiltzear dagoela euskal herri hori.

Etorkizun ilun hau ager erazi behar dugu, Diputazioak, Ayuntamentuek eta abarrek jar ditzaten, premiazkoak eta geroroko utz ezinak diren erremedioak.

Axularren «geroko gero» gerta ez dakigun.

Beste puntu bat ere agertu nahi nuke: L. M. Mujikak bere artikuluan esaten duen bezala, alderdi hontan konplejo gaitzak bizkarka euskaldunak.

Bere burua gutxiagotzat dauka.

Erdaldun guziak jakintsuak iduritzen zaizkio.

Iruditzen zait konplejo hauek nola sortu diren eta nola aldatzen diren estudiatzeak merezi lukeala.

Hortarako, Sikolojia eta Soziolojiako irakasle edo ikasle baker edo talderen batek enkuesta eta holakoak egin behar lituzke. Ea nor ausartzen den. Gure laguntza izanen luke.

TXURDANE

(c) Ministerio de Cultura 2005

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5 TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Beriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Beriain.

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN
M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA
E. Asterioa

LARRUSKAIN
Parrokia

GERNIKA
Ruiz Bustillo

ONDARROA
M. Zulaika

BILBAO
Librería Armendáriz
Dr. Areilza, 50
Librería Azkategui
Cinturería, 4
Librería Bilbaína
Plaza de los Mrtires, 2
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO
- I. Altuna
Urreta, 34

ABADIANO
I. E. Zubero
S. Prudenzio, 7

NORK KUKURRUKU¡¡¡¿¿¿

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

TRANSPORTES azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.
Donosti'tik egunero:
Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.
Astean iru aldiz:
Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'rà.
Carretera Gral. a Hernani - B.° Ergobia - DONOSTIA
Telefonoak: 450313 eta 459723
Aptdo. 1381
Aptdo. 1381

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIAK.
ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

Dendariek beren zerbitzuak eta arremanak gaurko momentoari dagokion eran zuzendu ditzaten "Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa" etxeak DIRU-KONTU BEREZIA antolatu du dendarientzat. Ara bere ondoren onak:
- Zerbitzu ugariak:
ondasunak zainduaz, letraen kobrantzak erraztuaz, ordainketak zuzenduaz, atzerriko diru arazoak konponduaz, zerga, aseguro eta abar ordaindu ditzakezu bertan.
- Argitasun eta informazioa noiz nai: eguneroko berria jaso dezakezu.
- Gure artuemanak eroso eta erraz egingo dituzu, 89 ofizina bait ditugu zure zerbitzurako.

DIRU KONTU BEREZIAK DENDARIENTZAT

Benetan onurakorra zaizu: zerbitzuak ugaltzen dituelako, arremanetan erreztasunik izango duzulako, noiz nai argibide edo informaziorik jaso dezakezulako.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN
URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 DONOSTIA

Ez Merkenak
Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Oiek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA
ERRENTERI

(c) Ministerio de Cultura 2005

AITA SANTUTZA

(eta II)

Vaticanoko Lehen Batzar Nagusiaz geroztik toneladaka liburu idatzi dira Aita Santutzaren nahitaezkotasuna agertuz, eta bere jatortasun eta edertasuna mila arrazoi ezberdinez goraipatuz. Hala ere Aita Santu arazoak beti bezain ilun jarraitzen du kristau eliza ezberdinen elkarrizketarakoan. Ez da pauso bat bera ere aurreratu. Zer dala eta?

Azter ditzagun laburki Eliza Katolikoak Aita Santutzaren beharra frogatzeko erabili izan dituen arrazoiak.

Hiru pundu hauetan bil ditezke:

1.—Pedro° bere «primadoa», bere nagusigoa, bere eskubideak, Jesusengandik zuzen zuzenean jaso zituen. Beraz Pedro Elizaren ageriko buru izan zen.

2.—Pedro hil zenean beste gotzai baten esku gelditu zen haren ondorengotza. Eliztar guztiek onartu zuten ondorengotza hau. Elizak beraz beti izan du ageriko buru bat.

3.—Pedro Erromako Gotzai izan zen eta Erroman hil zen. Hura hil zenean Elizarekiko nagusigoa Erromako gotzaiaren esku gelditu zen. Geroztik nagusiko honen esku aldatzea Erromako gotzaien artean gertatu da beti. Elizak beti izan duen Aita Santu hori beraz, Erromako gotzaia izan da beti.

ARRAZOI HAUEN AZTERKETA

Arrazoiketa hau guztiz logikoa da. Hala ere ez protestanteek, ez sortaldeko ortodoxoek arrazoiketa honen egiarik aitortzen dute. Eta katolikoen artean ere, orain diodan hau nere susmoa bakarrik da, oso teologo gutxi egongo da gaur, arrazoiketa era honekin teologo protestante bat konbenzitu dezaketela usteko duenik. Zergatik?

Eliza Katolikoak Aita Santutza, instituzio era guztia bezala, hasera haseratik eta behin betirako, bere xehetasun guztietan aldaezin eta nahitaezko bezala ulertu nahi izan du. Aurrebaldintza honekin arrazoitu du beti: Egun Eliza bat egiazkoa da bere eraketa guztian Pazko ondorengo lehen elkarte haren berdin berdina delako. Eliza alda ezina da. Presupostu honekin egin dituzte beren kondaira azterketak, eta presupoztuz erabakitakoaren baieztapena arkitzea izan dute beren helburu bakarra. Hori ez da ordea beti errax gertatzen, batipat presupostua oker bidetik doanean.

Haseran aipaturiko liburu hoiek idatzi dituztenak berehala konturatu ziren kristau Elizaren lehen bi mendetako Aita Santutzari buruz azken hitz gutxi bota ditezkeala. Horregatik beren arrazoiketan lehen punduan oinarritzen dira nagusiki. Azter ditzagun laburki, lehen pundua azkenerako utzita.

2.—Pedrok lehen kristau elkartean aintzindaritza bat izan zuela gauza garbia da (aztertuko dugu gero). Aintzindaritza hori juridikoki zehaztea oso zaila da, hala ere. Era guztitara, Pedroren azken urteei buruz ezer gutxi dakigu. Antiokiatik aldegin zuenetik ez da Pedro Itun Berrian gehiago agertzen. Pedrok bere azken urteetan Elizaren barruan izan zuen egitekoaz ezer gutxi esan dezakegu beraz, eta gutxiago noski haren onodorengoak izan zezakeanaz.

3.—Pedro ziurrenez Erroman hil zen. Pedrok eta Paulok eraturikotzat bezala jotzen du Erromako elkarteak bere burua, eta hala izatean oinarritzen da sortzen ziren eztabaidetan kristau tradiziorik jatorrenaren jabe zela frogatzeko. Bainan bigarren mendeko azken aldera arte ez daiteke erabaki Erromako elkarteak aintzindaritza hori izan zuenik, eta gutxiago aintzindaritza hori, Pedroren eskubideak jaso zituelako, Gotzaiaren Aita Santutzan oinarritzen zenik. Hirugarren gizaldiaz gero Aita Santutza bat gero eta garbiago agertzen da.

1.—Lehen arrazoia, Jesusek berak ezarri zuela Aita Santutza, arrazoi gogorra da, bainan presupostu honen barruan bakarrik gertatzen da arrazoi, hots, Jesusek Eliza bere zehaztasun osoan eraiki zuelakoan. Egun ordea teologia mailan egia garbitzat jotzen da, Jesusek ez zuela zuzenki Elizarik sortu. Eliza pazko gertakizun da eta sentidu horretan Jeusen jarraile. Jesusek Elizarik sortu ez bazuen berriz, ezin Berarengana joko dugu geroztik sorturiko elkartearen barruan Pedrok zezakean egitekoa zehaztu dagigun.

PEDROREN EGITEKOA

Eliza eboluzioaren fruitu da. Aita Santutza ere berdin. Eliza Jesusen asmoari jarraitu zitzaion neurrian gertatu zen egiazko. Aita Santutza ere berdin. Aita Santutza egiazko eta beharrezko Pedroren egitekoari jarraitzen dion neurrian gertatzen da.

Jesus Jainkoak berbiztu zuela sinestean datza Elizaren arrazoia. Hortan sinesten duelako ekiten dio haren erakutsiak betetzeari. Berbiztean du beraz oinarria, eta Pedro da hain zuzen Berbizte horren lekuko nagusi, Jesusen ikasleen artean ere leku berezia izan zuen Pedro hura bera.

Hark ikusi zuen lehenik, eta geroztik guk ere ikusi degu (Kor 1, 15), eta guk ere Pedroren sinesmen berdina dugu. Pedro berehala sinestunen batasunaren, gogo-berdintasunaren agerpen gertatzen da. Pedro izango da haseran sermolari iaioena, hura mintzatuko da sinestunen izenean. Hura gertatzen da gidari, hark zuzentzen du lehen pausoak emanik doan elkartea.

Eta hain zuzen egiteko hau betetzen zuelako ezartzen dituzte Ebangelariak Jesus eta Pedroren arteko elkar-hizketa bereziak. Hau agertu nahiz: Pedrok zuzentzen duen elkartea Jesusen asmoen jarraitzaile dela, elkarte hura ez dela Pedroren, edo gerora, Paulo bezala, sortu zitezkean lider batzuen azkarkeriaren fruitu. Jesus dela elkarte haren buru, oinarri eta arrazoi.

Lehen elkarte haren batasunak ez du ordea ezeren sentidurik, zertarako batu diren ahanzten badute. Horregatik Pedroren inguruan bildurik arkitzen den elkarte hura, munduan zehar sakabanatuko da Berri Ona zabaltzera. Hori da beren kezka nagusia eta Pedro ere hortara dedikatuko da. Zabaltzaile bat gehiago gertatuko da. Ez da bere elkartetxoari begira bakarrik gelditukо. Horregatik izkutatzen zaigu Pedro Itun Berriko idazkietan: bere egitekoaren eraginez.

AITA SANTUTZAREN EGITEKOA

Pedroren egiteko honen jarraile bezala Aita Santutza sortu da Elizaren historian. Historikoki sortu da. Horrek ez du ordea besterik gabe bere beharraren egia ukatzen, baiezten baizik. Batasunaren seinale eta euskarri bezala sortu zen eta zabalkuntzarako indar bezala. Historia luzea izan du.

Historia horretan garrantzi handia izan du Elizarentzat. Gizaldi hoietan zehar ohizko ziren nagusikeria eta agintekerien arabera, absolutismo kutsu izugarriz hornitu da. Eliza bera helburutzat hartzeak, nor izan nahiak, indarkeriara, nagusikeriara eraman dute, kristau batasunaren arrazoi bihurtu nahi izatera. Hori ezinezkoa da. Hor ditugu lekuko kristauok izan ditugun zatiketak.

Egun galdera ez da Aita Santutza bai hala ez. Galdera beste hau da: Aita Santutza, zer? nola? Aita Santutzak batasunaren agerptn izan behar du, egiazko batasunaren zirikatzaile. Kristau Elizak zatituta gauden bitartean, besterik gabe esan daiteke Aita Santutza ez dela gaur bere osotasunean gertatzen, ezta gutxiagorik ere.

Aita Santutzaren nagusigoaz, Aita Santuak juridikoki dezakean aginteaz mintzatuaz ez goaz inora. Bere egitekoa aztertu behar da. Erromak berak aztertu behar du, zein duen bere egitekoa, eta guk kristau bakoitzak aztertu behar dugu Aita Santutzari buruz izan behar dugun jokabidea. Bide honetatik bakarrik bil gaitezke berriro kristauok. Izan ere ez al da komiko xamarra gertatzen kristauok zatituta eta guztiz beldurti gauden bitartean Vaticano guzia —bere urre eta guzti— gure batasunaren ea indarraren fruitu bezala munduari agertzea?

JEXUX MARI MUJIKA

ELIZAREN BERRI

MENDEKOSTE GOIHERRIN: ESPIRITU SANDUAREN ETORRERA

Ekainaren 3an, Goiherriko apaizek, aspaldi honetan bailara osoa astintzen ari den CAF-eko huelgaz, izkribu bat irakurri zuten Meza guztietan. Badakigu, aipaturiko enpresako buruzagiei mingarri gertatu zitzaiela izkribua.

Hurrengo igandean, Mendekoste eguna zen. Elizak Espiritu Sainduaren etorrera ospatzen zuen. Egun horretarako ere, aurreko igandekoari aipaturiko mingotstasuna kentzeko edo, Goiherriko apaizek izkribu bat zuten irakurtzeko, Goiherrirako bereziki egina. Zuzenean Gotzaiarengandik etorria zen. Zenbait elizatan bederen irakurri zen.

Interesgarri litzake, izkribu biak ondo samarretik analizatzea. Edonork dakizkikeen arrazoinengatik, ezin egiten ahal dut, ordea, hori hemen. Halere, lehenengo izkribuaz iritzi labur bat adierazi dudanez, azal dezadan bigarrenaz ere zerbait. Lehenengoaz buruzagiena zenez, oraingoaz (bigarrenaz) langile batena izango da, bezperan deklaratzera kuartelera deitua izan zen batena.

Delako langilea, larunbatez joan zen mezara. Eta meza amaitu orduko, han joan zen sakristiara. "Halzu, Don..., Espirituak gauzak argi eta garbi adieraziko zituela, baina hor irakurri duzun eskrito horrek ez digu halako argitasunik eman... Ez da horretan ageri, buruzagien ala langileen alde dagoen". Jakina, idatziz ezin adierazi gure langilearen aurpegi keraren urduria eta kexua.

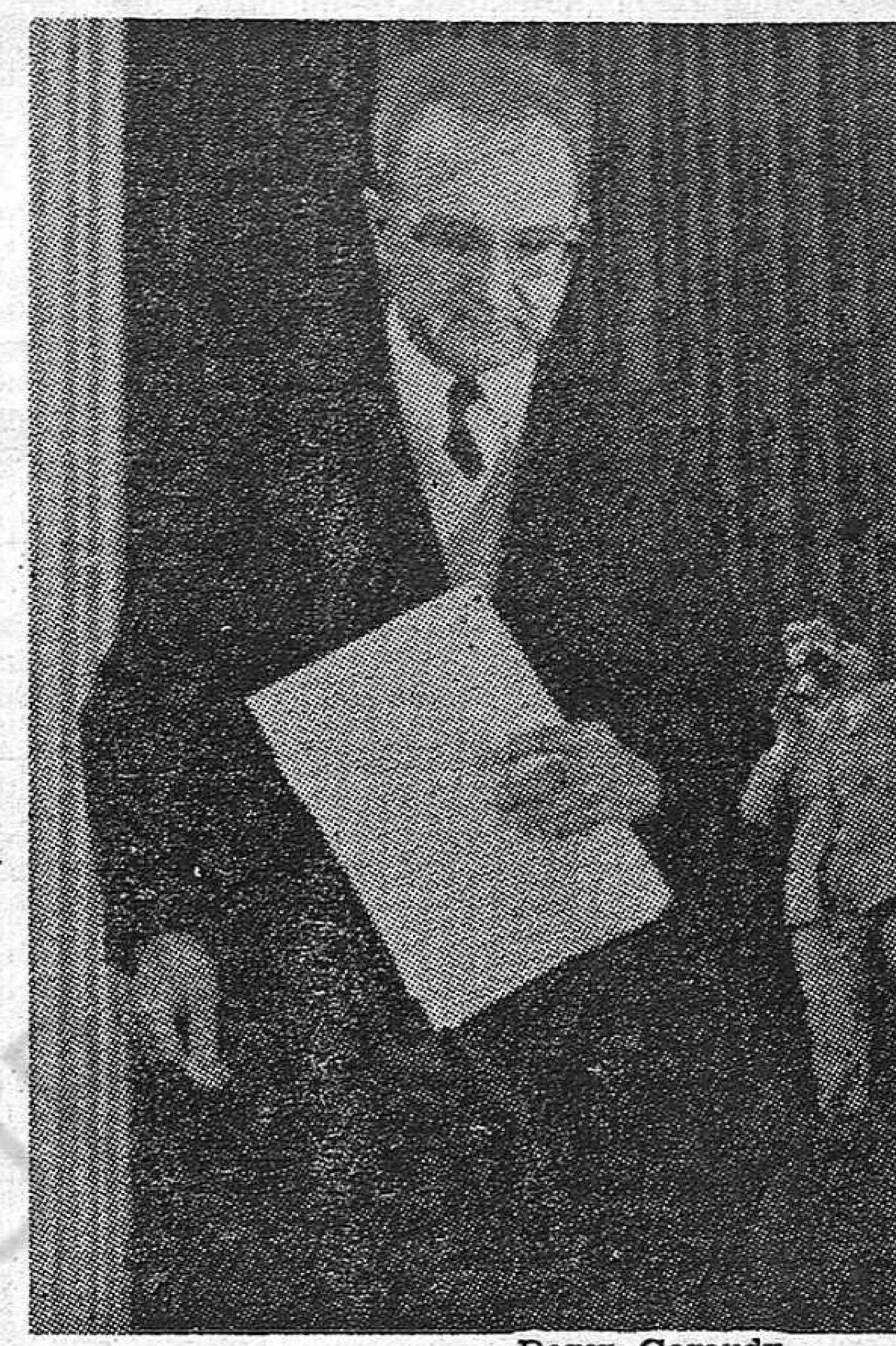
Roger Garaudy

PARROKIARTEKO CARITAS DONOSTIAKO DIOZESIAN

Aspaldi sortu zen Eibar aldean izen bereko erakundea. Gora-beherarik franko izan du, ordudanik, erakunde horrek.

Azkenean, halere, Caritas delako erakundeari ere, beste hainbati bezala, heldu zaio berrikuntza garaia. Hain zuzen, Donostiako gotzaiek onartua dute Caritas erakunde barruan sail autonomo berriaren, Parrokiarteko Caritas-en, araudia.

Aipaturiko sail autonomo honen helburua, giza eskubideen alde jokatzeagatik zailtasunean aurkitzen direnei laguntzea izanen da.

Badirudi, horrela, gure Caritas zaharra, indibidual mailako laguntzabide izateari utzi gabe, sozial mailako laguntzabide bihurtzen dela. Bejondaiola! Bejondaiela, batez ere, ustearen kontrako ustez horretan lan egin dutenei.

EIZAREN EBOLUZIOAZ ELKARRIZKETA PARISEN

"Informations catholiques internationales" delako astekariaren 20. urteburua dela eta, bereran zuzendariak elkarrizketara gonbidatu ditu Congar aita teologialari sonatua, Bernard Besret Boquen-go kristau-elkartearen eragile kritikoa eta Roger Garaudy marxista famatua.

Lerro hauek idaztean, elkarrizketa horretaz, bigarren eskuko (Le Monde 10-11-VI-73) kronikatxo bat besterik ez dut begi aurrean. Mamia, halere, hor uste dut izanen dela; hala baieztatzen dit kronikalariaren izenak.

Congar-ek dioena: XII Pioren garaian nagusi izaniko "sistema katolikoaren" orde, goi-behe tankerako Eliza-ikusmoldearen orde, luze-zabal moldeko eklesiologia sortu da. Hau da: Elizaz lehen mailan jerarkikotasuna seinalatu orde, komunioa, elkartasuna seinalatzen da lehendabizi. Goi-behe bezala ikusi orde, maila bereko ikusten da Eliza.

Kontzilio ondoko garaiaren berezitasuna, honetan datza: "II Batikanoak ereindakoa ez beste zerbait sortu dela". Gazteriarentzat, izan ere, egia geroan dago, ez atzean; Elizaren mandatua, berriz, berri bat, mezu bat mendez mende ematean datza. Egitura guztiak dira zalantzan ipintzen. Irakaskintza (Elizarena) ia ezinezko kondiziotan betetzen da. Halere, Congar ez da etsirik ageri. "Elizaren historian haro ebanjeliozkoenetako bat bizi dugu" dio. Elizak ez du aski, Paulorekin lehenik, Eliz-gurasoekin gero, judutar mundutik greziar mundura, kulturara igarotzeaz. "Herrian Eliza" bilakatu behar du; horrez gero, kultura askotariko bihurtu behar du.

Bernard Besret-ek, berriz, hau somatzen du Elizan: munduarekiko "lotura falta". Halere, prolema politikoaren bihotzean mistika sortzea nabari du. "Gure eginkizuna, dio, politikaren eta mistikaren arteko ezkontza egitea da".

Roger Garaudy harriturik azaltzen da, beren fedea, erantzun bat bezala baino gehiago galdekizun edo arazo bezlaa, etsipen bezala baino gehiago gogortasun bezala, eta "dualismo handiena den zeru-lur arteko dualismoa gainditze bezala", gero eta kristau gehiago ari dela ikusten duelako. Iraultzaren sustraiak Europan, dio, kristautasunean dira.

Hiru adierazpen horien ondoren izan zen elkarrizketan, hau esan zuen Georges Casalis protestante artzaiak: "Salbazioa erabateko askapena (liberazioa) da; askapena salbazioaren nahitaezko hasikin-eredu da. Politika eta mistika ezkon erazi? Bai, noski; baina, mistika-mugimendu guztien kritika politikoa egitekotan; zeren mistika mota guztiak ez bait dira errugabe, askoz gutxiago ere".

AMUNSA

ERAMAN - EKARRI'rako
AGENCIA
Transportes A L E
EUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRAKO

(c) Ministerio de Cultura 2005

ZUMAIA

bar GOIKO

MOKAU GOXOEK
ARRAIA TA ARAGI ERREA

Urrutizkiña: 86 13 91
— ZUMAIA —

Sorasu Etxea

— 1880'GARREN URTEAN IRIKIA —

Urrutizkiña: 86 10 53

— ZUMAIA —

Caja Laboral Popular

ERRITAR LANKIDE KUTXA

Urrutizkiña: 86 13 71

— ZUMAIA —

Altzibar Oiñetakoak

IGNACIO ZULOAGA

— ZUMAIA —

Salmentak, konponketak eta Argindar-ezarketak
GARANTIZATUTAKO ZERBITSUAK

R. T. V. GAJATE

I. Zuloaga, 12 Urrutizkiña: 86 13 15
— ZUMAIA —

ETXE ONA

JATETXEA
Eztaiak eta despedida banketetan berezia
Parking eta Terraza

Av. M. de Foronda, 10 Urrutizkiñak: 861284 - 861397
— ZUMAIA —

Zubia Opildegia

FUEROEN ENPARANTZAN

— ZUMAIA —

"TALAI - PE"

JATETXEA
MARISKO ETA OKEL ERRETAN BEREZIA
Euskalerriko jaki goxoak

Urrutizkiñak: 861392 - 861536
— ZUMAIA —

'Etxave IV'

JATETXEA

Euskal-sukaldea

Urrutizkiña: 86 11 96

— ZUMAIA —

Mujika Aizpak

MERTZERIA
JOSTUNENTZAKO GAIAK

— ZUMAIA —

ECHABE

ETXABEREN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

Auto Servicio PEÑA

BERIBILLAK GIDARI GABE, GARBIKETA TA KOIPETZEA

Avda. Juan Belmonte Urrutizkiña: 86 13 21
— ZUMAIA —

Migel Sasiain

ARATEGI TA TXERRIKIAK
Plazan eta Zunbillo Kalea Urrutizkiña: 86 10 61
— ZUMAIA —

EGURKO

«EGURKO» MAKINEN EGILLEA
EGURRA ONGI LANTZEKO TREBEAK

Foronda-Kalea Urrutizkiña: 861148 - 861386

— ZUMAIA —

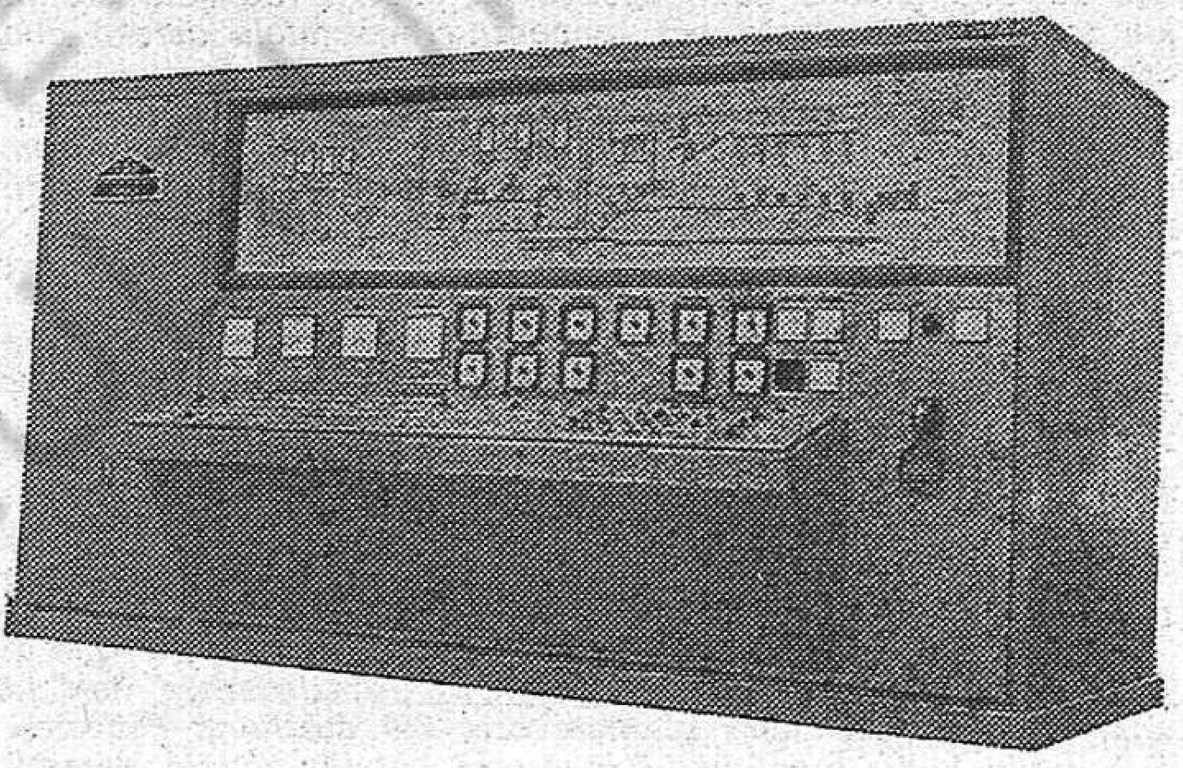

TXIMIST - INDAR SAILLA
Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

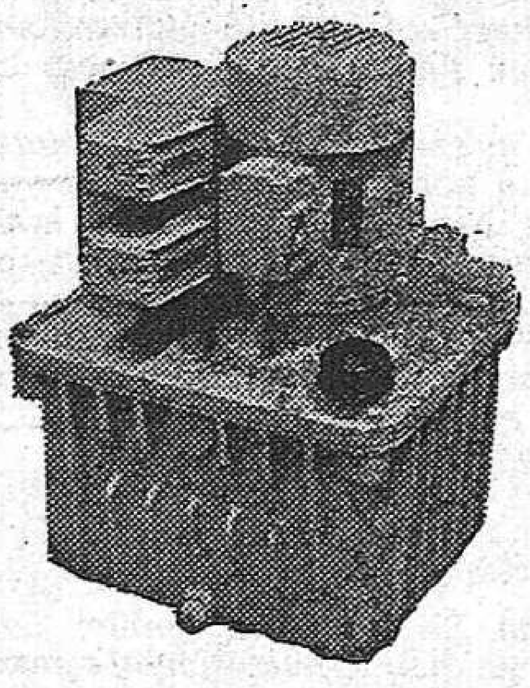

OLIO - INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

GARBE - LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:
REX - ROTH GMBH Alemania
RUHRITAL Sp A Olio-indarra. Italia
TUROLLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Goimendi

Lantegi ta landolak:
Jolastokieta (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 353840 (7 ari) ta 351860
Telex. 36173 GOIME E
Erakusketa eta denda:
Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkaritza:
Eulejio Serdan, 12. Urrut. 226625-66
VITORIA

SALTOKI

San Pedro Kooperatiba

(1923 - 1973)
BERE BERROGEITA HAMARGARREN URTEAN
— ZUMAIA —

(c) Ministerio de Cultura 2005

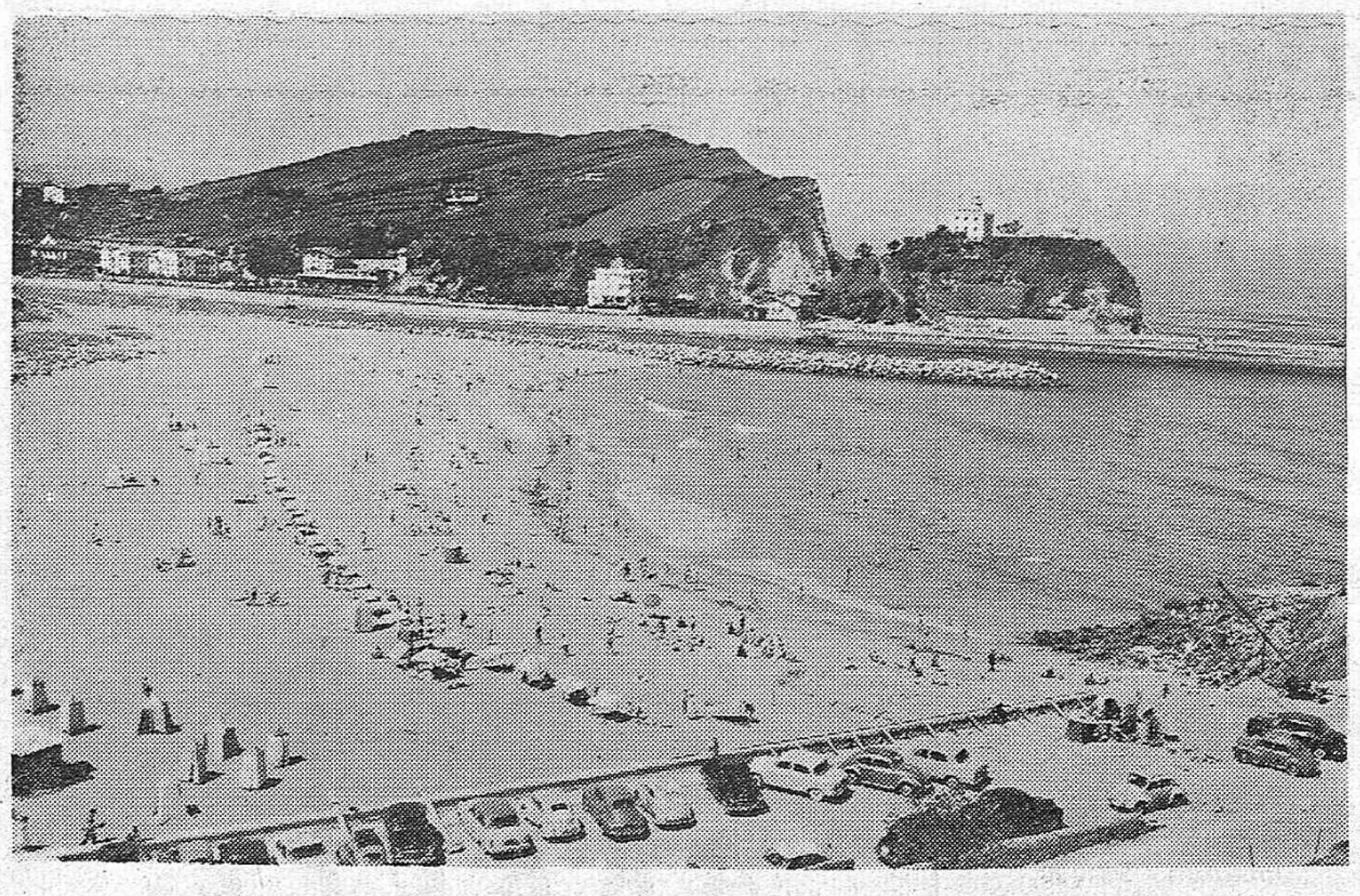

SALTOKI SAN PEDRO KOPERATIBA

(1923 - 1973)

Aurtengo Apirilean bete dira 50 urte Zumaiako Langileen Saltoki Koperatiba sortu zela. Hori dela eta Ekainaren 17an antolatu zen jai berezi bat. Meza, batzar nagusia, ondoren amaiketakoa joan ziren bazkide guziei, eta azkenik bazkaria batzordekoek, bertako langileek eta beste zenbaitek. Ez noa igande hortan izan ziran hitzaldi, omenaldi, erregalu banatzia eta abar, aipatzera, luzeegi aterako litzake eta. Gainera oraingoz interesanteago bilatzen dut, Koperatiba zergatki, nork, nola eta zein helbururekin sortu zuten azaltzea. Dudarik ez dut jartzen orduan arkitu zituzten arazoak ez zirela nola-nahikoak izango. Horregatik pentsatu dut ez duela merezi nere kontura jarraitzerik eta sortzaile batekin elkar-izketa bat egitea erabaki dut. Norena joango, eta Zeruko Argiaren harpidedun zintzo den Rafael Atxurra-rengana azaldu naiz. Izatez Lekeitiarra, 79 urte, gizon alaia, sasoikoa, nahiz bizitza bat gure artean igaro, ez zaio Bizkaiko hizkera ahaztu.

—Kaixo Rafael hemen natorkizu lehen aipatuta bezela Z. A.-ko San Pedro Koperatibaz galdera batzuk egitera.

—Ondo da, zuk galdetu nahi duzuna eta nik erantzungo dizut dakidana.

—Zergatik sortu zenuten Saltoki Koperatiba?

—Ikusten bai genuen sortuta zeuden herrietan langileentzat zituen alderdi onak, salneurri eta baita sozial ekintzetan ere.

—Baziran horretaz Gipuzkoan zuek baino lehenagoko Saltoki Koperatibak?

—Bai, Zarautzen, Azkoitian eta gehiago. Batez ere azkenengo hau izan genuen «maixu».

—Nola «maixu»?

—Hango aministradoreak asko lagundu zigun Zumaitarroi. Gure artean sortzen ziran kezka eta gora-beheretan beti laguntzeko prest zegoan gizona bai zan. Horregatik deitzen genion «maixu».

—Nor edo nortzuk izan zinaten Koperatiba jartzea pentsatu edo erabaki zenutenak?

—Sortzaileak elkarte bezela solidaiuak izan ziren. Hauen lana, aurreneko bideak urratu eta sortzea bakarrik izan zen.

—Horretaz politika aldetik ere izango ziran nahaspilak, solidaiuak sortu zutela eta...

—Bai zera. Ikusi zen lan ona zela eta politika-alderdi guzietakoek onartu zuten. Gero gainera, sozioak sortzean, horietatik junta bat jarri zen. Aurreneko presidentea Errexil izan zen eta Uribe sekretarioa.

—Ezan duzu herrian ondo erori zela asmo hura. Horretaz bazkideak bilatzen lan errexa izan zen.

—Bai orixe. Hasieran ehun izan ginan, eta nik dakidana nire numeroa berrogeita-bederatzigarrena dela eta lehenengo arratsaldean emana dut. Beste gainontzekoak ondorengo egunetan.

—Bakoitzak zenbat ordaindu zenuten bazkide izateko?

—Hogeitabost pezeta, eta beste lau edo bost Zumarragako federaziorako.

—Garai haietako diru asko izango zen, baina hala ere denda berria dela, hura preztatzia, jeneruak zirela, dena berritik hastea izango zen, eta badakigu letrak ere berehala etorriko zirela. Diru horrekin osatzen ahal zinaten dena ordaintzeko?

—Bai zera. Nik dirua ordutik honera batetik berrogeitamar jotzen dut. Hala ere izan ziran bat edo beste letrak ordaintzeko dirua aurreratzen zutenak.

—Ordutik honera ze alderdi bilatzen duzu?

—Orduan dena prolema zen. Baina denak anaiak bezela ginan. Batzuek dirua aurreratu, besteak beren lantokitik kanpora dendan lagunduaz. Orain berriz diru aldetik ondo doa eta horrek ere badu bere prolema, zenbat eta diru gehiago elkartasun gutxiago.

—Hala da. Lehenengo denda nun, eta lehenengo langileak zeintzuk ziran?

—Lehenengoa, orain Elena denda dena. Langileek berriz Pako Romatet eta orain Koperatibako presidente denaren izeba, Juanita Aizpurua, Aizarnako konpitteokoa ezkondu zena.

—Badakit zenbat galdera hainbat erantzun dituzula, baina bukatu beharra daukagu. Zerbait badezu esateko Urrezko Eztaietako jaialdiaz?

—Oso ondo pasa genuela elkartasun ederrean. Bazkari denboran esan nion lendakariari, pozik ikusiko nuela Etxabe IV gure artean kafia artzen. Lehen Hotel Iriondo, gaur Azkoinek denda daukan tokian, Juanito aitak ibiltzen zun, eta bilerak egiteko lehenengo gela han zan. Etxabe IV mutil gaztea zelarik mahaiak eta silak tolestatzen eta txukuntzen jarduten zen, eta gaur bazkaria ere bere etxean dugu. Baina bada igande hortan beste zerbait gustatu ez zitzaidana, alegia, hil diran sozioen alde izan zan mezatan oso bazkide gutxi ikusi nituela; beste igandetan bezala gutxi gora-behera. Hori bai, asanblean behin ere ez bezelako jendetza. Orain, lagun bati esaten nion bezela, jendea zergatik etorri ote da? Asanbleagatik ala amaikatagoakatik.

—Arrazoi duzu Rafael. Jendeari gauzak eginik emateak ondoren horiek dakazki. Eskerrak zure laguntzagatik eta berriz ere ez harritu beste galdera batzuk egitera etortzen banaiz.

—Etorri nahi duzunean edo joango naiz zuk esandako lekura.

ZEHOR

Kultura gaiak Zumaian

Gure egoera ikusita, herrigintzan ez genuke oporrik behar urtean zehar. Bainan negu aldean gehiegi "nekatzen" gera nunbait eta, ohituak gaude eskolumeak bezela udara denboran jai hartzen, hiru hilabete luzeetaz urtean zehar esku artean ibili ditugun ekintza eta arazoak alde batera utziaz.

Joera honi kaltegarri baderitzagu ere, ezin bestean uste dugu garai ona dela udarako motel-aldian sartu baino lehen, eskoletan bezela amaitzen ari den kursoaren azterketa eta kritika egiteko.

Eta gaurko hontan asmo horrekin aukeratuko dugun gaia euskal-kultura eta euskerarena da.

—oOo—

Gure kultura eta hizkuntza Zumaian lantzen eta jasotzen saiatzen diranen artean, ikastola jotzen dugu garrantzizkoena. Hau idazterakoan ikastolako urteko batzarra egin gabe badago ere, uste dugu esan leikela ikastolak urte bat izan duela. Ikastola guztiek dituzten arazoak, hots, ekonomia, legalizazioa, t.a., Zumaian ere hor daude zutik, bainan beste aldetik, ekaitzaren ondoren barealdia etorri ohi delako edo, ikastolarenganako giro on bat sumatzen dela herrian, zenbait ezaugarrik nabarmentzen du: Irakasle eta guraso arteko bilerak; gutxiena esperotako zenbait jenderen laguntza eskeintzea edo informazioa eskatzea; gazteriaren laguntza, batez ere Larraulen hartutako baserria prestatzen; elkar-hizketak irratietan, t.a. Igaz alferrikako eztabaida eta zatiketaren urtea izan bazen, aurtengoa elkartasun eta zuzpertze berri batena izan da. Bainan ikastolaren osasuna hain da ahula, ezin inolaz ere kanpairik jo. Espero dezagun guztion laguntzarekin datorren ikastaroan aurtengo joera positibu hoiek sendotu eta indartuko direla.

Gazteriari buruz eta beti gure gaiari lotuaz, aipatu beharrekoak iruditzen zaizkigu erdaldunentzako euskal-ikastaroa eta euskal-alfabetatzea.

Lehenengoan hiru talde hasi ziren "Euskalduntzen" metodoarekin. Talde bat laister desegin bazen ere, beste biak ondo eutsi diote ikastaro guztian zehar eta datorrenean jarraitzeko asmoz dira gehienak. Esperientzi hau bide urratze bat besterik izan ez bada ere, guztiz interesgarria jotzen dugu, erdaldunei gure herrian integrazio bide bat eskeintzeko ahaltasuna erakusten digulako, batez ere hauen arteko zenbaiten erantzun ona ikusi ondoren.

Aurtengo euskal-alfabetatzea ere beste esperientzi bat izan da, Freire-n metodoa gure egoerara egokitzeko. Hemen ere hiru talde ibili dira, bat emakumeekin eta beste bi gazteekin Azkenengo hauetan taldeak gutxi zabaldu ziran eta gehienbat "betiko" jendea hartu zuten, hots, lehen ere neurri batean behintzat, kontzientziatze eta alfabetatze maila bat iritxi zutenak. Metodoa bera ondo eramaten zail xamarra bada ere, guztiz interesgarria eta emankorra izan ditekeela ikusi da. Espero dugu aurten esperientzia egin dutenak datorren urtean talde berrien zuzpertzaile bilakatuko direla, ekintza honi zabaltasun gehiago emanaz.

"Aita-Mari" aretoan euskal-antzerki eta jaialdi batzuek ere eratu dira. Antzerkiek, sail honek gure artean duen ahulezia edo krisi egoera adierazi dute, zeren bai gaiak eta bai antzerkien tekniku eraketak ezer berririk ez digute eman eta sail hontan zenbateraino atzeratuak gauden adierazi digute. Kantariei buruz ere ezer gutxi berririk. Behar bada interesgarriena mugaz handiko Pantxoa eta Peilo lehenbiziko aldiz Zumaiara ekartzea jotzen dugu.

Hitzaldiak ere aurreko urteetan baino urriago izan ditugu. Sail hontan aipa dezagun Karlos Santamaria-k emandakoa, ba hortik aurrera ezer gutxi izan dugu.

Gaztetxoei euskal-dantzak erakusten dabiltzanak bere ekintzari jarraitu diote urte bat gehiago. Urtea joan eta urtea etorri, hontan dabiltzanak bere lanean erakusten duten iraunkortasuna, txalogarria dela aitortu behar.

—oOo—

Eta gainetik egindako begirada honen ondoren bezala zer esan?

Orain dela urte batzuk euskal kultura sailean egiten zen ia guztia OARGIren izenean bildutako talde txiki batek egin ohi zuen. Gaur egun askoz gazte gehiago dabil euskal kontzientzi batek bultzata zerbait egiten edo egiteko gogoz. Bainan urteko ekintzak aztertzen ditugunean ez dugu aurrerapen gehiegirik ikusten lehen egiten zanaz konparatuz.

Behar bada talde gehiegi dago, bakoitza bere ekintzatxoak aurrera eramanaz bere aldetik. Ez gera erdikoikeria eta guztia zentralizatzearen aldekoak, bainan uste dugu herriko taldeen artean ekintzak bateratu eta koordinatzen saiatu behar genukeela. Urtero "kunplitzeko" betiko gauzatxoak egitera mugatu beharrean, pentsatzen dugu elkartuta ekintza serio eta sakonagoak planteatzeko haina gazte eta kemen badagoela gaur Zumaian.

Zatiketarekin batera, kulturari buruzko planteamentu baten falta ere nabarmentzen da. Zerbait egin nahiak bultzata ekintza batzuk aurrera eramaten dira, baina beren zergaitia ez da aztertzen eta ezta ere ez ditugu lekutzen ekintza hoiek kulturaren eta Herri-borrokaren ikuspegi zabal baten barnean. Beti leku bertan bueltaka ibili gabe, aurrerabide bat markatuko digun linea bat falta zaigu eta hau gure iritziz kulturaren ikuspegi politiko batek bakarrik eman dizaiguke.

Datorren udazkenean lanean hasi aurretik, egokia litzake euskal-kultura gaietan saiatzen direnak elkartu eta plangintza orokor batera iristea. Gure iritziz hau izango litzake lehen urratsa, ondoren Zumaian herrigintzaren beste alderdi batzuk jorratzen dabiltzanekin batera, guztion ekintzari efektibidade handiena emango dien beharrezko kondizioak sortzeko.

OLARRU

HAURRAK ETA JOLAS TOKIAK

Denon ahotan dagoen arazo honi buruz bi haurrek diote:

Zumaian jolas leku gutxi dago eta hasitzen naiz edozein lekutan ibiltzen eta leku batzutan errieta egiten didate.

Zumaian jolas-leku batzuk ba daude eta beheko plazan jolastu diteke bainan ez jolas danetara, alturitaka, kukuka, soka-saltuan eta gomaka bai.

Gure kalean andre batek esaten digu pelotaka ez ibiltzeko.

Iosebek (7 urte)

Zumaian ez dago txirrista eta beste gauzak dituen jolas-tokirik. Alkateari esan behar zaio.

Umeak ikasi behar dugu eta jolastu ere bai eta jolasteko toki gutxi daude, horregatik utzitzen ez diguten tokietan ibiltzen gera.

Dana etxeekin betetzen dute eta jolasteko lekurik ez.

F. Jose (7 urte)

Gauza agiria da eta komentariorik ez du behar bainan beste galdera bat sortzen zait neri: Haurrak kalean jolas-tokirik ez, eta etxeetan zer? Lotarako ez ezik lekurik bai ahal du etxean?

Ikus dezagun jeneralean nola moldatzen ditugun gero eta txikiagoak diren gure etxeak:

Egon-gela.—Etxeko tokirik komodo eta apainena, kanpokoak datozenean erabiltzeko izaten da, aldiz etxeko jende nagusiarentzat ere bai, bainan abusatu gabe, eta geldi-geldi egotekotan haurrak ere sar ditezke besteak daudenean.

Lo-gelak.—Etxeko zati haundiena hartzen dutelarik eta gauez bakarrik erabiltzen direnak.

Sukaldea.—Bizimodurako.

Eta Serbizioak noski.

Haurrak non?

Lo-gelan?, kuarto konpletua sartuz geroz ez dago ezertarako tokirik. Egon-gelan? kontuz gero! Sukaldean? ez dago toki haundirik eta enbazo haundia egiten dute.

Gainera zenbait etxek espoziziorako prestatuak dirudi, dena apain, dena txukun, bertan inor ez dela bizi ematen du, are gutxiago haurrik, eta honela edukitzea lortzen ez dutenak lotsatan egoten dira sarri. Joera honek haurraren arazoa areagotzen du.

Haurrik ez balego bezala etxea antolatzea ez da bidezko.

Zergatik ez lo-gelak haur-gelak bihurtu? Lasai jolasteko modukoak, bere lagunekin ere bai, ez gela «monisima» horietakoak haurrak bere-berea izango duena baizik. Honek ez du esan nahi gela horietatik kanpo haurrak inon ere ibiltzeko eskubiderik izango ez duenik, ez da urrik eman ere! Haurra familiaren atal bat denez gero hau kontuan harturik moldatutako egon lekuan nahi duenean izango du sarrera, bainan orain ardura gehixeago esijitu lezaioke zabarrago eta bere era ibili ditekeen tokia baduenez.

Haurrak mugitu egin behar du, jostatu, kanpoan eta etxean. Etxeak haurrarentzat bizi-leku egokia izatera iritxi behar du.

E. S.

(c) Ministerio de Cultura 2005

LASARTE

Antxon

ERLOJU TA BITXITEGIA

Estacion, 16 Urrutizkiña: 36 10 54

— LASARTE —

"Bernardita"

ZURE NEURRIKO JERTSEYAK ETA EMAKUME, NAIZ NESKATXA, NAIZ MUTILLENTZAKO JANTZI ERA ASKOTAKOAK, ZATOZ ETA AUKERA ITZAZU.

Gen. Mola, z/g. Urrutizkiña: 36 21 61

— LASARTE —

J. L. AZANZA

ORDULARI TA BITXITEGIA
GUZI OIEN KONPONKETA

Estacion, 30 Urrutizkiña: 36 18 61

— LASARTE —

ZABRAN LANTEGIAK

Era guztietako konponketak: txapa, mekaniko pinturak, argindarra, etc.
SERVO FRENO-ren ezarketa azkar eta ekonomikoak.
Garabi edo grua zerbitsuak.
Bezero edo adiskidei jai zoriontsuak ZARBLAN-ek ospa die.

Karretera Jeneralean Urrutizkiña: 36 15 20

— LASARTE —

RADIO GOYARAN

BERE LAGUN EROSLEARI, BAITA LASARTEKO HERRI GUZIARI, «SANPEDROTAN» AGURTZEN DITU

Av. Txurruka, 11
Urrutizkiña: 36 12 90
— LASARTE —

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gereatxe

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko. 11
Isasi
Simon
Amana
Urain
Urizar
Siglo XX

CAJA LABORAL POPULAR

LANKIDEEN AUZO AURREZKI ONTZIA

Gral. Mola, 4 Urrutizkiña: 36 20 73

— LASARTE —

'AZPEITIA' Erredizak

AUKERA AUNDIKO MUEBLEAK, GELAK ETA ETXE-APAINTZEKO TRESNA GUZIAK ESKURATUKO DITUZU GURE DENDAN.

Estacion, 31 Urrutizkiña: 36 18 70

— LASARTE —

ARRUPE

TELEBISTAK, OZTAILUK, GAÑAN-ELEKTRIKA
GUZTIAK EGITEN DIRA
ORDAINTZEKO ERREZTASUN AUNDIAK

Estacion, 15 Urrutizkiña: 36 10 57

— LASARTE —

ARZULF, S. L.

«SULF-INUZ LANBIDEA

Kale Nagusia, 36 (Urnieta) Urrutizkiña: 36 11 45

— LASARTE —

Banco San Sebastian

(Espaiñiar-Amerikar diru etxearekin elkartua)

Etxe Nagusia: Avda. de España, 19. DONOSTIAN

Donostiako Auzo Diru Etxeak:
Amara: Sancho el Sabio, 31
Anoeta: Isabel II, 12
Antiguo: Matia, 58
Azkuene: Azkuene, 3
Eguia: Eguia, 3
Gros: Gral. Primo Rivera, 19

Gipuzkoan zehar:

Alegin, Ataunen, Azkoitian, Azpeitian, Beasainen, Zestuan, Eibarren, Elgoibarren, Eskoriatzan, Hondarrabian, Getarian, Hernanin, Irunen, Lezon, Arrasaten, Oiñatin, Orion, Ormaiztegin, Pasaian Errenterian, Seguran, Tolosan, Urnietan, Bergaran, Ordizian, Zarautzen, Zumarragan, Zumaian.

ARABAN. Ortiz de Zarate, 7 — GASTEIZEN
NAFARROAN — ELIZONDON
BIZKAIAN. Gran Via, 28 — BILBAON
SANTANDERREN — CASTRO URDIALESEN

LASARTEN: Kale Nagusia, 1

RENAULT ETXEAREN LEGEZKO ORDEZKARIA

AUTO - ORIA

Berebilen era guztietako konponketak
Autoen salmentak. Okasio onekoak ere bai
Gruaren zerbitzua
Gestoria eta Aseguroak

Iñigo de Loyola, 11 — LASARTE — Urrut.: 361507 - 361432

Anaiak

«Anaiak», moda-gaiak, denda eder eta aukera aundikoa agertzen dizute. Emakume, aur eta gizakumeak, nai dutena billatuko dute emen.

Gral. Mola, 6 — LASARTE — Urrutizkiña: 36 15 82

Erredizak

inchausti

Erakusketa eta Salmenta:
Estazio Kalea, 21 — LASARTE — Urrutizkiña: 36 15 80

(c) Ministerio de Cultura 2005

Lasarte-Usurbil Ikastolako Oihartzunak

Izarrak

Izarrak, zuek zarete ilunaren bizia. Badituzu lagunak ere; ilargia eta izarbelak. Nik hemen luditik ikusten zaituztet eta ttipi ttipiak zarete.

Eguna hasten denean, zuek gorde egiten zarete, eta eguna hasten da. Gauean ohera sartzerakoan han zaudete alai-alai jolasten berriro eta oso argiak zarete.

Izarrak! Nik nahi nuke han goian egon eta ikusi lurra zer ttipia den. Izarrak, zuek zer ederrak zareten!

Izarrak! Nik zuentzat mundu honetan txoko ttiki bat gordeko dut, eta tokitxo hortan egongo naiz ni beti.

Izarrak, astronautak ikusi zaituzte, baina ez didate esan nolakoak zareten.

Izarrak, izarrak ni astronabe batetan zuen bila joango naiz.

Mari Jose Olaziregi
(10 urte)

Itsasoa

Itsasoa, ze polita zeran bainan zer tristea. Gauero-gauero zer isiltasuna dagoen. Beti olatuak honuntz etorri eta joan egiten dira. Bai, polita zera. Egunero begiratzen danean itsasoa urdin urdin ikusten degu. Baina tristura ematen dezu.

Udan jende asko etortzen zaizu. Eta neguan berriz, isil-isilik egoten zera. Ezeren hotsik ez da entzuten. Bakarrik olatuak etorri eta joan egiten dira.

Bainan zer gauza polita eta tristea. Batez ere neguan bakar bakarrik egoten zera. Zuri begiratu egiten dizugunean negarra egiteko gogoa ematen duzu.

Eguzkia ateratzen danean itsasoa alai-alai egoten da. Baina eguraldia tristea eta laino badago zuk ere zer tristea ematen dezun. Goitikan begiratuta negar gurea ematen duzu.

Izaskun (11 urte)

Txoria

Txoria, zu oso polita zara. Nik asko maite zaitut. Zuk ni ere asko maite behar nauzu.

Ni zure ondora joaten naizenean ikaratu eta ihes egiten duzu, bainan nik ez dut nahi zuk ihes egiterik, horrela triste jartzen naiz.

Guk etxean txori txiki bat genuen eta izena Pittitt zuen. Prexixo txori harek ere hil egin behar zuen eta nik izugarrizko pena hartu nuen, bainan orain beste txori bat ekarri du nere amonak eta gainera bestea bezalako polita eta izena du Txiruli eta orain asko poztu naiz.

Edurne Iradi (8 urte)

Dirua

Dirua, txikia zara batzuetan, baina asko balio duzu. Zurekin joaten naiz ni jolastera, zurekin gauza asko erosten ditut.

Jantziak asko balio dute eta etxeak eta janariak; baina zurekin dana konpontzen da.

Dirua, zu kajoietan eta poltxikuetan zaude. Lapurra beti zurekin dago eta gizon zuhurra ere bai.

Batzutan borobila zara eta besteetan lauko luzea. Paperez eta burniz egina zaude.

Balaiak eta erazten dituzunean oso pozik jartzen naiz eta beti hortarako behar zenuke.

Eduardo (7 urte)

Mundua

Mundua, zuk arraza asko dituzu, batzuek gerra nahi dute eta besteek ez. Orain 30 urte egon gera gerrarik gabe.

Arraza batzuk oriak dira, besteak txuriak ni bezela. Zuk toki asko dituzu: Txina, Rusia eta horrelakoak. Zuk gizon asko dituzu. Milla baino gehiago.

Mundua, zergatik zera txikia eta Saturno haundia? Baina polita zera zure koloreekin eta gainera egan egiten duzu. Gauza guztiak dituzu eta den-denak oso politak dira. Eskerrik asko Mundua.

Iñigo I. (7 urte)

Nekazaria

Nekazariak goiz-goiz jeiki eta lanari ekiten diote, behiak jetzi, esneak marmitan edo baldean sartu eta kalera irtetzeko esnea presto jarri eta goiz-goiz kalera irtetzen dira esnea banatzera.

Guk zenbat kalte egiten diogun baserritarrari! Bai, guk kalte asko egiten diogu. Esate baterako orain izendatuko ditugunak: sagarrak ohostu, belardietan exeri eta belardiak ondatu eta gu konturatzen ez geran beste kalte asko ere bai.

Zenbat irabazten du baserritarrak? Zoritxarrez lan da lan egin arren ez du gehiegi irabazten. Horregatik baserritarrak gutxitzen ari dira. Orain dagozen baserritarrak ere, gehienak lantegietan lan egiten dute.

Lehen neure herri Lasarten baserritar asko zen, baina orain asko gutxitu da. Baserri asko eta asko huts-hutsik gelditu dira. Beste asko eta asko etxe edo eskola berriak egiteko bota egin dituzte eta baserririk gabe baserritarrik ez.

Nekazariak basoak, zelaiak, sagastiak, mendiak zaindu eta apaintzen dituzte.

Baserritarraren lana oso latza da. Lehen baserritarrak ez zuen ez traktorerik, ez segadorarik, ez tresna berririk. Lehen gurdia eta bi idi edo astoa erabiltzen zituzten.

Orain lanak errextu arren ez dira baserritar gehiago. Eta gu hoiek gabe ezin bizi gintezke.

Zer egin? Diru gehiago eman, ez kalterik egin eta abar. Orduan bai izango dirala baserritarrak! Asko gainera orduan.

Ixabel Zuaznabar
(10 urte)

JOXE MUTIL ONA

Egun batean bazegon mutil bat asko korri egiten zuana eta oso ona zan, baina beste bat gutxi korri egiten zuana eta oso gaiztoa zan.

Mutil on horrek Joxe izena zuan eta gaiztoak Yon.

Yonek beti Joxe jo egiten zuen korrikan beti irabazi egiten ziolako. Yonek inbiri asko zeukan Joxek korri gehiago egiten zuelako.

Beti ikastolan egunero zigorra ematen zioten. Yon nazkatu zan zigorrak hartzen eta egun batean maixuak ala esan zuan: laister festak dira eta izango da karrera bat eta irabazten duanari jostallu eta diru asko emango diote eta sari haundiena urrezko kopa bat izango da eta horrela jartzen du: «Karreretan lehenbizi ateratzen danarentzat».

Denak poztu egin ziran hori aditutakoan. Denak jolasera ateratakoan entrenatzen hasi ziran. Yonek ez zuan nahi entrenatu eta Joxe entrenatzen ari zala Yonek anka jarri eta erori egin zan eta denak esan zuten: ondo al zaude Joxe? Eta Joxek: Bai ondo nago.

Maixua etorri zan eta esan zuan: zeinek egin du hori?

Inork ez zuan ezer esan, baina batek dena ikusi zuala esan zuan: Yonek egin du hori. Eta maixuak esan zuan: a bai e, orain ikusiko duzu zein naizen.

Ikastolara sartu eta Yon hantxe zegoan bi liburu potzolo hartuta esku bakoitzean. Baina egunak pasa eta ailegatu zan karrera egiteko eguna eta mutil guztiak salidan zeuden. Orduan disparo bat sentitu zan eta atera ziran denak.

Lehenbizi Yon zegoen baina atzeratu egin zan harri bat jota eta min haundia zeukan. Joxek hori ikusita karrera utzi eta bere lagunarengana joan zan eta bera azkena etorri zan.

Joxeri hori ez zitzaion inporta. Bere lagun bati lagundu zion eta hori ondo iruditzen zitzaion.

Joxek ikusi zuan nola herriko zaindariak eman zion saria Pellori eta orduan herriko zaindariak esan zuan: sari hau bestea baino haundiagoa da eta jartzen du: «herriko mutil onari».

Eta esan zuan: «Joxe da».

Eta denak esan zuten: «Gora, gora Joxe»! Orain Joxe eta Yon lagun onak dira.

AMAIA

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi	Zumarraga	Bilbo	Ermua	Munguia
Aretxabaleta	Elgoibar	Legazpia	Eskoriaza	Yurre
Elorrio	Markiña	Irun	Izarra	Bermeo
Barakaldo	Bergara	Durango	Ondarrabia	Lasarte
Ondarroa	Altsasua	Amorebieta	Galtzaraborda	Enenderian
Andoain	Eibar	Azpeitia	Lekeitio	Santurce
Plazentzi -Soraluze-	Tolosa	Ernani	Llodio	Zumaya
Oñati	Pasai San Pedro	Zarautz	Recaldeberri	Donostia
Ormaiztegi	Errenderi	Sestao	Agurain	Iruña
Beasain	Billabona	Ordizia	San Andres	Deba
Gernika	Gazteiz	Antiguo -Donostian-	Azkoitia	Anzuela

(c) Ministerio de Cultura 2005

USURBIL

larrañaga

BERATZAK
INDUSTRI - GAIEN OZKAGILLEA

Industri Poligonoa, 36, z/g. Urrutizkiña: 36 14 46
— USURBIL —

JAIKI

SORTAKETARAKO PLASTIKOZKO INDUSTRIAK

Industri Poligonoa, 36 Urrutizkiña: 36 17 49
— USURBIL —

Orkoi OÑETAKOAK

Bloque, 2 Poligono, 2
— USURBIL —

BAR ZENDOIA

Kale Nagusia, 25 Urrutizkiña: 36 12 20
— USURBIL —

NEKAZARI - ELKARTE
ALKARTASUNA

PENTSUA - TRESNAK - ZOMORRO - ILGARRIAK
LURRARENTZAT ONGARRIAK
NEKAZARIAK BEAR DUAN GUZIA

Kale Nagusian Urrutizkiña: 36 11 14
— USURBIL —

LEHOR

GARBITEGIA

Kale Nagusia, 25
Urrutizkiña: 36 25 60
— USURBIL —

ARROSPIDE

OÑETAKOAK

Kale Nagusia, 20
— USURBIL —

MUEBLES
Merche

Sukalde eta gainontzekotarako aukera osoa

13 Pilogono, 7
— USURBIL —

BAR Patri

Kale Nagusia, 11
Urrutizkiña: 36 10 25
— USURBIL —

Txaro Arze

ILLE - APAINTEGIA
Illearikoak
Buru-larru gaitzen endaketak

Etxebeste Kalea, 1 Urrutizkiña: 36 11 15
— USURBIL —

Goenaga

TALDEA
ETXERAKO ELEKTRIKA-TRESNAK

Kale Nagusia, 1 Urrutizkiña: 36 12 18
— USURBIL —

Roman

BIZARTEGIA

Luis Soroa Kalea, 3
— USURBIL —

santiago valverde, s. a.
irakorlak

Lantegi tea Ofizinak Urrutizkiña: 361147 (3 ari)
— USURBIL —

M.ª Socorro Echeberria

ERA GUZTIETAKO JANGAI SALGAIAK

Etxebeste Kalea, 9 Urrutizkiña: 36 12 03
— USURBIL —

Ayerbe autoserbizioa

Irazu Kalea, 3 Urrutizkiña: 36 12 09
— USURBIL —

bar Bordatxo

Poligono, 2
— USURBIL —

ARCE Harategiak

Etxebeste Kalea, 1 Urrutizkiña: 36 11 15
— USURBIL —

bar zumeta

TXITXARDIN ETA TXULETARAKO
ESKU BEREZIA

TXOKOALDE Urrutizkiña: 36 27 13
— USURBIL —

JERONIMO IZAGUIRREN
ALARGUNA

TXITXARDINTEGI, MASKULUTEGI ETA ARRAIN FINAK

Bigarrena Etxea Urrutizkiñak: 362146 - 362147 - 361027 AGINAGA
Ibilbide Berria » 413461
— USURBIL —

ARAMBURU Autoserbizioa

AUKERAKO GAUZ ASKO TA BIKAIÑAK
JAI ALAI TA EDERRAK OPA DIZKIE USURBILTARRAI

Irazu Kalea — USURBIL — Urrutizkiña: 36 21 77

MINISTERIO DE CULTURA

(c) Ministerio de Cultura 2005

H E G O A K

Askatasuna zeru urdina da. Bi gauzaok zer diren ongi daki basoan dabilen txoriak. Ez kaiolan dagoenak.

Maisua naiz. Egunero, ikastolara inguratzean, pila bat txori gaineratzen zait. Nere umeek pozezko garraisia eta zalaparta batean hartzen naute, eta zorabiozko zurrunbiloan atez barrena naramate, eguneroko esperientzi berriak sor arazten dizkien burutapen eta sentipen guztiak batak bestearen gainetik azaldu nahian... «Bai ahal dakizu zer gertatu den? Ikusi ahal duzu horrelako gauzarik? Nola zatoz horren berandu? Zeure adiskidearekin ikusi zaitugu. Eta nola? Eta non? Eta nora zindoazen? Eta orain zer egingo dugu?...».

Batak eskutik heldu; besteak bizarretik tira; honek zure kartera ireki; hark liburua gorde... Eta esan, esaten duzu: eraman dezadan, askatasuna bait da. Koru nahastuaren istilua aurrera eta bizkorrago jarraitzen da, laister algara bihurtzen, gainezka egin, eta duzun gibeleko behazuna gaisotzen zaizunean..., blasta!: jotzen duzu ukabilarekin gelako mahain gaina, eta agintarien aidea harturik, eztarriko abotsik gogorrenez esaten duzu:

—Iso!

Umeak —txoriak— baretuz dijoaz... isilduz... geratuz... ilunduz... tristatuz...

—Orain fitxak bete behar dituzue...

—Orain aditza.

—Orain diktado.

—Orain geografia.

Ikastolak ateak berrirekitzen dituenean, umeak indargabe, motel eta apal irtetzen dira etxera bidean. Ni menderatzaile bat baizik ez naiz izan.Ikastola kaiola bilakatu da.

Baina, hurrengo egunean...

Hurrengo egunean ez dut ukabilaz mahainarik jotzen. Ez dut deihadarrik egin. Umeek bai. Nik ez. Nere isilak haien isila, nere irrifarrak haien irrifarra pizten du.

Xabierrek, eskua jasoaz, mintza dadin baimena eskatzen dit.

—Zer diok, Xabier?

—Ba, atzo haserratu egin zinela gurekin. Zeuk nahi zenduena egin genduela. Ez zenigun iritzirik eskatu. Eta hori... gaizki dago!

Xabierren ondoren beste bost... hamar... hamabost umeen eskuak altzatu dira, eta guztiak diktadore bezala kondenatu naute. Gero, beren jokaera ere gaitzetsi dute; ikastolan ardura eta disziplina gehiago behar zuten.

Guztion artean heziketaren dialektika sortu dugu, elkarren arteko har-emanaren konponketa, askatasuna eta erantzukizunaren arteko ekilibrioa, norberaren eta bestearen arteko lokarri-etena, ni eta zu = gu: HERRIA.

Ikastolatik buru-makur irten naiz. Umeak poz jario. Ni nekaturik. Umeak jolastin.

Xabier menderatzaile guztien kontra jeiki da. Aldiz nere kontra. Hegoak ebaki banizkio...

Baina, nik txoria nuen maite.

IÑAKI USABIAGA
(Lasarte)

Landaberri Ikastola

Lasarte - Usurbil

Bi herri hauetako bi ikastolak bat egitera behartu ditu Hezierako Lege berriak. Lasarteko «Lander» eta Usurbilgo «Luberri»k, ikastola bat osatzen dute: «Landaberri» izeneko ikastola hain zuzen ere.

Ikastaro osoa daramate elkarturik. Lehendik zituzten etxeez eta igaz hartu zuten «Ugarte San Juan»go ikastetxeaz baliatzen dira hortarako. Ume txikiak, eskola-aurreko haurrak, herri bakoitzak bere parrokiaren babespean dauzka.

Baina sei urtetatik gorakoak elkarturik eskolatzen ditugu. Hauentzat bi leku dauzkagu, bat Lasarten eta bestea Usurbilgo Kalexarren. Autobus bat dugu Usurbilgoak Lasartera eta Lasartekoak Usurbila eramateko eta ekartzeko.

Bi herrietako jendez osatutako batzorde batek ere urte osoan lan egin du elkarturik.

Egia esan, nahiz eta «Sociedad Anónima» izan bai «Lander» eta bai «Luberri» bietako akzionistek askatasun osoz jokatzen utzi die ikastolako gurasoei. Ez da izan jauntxokeriarik. Ez du diruak agindu. Hauteskundez gurasoen Batzar Nagusian aukeratzen ziren batzorderako gizonak eta botoz erabakitzen ikastolako gorabeherak.

Baina elkartasun, demokrazia eta izpiritu honi lege-moldea ezarri beta gurasoz osaturik daude. Lan har zitzaion. Gorputz horri, ondo zetorkion soinekoa egin edo erosi behar zitzaion. Erostea baino egitea hobe zela garbi ikusten genuen, baina azkenean erosi egin behar izan dugu. Koperatiba moldea dela ondoen datorkiona iruditu zaigu. Berak dituela diru-laguntzarik haundienak ere ikusi dugu.

Dena den Ekainaren 17an egin zen gurasoekin Batzar Nagusia. Bertan «Landaberri» koperatiba eta beronen araudia onartu ziren. Bi urtetarako behar den batzordea ere bertan aukeratu zen botoz.

Honela geratu zen batzordea. Norberto Rozas, Jesus Mari Rekondo, Mikel Amenabar, Manolo Mendia, Jose Luis Zumeta, Joanita Lazkano, Josefina Iribar eta Jabier Pikabea. Zaintzaile konseilurako, berriz, Kerman Rekondo, Jabier Goizueta eta Joxe Mari Aldunzin.

Baina legezko batzordeak ez du bakarrik lan egiten. Lan sailetan banatzen da. Ikastolak dituen premiarik nagusienei erantzuteko daude lan sail hauek, bai hizkuntza landari, bai umeen heziera arloari, bai gurasoen heziera alderdiari, bai diru arazoari, bai laster beharko dugun ikastetxe berriari begira.

Lan sail hauek irakaslez, gaztez sail hoiek lanean jartzea eta hoien lana batzea da batez ere batzordearen lana.

Baditu Landaberri ikastolak bere gazi-gozoak, baditu bere ezinak. Baina badabil, aurrera doa.

Berriro aztertuak ditugu ikastolaren eta hezieraren helburuak. Aurrean daukagun zuhaitzak galerazi egiten omen du atzean dagoen zuhaiztia ikusten. Horixe gertatzen da askotan ikastolan ere. Une bateko gertaerak, ezinak, larriak aztoratzen gaitu. Helburuak ahaztu arazten dizkigu.

Ari gara helburu hoiek aurrera ateratzeko behar ditugun bideak eskuratzen ere. Ari gara dirubideak sortzen. Dagoenekoz erosia dugu ikastetxe berria egiteko behar dugun lurra. Baditugu 15.000 m.²

Egin dira urtearen buruan gurasoak hezieraz ardurarazteko zenbait bilera taldeka, gelaka eta batzarreka.

Ez diteke oraindik ikastolaren fruitu osoa ikus. Baina zertxobait ikus dezakezu hemen azaltzen diren lanetan. «Landaberri» ikastolako haurren lanak dituzu. Irakur hitzazu.

AZKORTE

USURBIL

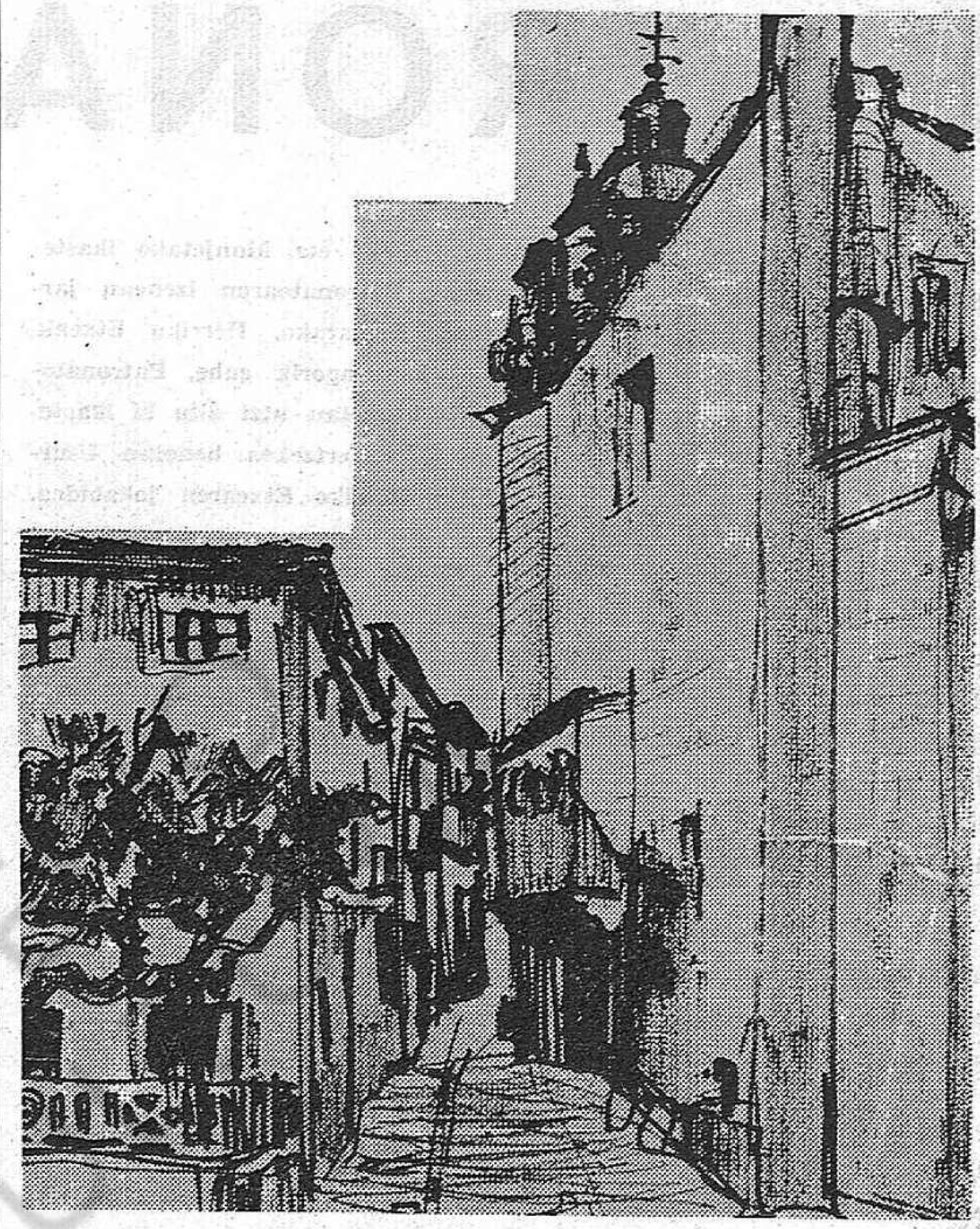

gernikako arbola

—1—

Gernikako Arbola
zu zera gure zuhaitza
eta zuk
ez dezu gaitza.
Zu zera
Euskalerriko bihotza
Gernikako arbola
zu zera aritza.

—2—

Gernikako arbola
zuhaitz zaharrena
Euskalerriko
gizon eta emakumeena.
Ludiko zuhaitz
politena
baita Ludiko
zuhaitz onena.

—3—

Gernikako arbola
zuhaitz erregea
eta euskaldunak
bezala ez zera mehea.
Zu zera
zuhaitz emea
eta zure inguruan
dago belea.

Iñaki Altuna (10 urte)

Fernando Orella
JANGAIAK
Urdaiazpiko, gazta eta mantekillak
2 Poligono Urrutizkiña: 36 19 78
— USURBIL —

Iparragirre Linterneia
13 Poligono, 3
— USURBIL —

(c) Ministerio de Cultura 2005

UDARREGI PATRONATOA

USURBIL

UDARREGI PATRONATOA 1968garrengo urriaren 11an sortu zan bazkuna dugu. Usurbilgo kultura arazoei erantzun bat ematea izan zuen bere jaiot-asmo nagusia Patronato honek.

Ia bost urte luze igaro dira Patronatoa sortu zanetik. Bienbitartean, aldaketarik gertatu da irakaskitza alorrean. Aldaketa hauek, 1970eko abuztuaren 4ean eman zan Heziketa Legeak ekarri dituanak dira hain zuzen. Bide berriak, eta era berean arazo berriak sortuak ditu Heziketako Lege berri honek.

Patronatoa, Irakaskintza Lege honek sortu dituen bideei erantzuteko bere ahalegin guziak egiten saiatu da.

Joan zen urtean, urtarrillaren 10ean Estatutoak berrituak izan ziran. Ekainaren 4ean egin zan Batzar Nagusian berriz, Junta berria aukeratu zan.

Aurtengo urtean, bi batzar nagusi eginak ditu Udarregi Patronatoak dagoeneko. Aurrena, martxoaren 31an. Batzar hontan Patronatoaren barrengo araudia edo reglamentoa aprobatu zan. Zuzendaritzako batzordearen erdia ere berritu zan: Bigarren Batzarra ekainaren 16an egin da.

OINARRIZKO HEZIKETA

Heziketako Lege Berria dala ta, Patronatoaren ardurapean zeuden ikastetxeak —La Sallekoa eta Guztiz Garbiarena— Oinarrizko Hezieraren ikastetxe bihurtu dira joan dan ikastarotik. Orain, "Udarregi" ikastetxe izenez ezagutuko dira. Nahiz eta ikastetxeak, bat mutillentzat eta bestea neskentzat izanaz jarraitu orain artean bezela. Bestalde, ikastetxe hauen ardura eta zuzendaritza nagusia Patronatoaren eskuetan gelditu da.

Bi ikastetxeak bat egite hau, Estaduaren diru laguntza eskuratzeko bidea izango da. Estaduak emango duan diru laguntza honi "Concierto Económico" deitzen zaio.

Dena dela, aurtengo urtean, eman behar diran pausoak emanak ditu Patronatoak eta ziur gaude, diru laguntzarik izango duala aurtengo ikastaroan "Udarregi" ikastetxeak.

Gauza hauek guztiak bidean jartzeko eta eskura ahal izateko pauso asko eman behar izan dira. Lehen esan degun bezela, aurrenik, La Salleko eta Monjetako ikastetxeak Patronatoaren izenean jartzea. Hortarako, Herriko Etxeak, ezeren oztoporik gabe, Patronatoaren eskuetan utzi ditu bi ikastetxeak. Eskertzekoa benetan Usurbilgo Herriko Etxearen jokabidea.

Hortaz aparte, jolas toki itxurazkoak ere eskoletarako eskatzen ditu Heziketako Lege Berriak. Deporte eta jolastoki berri hauek antolatzeko, herriko zenbait gizonen laguntza ere izan du Patronatoak. Beren soro eta zelaiak hortarako utziak dituzte. Txalogarria hauen jokabidea ere.

Ikusten danez, Oinarrizko Heziketako ikastetxea era hontan antolatua gelditu da. "Udarregi" ikastetxe honek 16 eskola gela ditu; 8 neskentzako, eta beste zortzi mutillentzako.

Hontaz aparte, bi parbulo eskola ere aurtengo ikastaroan arituak dira. Parbulo eskola hauek bi izkuntzatan erakusten diote aurreri, oraingo Lege Berriak agintzen duanez.

BATXILLERRA

Batxiller ikasketak ere izan ditu bere gora-beherak. Oraingo Heziketa Legea dalata, batxiller guzia berritua izan da. Lehengo batxillerraren zati bat, Oinarrizko Heziketan emango da. Beste zati batek berriz, Batxiller Polibalentea osatzen du.

Aurtengo ikastarora arte, monjetan emana izan zan batxillerra. Baina oraingo Lege Berriaren araura, 20en bat neska besterik etziran gelditu batxillerra ikasteko.

Izan ere hain neska gutxi izateak, eta hiru urte ezberdinetan egoteak ezinezkoa egin zuan batxiller maillako ikasketak ematen jarraitzea. Horregatik, Patronatoak, nesken gurasoekin hitz egin ondoren, batxillerra kentzea erabaki zuan. Era berean, ahalegin guziak egin ziran batxiller ikasketak egiteko ikastetxe berriak billatzen. Eta bai arkitu ere. Neska batzuk Donostiako Institutora eta kolejioetan sartu ziran, beste batzuk berriz Hernaniko Institutoan matrikulatu ziran.

PROFESIONAL HEZIKETA

Profesional mailako heziketak ere arazo gogorra ageri digu gure herrian. Maila hontako Usurbilgo neska-mutillak, herritik kanpora joan beharrean arkitzen dira egunero beren ikasketak egitera. Hernanira, Zarautza, Donostiara, Andoainera... batipat.

Usurbilek eta Lasartek, 16.000 bizilagun inguruko herrialdea osatzen dute. Bestalde, Donostia inguruko industriarik haundienak ere ballara hontan arkitzen dira. Halaz ere, Profesional ikastetxe bat bakarrik ere ez dago hemen.

Lanean hasi behar duten neska-mutillen heziketa baterako, nahi eta ezkoa dugu era hontako ikastetxe bat. Gurasoek arduraz hartu beharreko gauza iñundik ere hau. Era berean, hemengo fabrika eta industriak ere erantzukizun haundia dute, zer eratako profesional ikasketak konbeni diran antolatzeko orduan.

Patronatoa prest dago, bere aldetik, datorren ikastaroan bertan, profesional mailako lehen urtearekin hasteko. Herriaren, eta batez ere, industri gizonen laguntza beharrean arkitzen da hortarako.

AURRERA BEGIRA

Une hontan, Udarregi Patronatoak larehun bazkidetatik gora ditu. Bazkide edo sozio bakoitzaren kuota 400 pezeta da urtean. Patronatoko bazkide izateak garrantzi haundia du batez ere Udarregi ikastetxean beren seme-alabak dituzten gurasoentzako. Izan ere, gertatu baititeke "Udarregi" ikasetxeak, eskatzen duten haur guziak hartzeko aiña lekurik ez izatea. Orduan bazkide diranen semealabek izango dute eskolan sartzeko aukera lehendabizi.

Dena dela, eskola aldetik egin behar dan lana, ez da maixu batzuen edo monja batzuen edo Patronatoko Juntako zortzi-edo hamar gizonen egiteko hutsa. Ez eta gutxiagorik ere. Herri guziak eta batez ere gurasoek dute lanik nagusiena. Ez baita aski haurrak eskolara bialdu eta... lasai gelditzea.

Denon artean, eta denok batean, egin beharreko lana dugu haurren heziketa. Gaur egiten ez duguna, bihar egitea gaitza izango da. Eta haurren heziketa, biharko egunari begira, gaur egiten dugun lanik nagusienetakoa dugu, dudarik gabe.

ANDATZA

(c) Ministerio de Cultura 2005